

○ **Implementatieplan WTP**
Stichting Algemeen Pensioenfonds KLM
Aanpassing Pensioenregeling en Invaren

19 december 2024

Inhoudsopgave

Inleiding	5
------------------	----------

Leeswijzer implementatieplan	6
-------------------------------------	----------

---

1 Inrichting projectorganisatie en besluitvorming	7
--	----------

1.1 Inrichting projectstructuur ten behoeve van transitieperiode	7
--	---

1.2 Besluitvormingsproces vaststelling implementatieplan	8
--	---

1.3 Besluitvormingsproces gedurende implementatiefase	9
---	---

---

2 Risicoanalyses en beheersingsmaatregelen	13
---	-----------

2.1 Risico's en beheersingsmaatregelen	13
--	----

2.2 Oordeel op technische uitvoerbaarheid van de nieuwe pensioenregeling	25
--	----

2.3 Uitbestedingsrisico	28
-------------------------	----

2.4 Risicoanalyse en beheersing van de financiële risico's	31
--	----

2.5 Juridische en privacy-risico's	32
------------------------------------	----

2.6 Eigen Risico Beoordeling bestuur	36
--------------------------------------	----

2.7 Concluderend oordeel over risicoanalyse, opzet, bestaan en werking van beheersingsmaatregelen	37
---	----

---

3 Data en datakwaliteit	39
--------------------------------	-----------

3.1 Datakwaliteitsbeleid met kritische data elementen en risicohouding	40
--	----

3.2 Beschikbaarheid data	40
--------------------------	----

3.3 Risicoanalyse datakwaliteit	40
---------------------------------	----

3.4 Complexe dossiers	47
-----------------------	----

3.5 Risicobereidheid t.a.v. datakwaliteit	47
---	----

3.6	Verrichte werkzaamheden	48
3.7	Bevindingen	52
3.8	Nog te verrichten werkzaamheden	53
3.9	Datakwaliteit voor, tijdens en na invaarmoment	53
3.10	Vóór invaarbesluit: rapportage externe accountant of IT- auditor	54
3.11	Na invaarmoment: onderzoek externe accountant of IT-auditor	56
3.12	Beheersing datakwaliteit tijdens en na invaren	56
3.13	Omgang verwerking terugwerkende kracht pensioenmutaties	58
<hr/>		
4	Invaren	59
<hr/>		
4.1	Invulling besluit inzake omrekenmethoden en aanwenden vermogen	60
4.2	Werkwijze invaren	67
4.3	Hoe het pensioenfonds wenst om te gaan met opgebouwde rechten	68
4.4	Uitvoering pensioenovereenkomst	71
4.5	Evenwichtigheid invaren	72
<hr/>		
5	Transitie-FTK en overbruggingsplan	77
<hr/>		
5.1	Besluitvormingsproces toepassen transitie-FTK (incl. betrokken gremia)	77
5.2	Effecten van transitie-FTK en invloed op besluitvorming transitie	77
5.3	Effect van toeslagverlening tussen 2022 en invaarmoment	78
5.4	Beschrijving en onderbouwing evenwichtigheid indexatiebeleid	79
<hr/>		
6	Transitieplan op hoofdlijnen	80
<hr/>		
6.1	Besluitvormingsproces rondom transitieplan	80
6.2	Evenwichtigheidskader	81
6.3	Toetsing op uitvoerbaarheid	82

6.4	Toets op conformiteit van het transitieplan met wettelijke voorschriften	82
6.5	Toelichting op afwijkingen op het transitieplan	83
6.6	Financiële grenzen (dekkingsgraad) voorwaardelijk aan transitieplan	84
6.7	Afspraken als financiële grenzen transitieplan worden overschreden	86
<hr/>		
7	Communicatie	87
8	Externe geschilleninstantie	88
9	Overzicht bijlagen bij het implementatieplan	89
<hr/>		
9.1	Communicatieplan	89
9.2	Risicoanalyse datakwaliteit	89
9.3	Evenwichtigheidskader	89
9.4	Haalbaarheidsanalyse	89
9.5	Transitieplan	89
9.6	Rapportage externe accountant of IT auditor voorafgaand aan invaarbeveluit	89
9.7	Rapportage externe accountant of IT auditor na het invaarmoment	89
9.8	Rapportage SFH (actuarieel, interne audit, risk)	89
9.9	Advies/goedkeuring VO, RvT	89
9.10	Analyse financieel/economische scenario's incl. aanbevelingen	89
9.11	Besluitvorming evenwichtige transitie	89
9.12	Besluitvormingsdocument gebruik standaard methode	89
9.13	Documentatie op grond waarvan het besluit tot invaren is genomen	89
9.14	Overbruggingsplan	89
9.15	Invaarmelding invaarbeveluit DNB	89

Inleiding

Als gevolg van de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen wordt de pensioenregeling van KLM Grondpersoneel aangepast. De aanpassing van de pensioenregeling is door het arbeidsvoorwaardelijk overleg AVO Grondpersoneel (hierna: AVO) overeengekomen. KLM heeft namens het AVO opdracht gegeven aan het pensioenfonds KLM (hierna: het pensioenfonds) de nieuwe pensioenregeling vanaf 1 januari 2026 uit te voeren. Op 5 april 2024 is aan het pensioenfonds het transitieplan pensioenregeling KLM Grondpersoneel (Bijlage 1) verstrekt.

AVO doet tevens het verzoek de op 1 januari 2026 opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten in te varen in de nieuwe pensioenregeling en de deelnemers die nadeel ondervinden van de afschaffing van de doorsneesystematiek hiervoor te compenseren op de in het transitieplan beschreven wijze.

In het transitieplan heeft AVO de gemaakte keuzes en de overwegingen en berekeningen die ten grondslag liggen aan de wijziging van de pensioenovereenkomst vastgelegd, alsmede de wijze waarop wordt omgegaan met opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten. Daarnaast bevat het transitieplan de verantwoording waarom deze transitie evenwichtig is.

Het pensioenfonds heeft in de bestuursvergadering van 12 december 2024 besloten de opdracht van AVO te aanvaarden en het verzoek tot invaren in te willigen. Op grond van artikel 150i van de Pensioenwet heeft het pensioenfonds dit implementatieplan opgesteld. Hierin is ook het proces beschreven hoe tot het besluit is gekomen.

In dit implementatieplan legt het pensioenfonds vast op welke wijze voorbereidingen worden getroffen voor de uitvoering van de gewijzigde pensioenovereenkomst, op welke wijze invulling zal worden gegeven aan een beheerste en integere uitvoering van de gewijzigde pensioenovereenkomst en de wijze waarop zal worden omgegaan met opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten.

Indien zich naar het oordeel van het bestuur ingrijpende, onvoorziene omstandigheden voordoen waardoor dit implementatieplan geen accuraat beeld meer geeft, zal het bestuur van het pensioenfonds hiervan mededeling doen aan het AVO, het Verantwoordingsorgaan, de Raad van Toezicht en aan De Nederlandsche Bank. Hierbij geeft het pensioenfonds een toelichting op de verwachte implicaties en getroffen beheersmaatregelen.

Dit implementatieplan zal binnen twee weken na ondergenoemde vaststellingsdatum worden gezonden aan De Nederlandsche Bank. Onderdeel van het implementatieplan is het communicatieplan. Hierin staat hoe het pensioenfonds gaat communiceren over de transitie. Het communicatieplan zal als onderdeel van het implementatieplan tegelijkertijd worden ingediend bij de AFM. Het implementatieplan wordt ter inzage en raadpleging beschikbaar gesteld aan alle actieve deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden door publicatie op de website van het pensioenfonds.

Het invaardossier bestaande uit het invaarsjabloon, het implementatieplan en alle onderliggende stukken wordt bij DNB ingediend. Het communicatieplan wordt tegelijkertijd bij AFM ingediend.

Dit implementatieplan is vastgesteld op 19 december 2024 te Amstelveen.

Hans de Roos
Vicevoorzitter

Barbara van Koppen
vicevoorzitter

Leeswijzer implementatieplan

De totstandkoming van dit implementatieplan is o.a. gebaseerd op de Good Practice 'Inhoudsopgave implementatieplan pensioenfonds d.d. 29 juni 2023' en 'Good practices inzake de nadere invulling pensioenbeheer in het implementatieplan d.d. 1 augustus 2024' van DNB, alsmede de documentatie rondom het implementatieplan van de Pensioenfederatie¹. De wettelijke basis van de diverse onderdelen van het implementatieplan wordt expliciet in het plan vermeld.

De opzet is zo vormgegeven dat in het implementatieplan op compacte en zorgvuldige wijze de essentie van analyses en besluiten worden beschreven. Niet alle inhoudelijke details zijn in het plan opgenomen. Die details zijn veelal te vinden in de verschillende bijlagen die aan het plan zijn toegevoegd. Een overzicht van de bijlagen is opgenomen in hoofdstuk 9.

Het communicatieplan is tevens onderdeel van het implementatieplan en wordt tegelijkertijd met het implementatieplan ingediend bij de AFM.

In de hoofdstukken van dit implementatieplan leest u achtereenvolgens:

Hoofdstuk	Hoofdstuktitel	Inhoud
1	Inrichting projectorganisatie en besluitvorming	Hier leest u over de manier waarop het pensioenfonds de implementatie van de nieuwe pensioenregeling en het invaren aanstuurt, en hoe de besluitvorming en de planning van het implementatieproces er uit zien.
2	Risicoanalyses en beheersingsmaatregelen	Hier leest u welke risico's in beeld zijn gebracht en hoe - met welke beheersingsmaatregelen- het pensioenfonds zorgt voor een beheerste en integere transitie.
3	Data en datakwaliteit	Hier leest u hoe het pensioenfonds is omgegaan, en omgaat met de kwaliteit van pensioendata voor, tijdens en na de transitie, teneinde de juiste data van deelnemers te gebruiken bij het invaren.
4	Invaren	Hier leest u op welke wijze het pensioenfonds de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten zal invaren in de nieuwe regeling en hoe het vermogen daarvoor wordt aangewend.
5	Transitie-FTK en overbruggingsplan	Hier leest u hoe in de jaren voorafgaand aan het invaarmoment wordt omgegaan met de (versoepelde) regels rondom indexeren.
6	Transitieplan op hoofdlijnen	Dit is een samenvatting van het door sociale partners gemaakte afspraken in het door hen opgestelde Transitieplan, waar het fonds met dit implementatieplan invulling aan geeft.

De overige hoofdstukken bevatten verplichte bijlagen.

---

¹ Gebruikte bronnen:

- Inspiratiedocument implementatieplan van de Pensioenfederatie, september 2023
- Good Practice DNB Inhoudsopgave Implementatieplan Pensioenfonds 29 juni 2023
- Good practices inzake de nadere invulling pensioenbeheer in het implementatieplan d.d. 1 augustus 2024
- Verzamelopagina transitie Wet toekomst pensioenen DNB/Beleidsthema implementatieplan

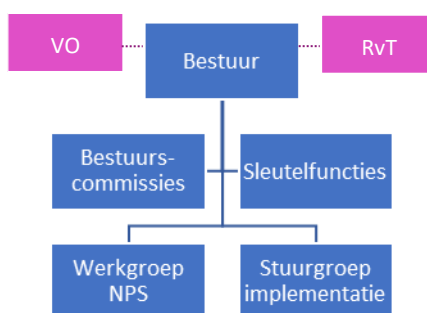
1 Inrichting projectorganisatie en besluitvorming

1.1 Inrichting projectstructuur ten behoeve van transitieperiode

1.1.1 Projectorganisatie

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor de implementatie van de nieuwe pensioenregeling en het invaren. De bestuurlijke aansturing van dit proces wordt voorbereid door de (bestuurlijke) Werkgroep NPS, en waar nodig vinden voorbereidende werkzaamheden plaats in bestuurscommissies. De aansturing van de implementatie zelf gebeurt vanuit een stuurgroep waarin naast een afvaardiging van het pensioenfonds ook uitbestedingspartijen BSG en AIM vertegenwoordigd zijn. Het bestuur heeft een projectleider aangesteld die het geheel aanstuurt en in zowel de Werkgroep NPS als in de stuurgroep zitting heeft.

Schematisch overzicht van de projectorganisatie:

Figuur 1. Projectorganisatie implementatiefase

1.1.2 Stuurgroep Nieuw Pensioenstelsel

Voor de procesbeheersing en planning van de implementatie is een stuurgroep geformeerd. De stuurgroep vergadert tweewekelijks en bestaat uit een afvaardiging van het bestuur, de uitvoeringsorganisaties, het bestuursbureau en de projectleider. De primaire verantwoordelijkheid van de stuurgroep is het bewaken van de voortgang van het implementatieproces en het bijsturen waar nodig.

Naam	Functie	Organisatie
Leon Leisink	Bestuurslid	Algemeen Pensioenfonds KLM
Henk Bosscher	Bestuurslid	Algemeen Pensioenfonds KLM
Pim Willemse	Account manager	Blue Sky Group (BSG)
Lody Geerst	Transitiemanager	BSG
Eelco Ploeger	Directeur Bestuursbureau	Montae & Partners
Jean-Louis d'Hooghe	Projectleider namens bestuur	Extern
Mitchell Tiwon	Secretariaat	BSG

Tabel 1: Samenstelling stuurgroep NPS

1.1.3 Werkgroep Nieuw Pensioenstelsel

De Werkgroep Nieuw Pensioenstelsel (verder WNPS) voert de regie over inhoudelijke voorbereiding van transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. De primaire verantwoordelijkheid van de werkgroep is het voorbereiden van beleidsbeslissingen over de transitie door het bestuur. De werkgroep vergadert maandelijks, in principe 2 weken voorafgaand aan de bestuursvergadering (of zoveel vaker als nodig is). De werkgroep bestaat uit een brede afvaardiging van het bestuur, de adviseurs van het pensioenfonds, het bestuursbureau en de projectleider. De functie van de WNPS is de voorbereiding van de besluitvorming door het bestuur en daarnaast het contact onderhouden met arbeidsvoorwaardelijke partijen, fondsorganen, toezichthouders en overige stakeholders. De samenstelling van de WNPS is gekozen op basis van kennis en kunde van de individuele leden. Bestuursleden zijn ook deelnemer aan een of meer bestuurscommissies en zijn daarmee meteen de linking pins naar die bestuurscommissies. Een

afvaardiging van de WNPS zorgt na indiening van het invaardossier bij DNB ook steeds voor tijdige beantwoording van vragen vanuit DNB.

De voorzitter van de Werkgroep NPS is Leon Leisink. Hij is binnen het bestuur verantwoordelijk voor alles wat betrekking heeft op de transitie naar het nieuwe stelsel. De voorzitter verzorgt de terugkoppeling vanuit de werkgroep naar het bestuur.

Naam	Rol	Gremia/achterban
Leon Leisink	Bestuurslid, voorzitter	Algemeen Pensioenfonds KLM
Henk Bosscher	Bestuurslid, vicevoorzitter	Algemeen Pensioenfonds KLM
Barbara van Koppen	Bestuurslid	Algemeen Pensioenfonds KLM
Marianne Meijer-Zaalberg	Bestuurslid	Algemeen Pensioenfonds KLM
Jeroen van der Put	Bestuurslid	Algemeen Pensioenfonds KLM
Carola Steenmeijer	Toehoorder (SFH Risicobeheer)	Algemeen Pensioenfonds KLM
Jean-Louis d'Hooghe	Projectleider, technisch voorzitter	Extern
Eelco Ploeger	Directeur Bestuursbureau	Montae & Partners
Angelique Plekker	Actuarieel adviseur	BSG
Ton Schakel	Actuarieel adviseur	BSG
Jeroen Röder	Juridisch adviseur	BSG
Esmée Snel	Communicatieadviseur	BSG
Lody Geerst	Transitiemanager	BSG
René van de Meerakker	Extern adviseur	WTW

Tabel 2: Samenstelling WNPS

In aanloop naar het transitieplan is ook een gezamenlijke technische werkgroep van het pensioenfonds en AVO gevormd. Vanuit het pensioenfonds hadden daarin twee bestuursleden, de adviseurs en de projectleider zitting. Intentie was dat partijen over voldoende en adequate informatie kunnen beschikken om het (voorlopige) fondsbeleid te duiden en de keuzes te maken t.a.v. de inhoud van de pensioenregeling. AVO partijen worden periodiek op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen vanuit het bestuur en de uitvoeringsorganisatie.

1.1.4 Bestuurlijke commissies

Een deel van de besluitvorming gebeurt door de bestuurlijke commissies: de Commissie Pensioenzaken (CPZ), de Commissie Beleggingszaken (CBZ), de Communicatiecommissie (CC), de Commissie Finance, uitbesteding en informatietechnologie (CFUI) en de Werkgroep Datakwaliteit. Zij zijn verantwoordelijk voor de bestuurlijke voorbereiding op het gebied van vermogensbeheer, pensioenzaken, uitbesteding, kosten & IT, communicatie en datakwaliteit.

In de WNPS zitten bestuursleden die ook in de genoemde bestuurlijke commissies zitten of daarvan de voorzitter zijn. Zij fungeren als de linking pins tussen de werkgroep en de commissies.

1.2 Besluitvormingsproces vaststelling implementatieplan

De voorbereidingen voor het implementatieplan zijn gedaan door de WNPS in samenwerking met de bestuurlijke commissies en de uitvoeringsorganisatie.

Sleutelfuncties

Het voor 90% afgeronde concept van dit plan is beoordeeld door de SFH Interne Audit als onderdeel van de audits naar opdrachtaanvaarding, communicatieplan en implementatieplan. De Actuarieel SFH en SFH Risicobeheer hebben ditzelfde concept reeds beoordeeld als onderdeel van het definitieve besluit tot opdrachtaanvaarding en het definitieve invaarbesluit. De bevindingen van de SFH's zijn vervolgens meegenomen in de vaststelling van het definitieve implementatieplan door het bestuur. Beide

sleutelfunctiehouders hebben ook een opinie afgegeven op het implementatieplan als onderdeel van het invaarbeesluit. Op de audit van de SFH Interne Audit is een separate management reactie opgesteld.

VO en RvT

De RvT heeft het concept implementatieplan ontvangen bij de beoordeling van het proces van opdrachtaanvaarding en invaren, nog voordat het goedkeuring heeft afgegeven aan het invaarbeesluit. De RvT heeft daarbij als voorwaarde gesteld dat het implementatieplan niet mag leiden tot risico's buiten de risicobereidheid van het pensioenfonds. Het VO heeft op 25 oktober 2024 zijn unaniem positief advies gegeven over het voornemen tot invaren en de aanwending van het fondsvermogen en ontvangt het implementatieplan na vaststelling.

Oordeel bestuur

Het bestuur heeft dit implementatieplan op 5 en 12 december 2024 besproken en vervolgens op 19 december 2024 vastgesteld, nadat de opinies van de beide sleutelfunctiehouders waren besproken en nadat was vastgesteld dat aan de voorwaarden van de RvT is voldaan. Ook is hierbij vastgesteld dat het implementatieplan voldoet aan de wettelijke voorschriften.

Het bestuur heeft bij de vaststelling de mogelijkheid benadrukt -op een moment later dan vaststelling van dit plan- gedurende de implementatiefase op basis van voortschrijdende inzichten nog aanvullingen of aanpassingen op dit implementatieplan kunnen worden doorgevoerd. Dit kan bijvoorbeeld optreden als de situatie op de in de volgende paragrafen genoemde go / no-go momenten anders is dan gepland, of als vragen of aanwijzingen van toezichthouders daar aanleiding toe geven.

In de periode tot definitieve besluitvorming zijn de volgende besluitvormingsstappen gerealiseerd:

Besluit	Door	Datum
Transitieplan KLM aangeleverd aan pensioenfonds	Bestuur	05-04-2024
Transitieplan KHS aangeleverd aan pensioenfonds	Bestuur	12-04-2024
Transitieplan KFA aangeleverd aan pensioenfonds	Bestuur	16-04-2024
Voorgenomen besluit tot invaren en voorgenomen besluit opdrachtaanvaarding	Bestuur	12-09-2024
Advies VO bij invaarbeesluit	VO	25-10-2024
Goedkeuring RvT bij invaarbeesluit	RvT	02-12-2024
Besluit tot invaren en opdrachtaanvaarding	Bestuur	12-12-2024
Opdrachtbevestiging aan AVO	Bestuur	12-12-2024
Aanvullend advies VO	VO	18-12-2024
Vaststelling implementatieplan	Bestuur	19-12-2024

Tabel 3: Bestuurlijk besluitvormingsproces voorafgaand aan de vaststelling van het implementatieplan

1.3 Besluitvormingsproces gedurende implementatiefase

Gedurende de implementatiefase moeten nog de volgende besluitvormingsstappen worden doorlopen:

Besluit	Door	Te nemen
Kennisnemen van inrichtingsstappenplan en akkoord met offerte uitvoering na transitie	Bestuur	12-12-2024
Vaststellen Dienstverleningsovereenkomst en service level agreement Pensioenbeheer	Bestuur	31-12-2024
Vaststellen Dienstverleningsovereenkomst en service level agreement Vermogensbeheer	Bestuur	31-12-2024

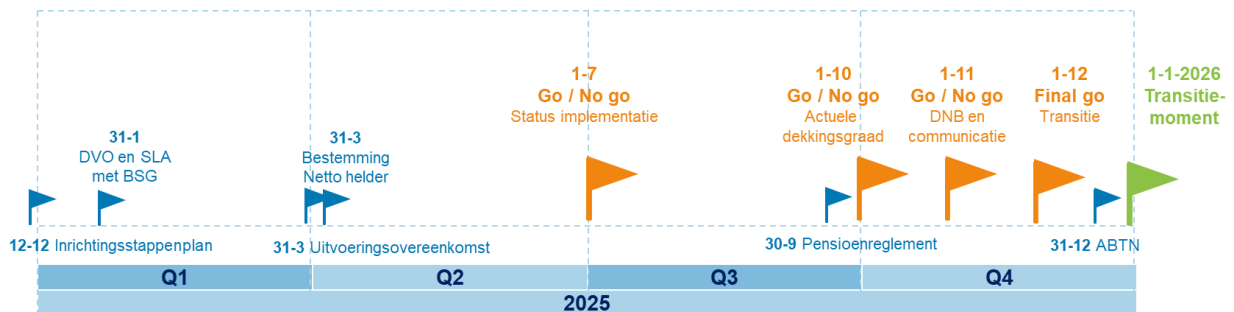
.....

Vaststellen Dienstverleningsovereenkomst en service level agreement Klantbediening	Bestuur	31-12-2024
Vaststellen Uitvoeringsovereenkomst	Bestuur na advies VO	30-03-2025
Vaststellen Pensioenreglement	Bestuur	30-09-2025
Vaststellen ABTN	Bestuur	31-12-2025
Go / no go besluit 1 juli 2025 <i>afhankelijk van status implementatie adhv een deepdive in de uitvoeringsorganisatie en vd actuele dekkingsgraad</i>	Bestuur na oordeel extern deskundige	01-07-2025
Go / no go besluit 1 oktober 2025 <i>afhankelijk van actuele dekkingsgraad en status voorbereidingen uitvoering</i>	Bestuur na overleg AVO	01-10-2025
Go / no go besluit 1 november 2025 <i>afhankelijk van verkregen beschikking DNB en status voorbereidingen communicatie</i>	Bestuur	01-11-2025
Go / no go besluit 1 december 2025 <i>afhankelijk van operational readiness</i>	Bestuur	01-12-2025

Tabel 4: Bestuurlijk besluitvormingsproces gedurende implementatiefase

1.3.1 Toelichting go / no go besluiten

Gedurende de uitvoering van dit implementatieplan zijn er vier bestuurlijke go / no go momenten, die hieronder nader zijn toegelicht.

Figuur 2. Overzicht mijlpalen en go / no go besluiten

1 juli 2025: status implementatie en peilen dekkingsgraad

Op deze datum zal het bestuur formeel vaststellen of het voldoende voortgang van het implementatietraject ziet voor een beheerste transitie per 1 januari 2026. Het bestuur beoordeelt door middel van een *deepdive* op dat moment opnieuw of de voorbereidingen van de uitvoeringsorganisatie zodanig ver gevorderd zijn, dat transitie per 1 januari 2026 haalbaar is. Onvoldoende voortgang zou een reden kunnen zijn om het transitiedatum uit te stellen naar een latere datum. Voldoende voortgang leidt tot bevestiging van de beoogde transitiedatum 1 januari 2026. Hierbij wordt het oordeel van een extern deskundige betrokken. De criteria aan de hand waarvan bepaald wordt of op 1 juli 2025 een 'go' gegeven kan worden, worden in Q1 van 2025 opgesteld en door het bestuur geaccordeerd.

Ook is in het transitieplan van sociale partners de datum 1 juli 2025 opgenomen als eerste moment om te peilen of de actuele dekkingsgraad hoog genoeg is om verantwoord in te kunnen varen. Is de actuele dekkingsgraad op dat moment lager dan 111%, dan gaan sociale partners met elkaar (en met het fondsbestuur) in overleg om te bezien of de standaard verdelings- en voorrangsregels moeten worden aangepast dan wel in welke omstandigheden de transitie wordt uitgesteld tot na de beoogde transitiedatum. Een besluit daarover zou dan uiterlijk 1 oktober 2025 genomen moeten worden. Bestuur en sociale partners overleggen over hun wederzijdse bevindingen.

1 oktober 2025: peilmoment actuele dekkingsgraad

Indien de actuele dekkingsgraad op 1 oktober 2025, 3 maanden voor de transitiedatum, lager is dan de minimale invaardekkingsgraad van het bestuur van 104%, dan wordt er niet ingevaren op 1 januari 2026. Als de actuele dekkingsgraad per 1 oktober 2025 lager dan 111% dan hangt dit go / no go moment af van het besluit van sociale partners over de verdelings- en voorrangregels c.q. uitstel van de beoogde transitiedatum. Sociale partners besluiten dan definitief over het al dan niet aanpassen van de voorrangregels of het uitstel van het invaren naar een latere transitiedatum (te bepalen aan de hand van de mogelijkheden zoals ze dan op dat moment zijn) en informeren het fondsbestuur hierover. Op 1 oktober 2025 zal het bestuur ook een tweede formele voortgangscontrole van het implementatietraject voor een beheerste transitie uitvoeren en beziet het tevens de voorbereidingen van het invaren. Daarbij hoort tevens de *stay-clean* controle van de datakwaliteit.

1 november 2025: geen bezwaar DNB en versturen communicatie

Uiterlijk 1 november 2025 verwacht het bestuur de beschikking van DNB om te mogen invaren. Dit groene licht is nodig om de go te geven voor het versturen van de transitiecommunicatie (zie hieronder bij kritisch tijdsplan implementatie, onderdeel VTC).

1 december 2025: finale go voor de transitie

Op 1 december 2025 zal het bestuur alle onderdelen van een beheerste transitie controleren en zich er van vergewissen dat de transitie op 1 januari 2026 integer en beheerst kan plaatsvinden en dat er sprake is van *operational readiness*. Als dat het geval is wordt een go gegeven om de transitie en het invaren daadwerkelijk te laten plaatsvinden op 1 januari 2026.

1.3.2 Kritisch tijdsplan implementatie in de uitvoeringsorganisatie

Met BSG is een aantal kritieke mijlpalen en go / no go momenten gedefinieerd, zichtbaar gemaakt in tabel 5 hieronder.

Voor elk moment worden acceptatiecriteria opgenomen en waar nodig bijgestuurd o.a. door middel van escalatie binnen BSG. Waar wenselijk wordt bewijsvoering voor acceptatie verzwaard door middel van het leveren van aanvullende assurance. In het eerste kwartaal van 2025 maakt het pensioenfonds hier nadere afspraken over met BSG en AIM. Hierdoor wordt voor een gedegen en geborgd implementatieproces gezorgd.²

Besluit	Door	Te nemen
Definitief interpretatiedocument	BSG	1-4-2025
Koppeling voor gegevensuitwisseling Pensioenbeheer-Vermogensbeheer gereed en getest	BSG en AIM	1-7-2025
Programmatuur gereed voor uitvoering van het pensioenfonds	BSG en AIM	1-7-2025
Koppeling voor gegevensuitwisseling Pensioenbeheer-Vermogensbeheer gereed en getest	BSG en AIM	1-7-2025
Go / no go 1-7-2025		
Voldoende voortgang van het implementatietraject voor een beheerste transitie per 1 januari 2026	Bestuur na input BSG en AIM en met extern oordeel	1-7-2025
Programmatuur gereed voor uitvoering van het pensioenfonds – data (incl. <i>stay-clean</i> controle)	Bestuur	1-10-2025
Proefrun 1 bestaande uit configuratie, datamigratie, invaren en financiële administratie	Bestuur	1-11-2025

² [Good practices van de Nederlandsche Bank inzake assurance verklaringen ten aanzien van de nieuwe/aangepaste IT omgeving samenhangend met de pensioen transitie | De Nederlandsche Bank](#)

Versturen Voorlopige Transitie Communicatie (VTC)	Bestuur, onder voorbehoud van proefrun 1, goedkeuring DNB, AFM, het pensioenfonds	1-11-2025
Programmatuur gereed voor uitvoering van het pensioenfonds - mutaties	Bestuur	1-12-2025
Wtp deelnemersportaal, planner etc. gereed per 1-12-2025	BSG	1-12-2025
Definitieve Go 1-12-2025	Bestuur	1-12-2025

Tabel 5: Kritische mijlpalen implementatie voor de uitvoeringsorganisatie

2 Risicoanalyses en beheersingsmaatregelen

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de geïdentificeerde risico's in relatie tot de transitie naar de nieuwe pensioenregeling, evenals de inschatting van deze risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen. Indien nodig wordt er specifiek aandacht besteed aan de tijdelijke beheersing als er sprake zou zijn van meerdere pensioensystemen die gelijktijdig naast elkaar gebruikt worden. De resterende risico's na implementatie van beheersmaatregelen worden vergeleken met de risicobereidheid van het pensioenfonds om te beoordelen of aanvullende maatregelen nodig zijn. Deze beoordeling is gebaseerd op de partiële eigen risicoanalyse en de periodieke risicoanalyses die het pensioenfonds opstelt.

De transitie raakt de organisatie in zijn volle omvang en beslaat meerdere gelijktijdige veranderingen, zoals aanpassingen in pensioenbeheer en vermogensbeheer, die elkaar onderling beïnvloeden. Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste organisatorische en operationele wijzigingen, met name op de gebieden IT, vermogensbeheer, pensioenbeheer en uitbesteding.

2.1 Risico's en beheersingsmaatregelen

De overgang naar de nieuwe pensioenregeling is een complex en omvangrijk proces dat nauwkeurige uitvoering vereist. Dit stelt hoge eisen aan het risicobeheer, zowel intern als bij de uitbestedingsorganisaties. Deze organisaties blijven verantwoordelijk voor de juiste, volledige en tijdige uitvoering van de huidige pensioenregeling, zowel voor als na de overgang naar de nieuwe pensioenregeling.

2.1.1 Operationele en projectrisico's (inclusief strategisch implementatierisico)

Ten behoeve van de uitvoering van een beheerst project heeft het fonds de volgende operationele en projectrisico's onderkend met de volgende netto risico-inschatting. Het fonds heeft gerelateerd aan dit onderwerp de volgende risicobereidheid vastgesteld: *“het bestuur realiseert zich dat risico's samenhangend met falende en/of tekortschietende processen, mensen en/of systemen inherent zijn aan de bedrijfsvoering. Volledige beheersing van deze risico's acht zij buitenproportioneel kostbaar. Het bestuur accepteert daarom een beperkt (rest) risico.”*

Bij deze analyse heeft het pensioenfonds tevens het strategisch implementatierisico³ overwogen. Het fonds heeft gerelateerd aan dit onderwerp de volgende risicobereidheid vastgesteld: *“Het pensioenfonds maximeert de inzet om het strategisch implementatierisico te beperken en accepteert dat een restrisico – door onvoorziene omstandigheden die de bezetting van het bestuur of BSG onverhoopt beperken – blijft bestaan. Het bestuur accepteert daarom een beperkt (rest) risico.”*

Nr	Risico	Voor	Tijdens	Na	Maatregel	Netto risico
1	Algemeen: Het risico dat het bestuur onvoldoende betrokken is en in staat is om tijdig besluiten te nemen	x	x	x	-Het bestuur volgt het BOB-proces voor bestuurlijke besluitvorming -Het fonds maakt gebruik van een uitgebreide WTP-planning voor alle verschillende onderdelen van besluitvorming en betreft hierin de verschillende rollen van stakeholders zoals sleutelfunctiehouders, VO RvT, AVO, belangenverenigingen, etc. Het bestuur acht het netto risico daarmee laag.	Laag

³ Het pensioenfonds hanteert de volgende definitie voor “het strategisch implementatierisico” Het risico dat het fonds onvoldoende verandervermogen en capaciteit heeft om strategische doelstellingen goed uit te voeren.

Nr	Risico	Voor	Tijdens	Na	Maatregel	Netto risico
2	Fondsorganen: VO en RvT worden niet of niet tijdig aangehaakt.	x	x	x	Het fonds maakt gebruik van een uitgebreide WTP-planning voor alle verschillende onderdelen van besluitvorming en betreft hierin de verschillende rollen van stakeholders zoals sleutelfunctiehouders, VO RvT, AVO, belangenverenigingen, etc. Het bestuur acht het netto risico daarmee laag.	Laag
3	Overige stakeholders: Overige stakeholders zoals belangenvereniging inactieven (met name pensioengerechtigden) worden niet of niet tijdig aangehaakt.	x	x	x	Het fonds maakt gebruik van een uitgebreide WTP-planning voor alle verschillende onderdelen van besluitvorming en betreft hierin de verschillende rollen van stakeholders zoals sleutelfunctiehouders, VO RvT, AVO, belangenverenigingen, etc. Het bestuur acht het netto risico daarmee laag.	Laag
4	Complexiteit: Het risico van onderschatten of niet (voldoende) onderkennen van onderlinge samenhang van de onderwerpen mede vanwege veel keuzemogelijkheden.	x			Het bestuur laat zich bijstaan door diverse externe adviseurs/specialisten bij het doorgronden van de complexiteit van keuzes en de implicaties hiervan. Het bestuur erkent en accepteert dat er sprake is van een resterend netto risico (midden) gegeven de hoeveelheid aan onderwerpen die in korte tijd door het bestuur worden behandeld.	Midden
5	Bemensing project: Het risico van onvoldoende capaciteit en kwaliteit om project goed te bemannen.	x	x	x	Het bestuur laat zich bijstaan door diverse externe adviseurs/specialisten waaronder een projectmanager en projectondersteuning waarmee grip wordt gehouden op planning en kosten. Het bestuur erkent dat er sprake is van key person risico's als het gaat om ondersteuning van het fonds door (externe) specialisten en accepteert een resterend netto risico (midden) gegeven de krapte ook in beschikbare tijd en capaciteit van specialisten in de markt,	Midden
6	Implementatie: Het risico dat de implementatie niet tijdig kan worden afgerond.	x			Het bestuur stuurt met een de eigen projectplanning op een tijdige afronding van alle noodzakelijke bestuurlijke besluitvorming en acht dit netto risico laag. Als het gaat om het eigenlijke implementatierisico ook binnen de uitbesteding ligt dit anders. Het bestuur beoordeelt het strategisch implementatierisico als aanzienlijk en daarmee buiten de risicobereidheid. Deze inschatting is vooral ingegeven door de onzekerheid over de transitie naar de nieuwe IT-doelarchitectuur (WTP). BSG heeft aangegeven dat zonder ingrijpen de transitiedatum van 1 januari 2026 mogelijk in gevaar komt. Met de inrichting van een go – no go moment in juni en de oplossingen die zijn gevonden voor het maatwerk, ondersteund door de vanuit de CFUI voorgestelde extra maatregelen, heeft het bestuur de verwachting	Midden

Nr	Risico	Voor	Tijdens	Na	Maatregel	Netto risico
					dat dit risico gedurende het eerste kwartaal van 2025 zich weer binnen de risicobereidheid zal bewegen en accepteert een tijdelijke overschrijding voor nu.	
7	Budget bestuurlijke kosten: Het risico dat het project meer geld kost (excl. IT) dan verwacht (bijv. te veel opties onderzoeken, te veel adviseurs betrokken, geen eenduidige budgetbewaking).	x	x	x	Het bestuur laat zich bijstaan door diverse externe adviseurs/specialisten waaronder een projectmanager en projectondersteuning waarmee grip wordt gehouden op planning en kosten. Het bestuur weegt de eventuele extra kosten voortdurend af tegen de noodzaak voor het verkennen van extra opties noodzakelijk voor zorgvuldige en evenwichtige besluitvorming. Het bestuur accepteert een zeker restrisico hierbij.	Midden

Tabel 6: Operationele en projectrisico's

2.1.2 Uitbestedings- en IT risico's

In het kader van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling heeft het pensioenfonds vastgesteld dat de IT-systemen van de uitvoeringspartijen tijdig gereed zijn om alle benodigde processen uit te voeren.

In deze analyse heeft het bestuur het strategisch implementatierisico (change), het IT-risico⁴ (run) als het uitbestedingsrisico⁵ (rum) beoordeeld. In het bestuurlijk beoordelingsproces heeft deze (voorbereidend) plaatsgebonden in de CFUI en tijdens de bestuurlijke behandeling van de (kwartaal) risicorapportage en de ERB.

Ten aanzien van de risicobereidheid op deze risico's heeft het pensioenfonds de volgende kwalitatieve risicobereidheid vastgesteld:

- IT-risico: *“Het pensioenfonds ziet Informatietechnologie en cyber security als een van de belangrijkste randvoorwaarden voor pensioenuitvoering en het vermogensbeheer en stelt hoge eisen aan Betrouwbaarheid, Beschikbaarheid, Toegang en Aanpasbaarheid van systemen en data. Het pensioenfonds realiseert zich dat volledige beheersing van alle IT-risico's buitenproportioneel kostbaar is. Het pensioenfonds accepteert daarom een beperkt restrisico.”*
- Uitbestedingsrisico: *“Het pensioenfonds wil aantoonbaar in control zijn ten aanzien van uitvoering van de (onder)uitbestede processen en de daarmee samenhangende risico's. Het pensioenfonds doet daarom alleen zaken met (onder)uitbestedingspartijen die voldoen aan de fonds standaarden met betrekking tot reputatie, betrouwbaarheid, beheerste en integere bedrijfsvoering, zoals vastgelegd in het fonds uitbestedingsbeleid. Daarbij is het pensioenfonds zich ervan bewust dat volledige beheersing van uitbestedingsrisico's buitenproportioneel kostbaar is. Het pensioenfonds accepteert hiermee een beperkt rest risico.”*

⁴ Het risico dat bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende integer, niet continu of onvoldoende beveiligd worden en niet overeenkomen met de uitgangspunten zoals deze in het IT-beleid door het pensioenfonds zijn opgenomen.

⁵ Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van uitbestede werkzaamheden wordt geschaad en/of het risico dat het pensioenfonds onvoldoende grip heeft op de uitvoering van de uitbestede processen. Het pensioenfonds besteedt de pensioenuitvoering uit aan BSG, de bestuursondersteuning aan Montae & Partners en het vermogensbeheer Achmea Investmentmanagement (AIM)

Nr	Risico	Voor	Tijdens	Na	Maatregel	Netto risico
1	Investering nieuw IT-systeem: Het risico dat de investering c.q. kosten benodigd voor IT-implementatie onvoldoende duidelijk zijn.	x	x	x	Het fonds heeft in een eerder stadium invloed kunnen uitoefenen op de keuzes voor IT-vernieuwing ivm WTP en de technische en financiële consequenties die daaraan zijn verbonden. Het bestuur accepteert dat er een netto rest risico (midden) bestaat op kostenoverschrijdingen en monitort de situatie nauwlettend voor eventuele bijsturing.	Midden
2	IT-systeem: Het risico dat WINGS de technische uitwerking van de nieuwe contractvorm niet aan kan.	x	x		Het fonds heeft in een eerder stadium invloed kunnen uitoefenen op de keuzes voor IT-vernieuwing ivm WTP en de technische en financiële consequenties die daaraan zijn verbonden. WINGS kan de nieuwe regeling uitvoeren, maar kent wel beperkingen vwb het maatwerk wat het aankan op grond van wensen van verschillende klanten. Het bestuur heeft waar mogelijk wat van de complexiteit gereduceerd in de regelingen. Het bestuur accepteert dat er een netto restrisico (midden) resteert in de reikwijdte van systeemtechnische aanpassingen die nodig zijn om de regeling van het fonds in het nieuwe stelsel te kunnen uitvoeren.	Midden
3	IT-expertise: Het risico op onvoldoende IT-kennis en capaciteit om de uitwerking/implementatie uit te kunnen voeren.	x	x	x	BSG laat zich bijstaan door diverse externe adviseurs/specialisten waaronder IT-specialisten om de architectuur en systemen klaar te maken voor het nieuwe stelsel. Het bestuur accepteert dat er een netto restrisico (midden) resteert als het gaat om key man risico's in externe specialistische ondersteuning.	Midden
4	Afhankelijk van BSG: Risico dat het pensioenfonds zelf beperkte invloed heeft op de strategie en implementatiekracht van BSG. Mogelijk gelijktijdig beroep op capaciteit Actuarieel BSG waardoor mogelijk vertraging ontstaat.	x	x		-Het fonds ontvangt periodiek voortgangsrapportages van project 'Horizon' die zien op de status van BSG van de WTP-transitie. -Het fonds heeft periodiek overleg met BSG over voortgang en eventuele knelpunten hierbij voor het fonds. Het bestuur accepteert dat er een netto restrisico (midden) resteert gegeven de afhankelijkheid van BSG.	Midden
5	Realisatie project BSG: Risico dat BSG onvoldoende wendbaar is om aanpassingen te realiseren c.q. onvoldoende capaciteit heeft om naast het reguliere werk tevens een implementatieproject te doen.	x	x	x	-Het fonds ontvangt periodiek voortgangsrapportages van project 'Horizon' die zien op de status van BSG van de WTP-transitie. -Het fonds heeft periodiek overleg met BSG over voortgang en eventuele knelpunten hierbij voor het fonds. Het bestuur accepteert dat er een netto restrisico (midden) resteert gegeven de afhankelijkheid van BSG.	Midden

Nr	Risico	Voor	Tijdens	Na	Maatregel	Netto risico
6	Keuzemoment transitie door pensioenfondsen kan niet door BSG worden gefaciliteerd: Door multi-client model BSG is er een afhankelijkheid van andere fondsen of BSG de mijlpalen en tijdslijn die het pensioenfonds voor ogen heeft bij transitie kan faciliteren.	x	x		-Het fonds ontvangt periodiek voortgangsrapportages van project 'Horizon' die zien op de status van BSG van de WTP-transitie en de planning van fondsen hierbij. -Het fonds heeft periodiek overleg met BSG over voortgang en eventuele knelpunten hierbij voor het fonds. Het bestuur accepteert dat er een netto restrisico (midden) resteert gegeven de afhankelijkheid van BSG.	Midden
7	Keuzes andere klanten van BSG voor contractvorm beïnvloedt kostenallocatie tussen klanten onderling: De keuze tussen het solidaire en flexibele contract maakt dat de kostenallocatie er anders uit kan komen te zien tussen klanten onderling.	x	x		-Het fonds ontvangt periodiek voortgangsrapportages van project 'Horizon' die zien op de status van BSG van de WTP-transitie en de planning van fondsen hierbij. -Het fonds heeft periodiek overleg met BSG over voortgang en eventuele knelpunten hierbij voor het fonds. Het bestuur accepteert dat er een rest risico (laag) resteert gegeven de afhankelijkheid van keuzes van andere klanten en de eventuele gevolgen van kostenallocatie die hieruit voortvloeien.	Laag

Tabel 7: Uitbestedings- en IT risico's

Door de implementatie van het nieuwe IT-systeem kan er mogelijk effect op de 'run' ontstaan. Het betreft hier het effect op de processen aangaande pensioenzaken, bijvoorbeeld doordat de doorlooptijd mogelijk langer is dan vastgesteld in de SLA en er buiten de risicobereidheid wordt getreden. Om dit risico te mitigeren heeft het fonds voor de kritische processen een addendum opgesteld. Waarin is vastgesteld waarin BSG bevestigt dat deze processen niet geraakt zullen worden. Ook zijn maatregelen getroffen voor de intensivering van de monitoring van de voortgang en de uitwerking van een plan B. Hiermee is het bestuur van mening dat dit risico maximaal beheerst wordt. Wel blijft het restrisico, met de gegeven onzekerheden, aanzienlijk.

Het fonds heeft ten aanzien van de go/no go momenten in de projectplanning (zie paragraaf 1.3) tot aan invaarmoment voorgenomen om samen met de twee andere KLM-fondsen externe assurance te verkrijgen op de realisatie van de IT-architectuur om de overgang voor de KLM-fondsen naar het nieuwe stelstel te kunnen faciliteren.⁶

Als uitkomst van de uitgevoerde eigenrisicobeoordeling (ERB) is er aanvullend nog een actie geformuleerd op het uitbestedingsrisico ten aanzien van het vermogensbeheer. De aan AIM gevraagde schriftelijke bevestiging dat processen en systemen as-is worden overgenomen is door AIM verstrekt. Dit betekent dat er de waarborg is dat bij verkoop van BSG VB aan AIM de bestaande systemen, processen en activiteiten voor de WTP beschikbaar blijven. Als vervolgactie zal het bestuur de voortgang monitoren van de risicoanalyse die in samenwerking met de twee andere KLM-fondsen is opgesteld.

⁶ [Good practices van de Nederlandse Bank inzake assurance verklaringen ten aanzien van de nieuwe/aangepaste IT-omgeving samenhangend met de pensioentransitie | De Nederlandse Bank](#)

2.1.2.1 Blue Sky Group (pensioenbeheerder)

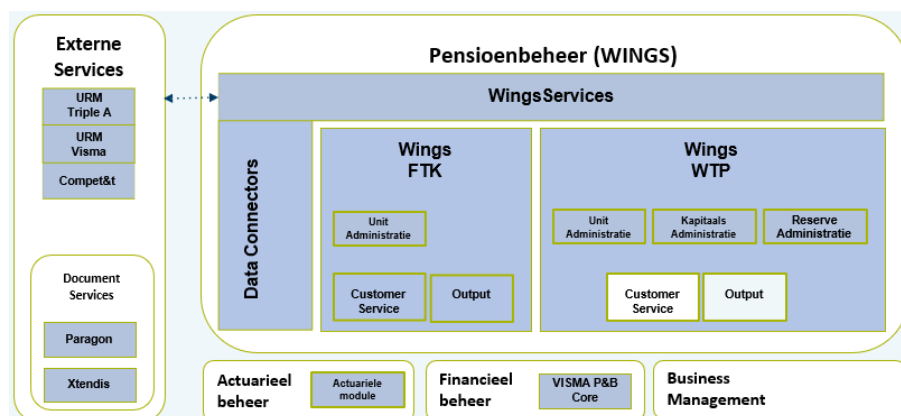
Blue Sky Group (BSG) bereidt zich voor op de wijzigingen als gevolg van de Wtp. De Wtp heeft grote impact op pensioenregelingen en daarmee op de producten en diensten van BSG. Deze impact werkt eveneens langdurig door op IT, specifiek op de pensioenbeheerapplicatie Wings. Dit is begin 2021 aanleiding geweest voor de haalbaarheidstoets: “Kan Wings de Wtp-regelingen uitvoeren c.q. hierop worden aangepast? En zo ja, past Wings daarnaast duurzaam bij de doelstellingen van BSG?”. De doelstellingen zijn hierbij vertaald naar de volgende strategische principes:

- het creëren van wendbaarheid met betrekking tot het producten & dienstenaanbod;
- het bereiken van innovatieve klantinteractie en daarbij naadloze integratie met de administratieketen (PB en VB);
- het realiseren van volledig geautomatiseerde verwerking van primaire administratieve processen;
- het behalen van een efficiënte schaalbaarheid van de IT-keten in het kader van groei-doelstellingen;
- gecombineerd met kostenreductie, efficiënt onderhoud en een goede beheerste bedrijfsvoering als resultanten.

In 2022 is het pensioenfonds met BSG een overeenkomst aangegaan voor deelname aan het Programma Horizon. In deze overeenkomst is de deelname van het pensioenfonds opgenomen voor de generieke opzet van de nieuwe pensioenregeling. Verder is er een vergoeding overeengekomen voor specifieke transitiewerkzaamheden. Het pensioenadministratiesysteem (Wings) wordt flexibel ingericht. BSG heeft een procedure ingericht voor de implementatie van klantspecifieke elementen.

Voor Wings geldt tevens dat BSG dit, naast de Wtp, doorontwikkelt in lijn met de BSG-principes. Echter, niet alle principes zullen hierbij volledig gerealiseerd kunnen worden, mede gezien de leeftijd van Wings, haar programmeertaal en architectuur. Voor BSG en het pensioenfonds is Wings een kritische applicatie waarvan periodiek wordt vastgesteld of deze invulling kan blijven geven aan de strategische principes. De controle op alle kritische applicaties van BSG is geborgd in het IT Control Framework van BSG.

Ten aanzien van de keuze omtrent de IT-doelarchitectuur hanteert BSG een lage risicoacceptatie in relatie tot de transitie naar de Wtp. Deze transitie kent een hoog risicoprofiel gezien haar complexiteit en vraagt een 'first-time-right' benadering in het belang van alle betrokken partijen (naast BSG specifiek haar (aandeelhoudende) klanten en de hieraan verbonden pensioendeelnemers). De lage risicoacceptatie voor de keuze omtrent de architectuur sluit aan bij de risicohouding van het pensioenfonds. Hierbij is het behouden van een stabiele omgeving alsmede een integere, gecontroleerde en beheerste overgang naar Wtp noodzakelijk. Voor BSG is het relevant om te investeren daar waar zij onderscheidend kan zijn en relevantie kan toevoegen. Daarmee ligt het voor de hand om een gefaseerde aanpak voor de benodigde vernieuwing van de front-end en back-end te hanteren.

Figuur 3. Schematische weergave van de solution architecture Back-end / Wings

Beheersing rondom de IT-vernieuwing

Binnen BSG en het programma Horizon wordt – net als bij het pensioenfonds – voor het risicomanagement het ‘three lines’ model toegepast. Er is een gestructureerde aanpak ontwikkeld die de volgende stappen omvat:

- Prioriteren van risico's: na uitvoering van de risk self assessments (RSA's) worden de risico's beoordeeld en geprioriteerd op basis van hun ernst en relevantie voor het programma. Bij deze beoordeling houdt BSG rekening met verschillende factoren, waaronder:
  - Wet- en regelgeving: risico's die kunnen leiden tot niet naleving van relevante wet- en regelgeving (zoals de Wtp) worden nadrukkelijk meegenomen in de beoordeling en prioritering;
  - Risicobereidheid: welke risico's liggen het verst buiten de risicobereidheid;
  - Impact op doelen: de mogelijke impact van de risico's op de belangrijkste doelen van het programma;
  - Reputatie en klantvertrouwen: risico's die de reputatie van het pensioenfonds kunnen schaden en het vertrouwen van de deelnemers en andere belanghebbenden van het pensioenfonds kunnen ondermijnen krijgen speciale aandacht. Daarnaast wordt, gezien de rol van BSG, rekening gehouden met risico's die de reputatie van BSG en het vertrouwen in BSG als uitvoerder kunnen beïnvloeden;
  - tijdgevoeligheid: risico's die snel kunnen optreden en onmiddellijke impact kunnen hebben, worden met een hogere prioriteit behandeld.
- Het identificeren van de risico-eigenaren: BSG identificeert de verantwoordelijke personen, zowel binnen als buiten het programma, die betrokken zijn bij elk van de geïdentificeerde risico's. BSG streeft naar consensus over de aard van deze risico's en de toegekende risicoscores in nauwe samenwerking met deze belanghebbenden, waarbij ook afspraken worden gemaakt over hun verantwoordelijkheden en opvolging.
- Samenwerken aan mitigatie: samen met relevante belanghebbenden werkt BSG actief aan het mitigeren van de netto risico's die buiten de vastgestelde risicobereidheid vallen. BSG doet dit binnen het bredere kader van richtlijnen en kaders die zijn vastgesteld door BSG en specifiek voor het programma. Concrete beheersmaatregelen worden gedefinieerd en geïmplementeerd om het risico binnen de toleranties te krijgen. Hierbij worden ook verantwoordelijken aangewezen voor de uitvoering van de maatregelen en het monitoren van de voortgang.
- Periodieke evaluatie: periodiek beoordeelt BSG de effectiviteit van de geïmplementeerde beheersmaatregelen. Dit gebeurt aan de hand van testprocedures die zijn ontwikkeld om de doeltreffendheid van de maatregelen te beoordelen. Indien nodig worden aanpassingen gemaakt om ervoor te zorgen dat de risico's binnen aanvaardbare grenzen blijven.

Rapportage van de monitoring van de risico's

Het risicomanagementproces van BSG omvat niet alleen de identificatie en mitigatie van risico's, maar ook een grondige monitoring en rapportage van de ontwikkeling van de risico's en de effectiviteit van de genomen beheersmaatregelen. Deze monitoring is essentieel om ervoor te zorgen dat er voortdurend inzicht is in de mate van beheersing en om tijdig te kunnen ingrijpen indien dat nodig is.

De frequentie van monitoring van beheersmaatregelen wordt bepaald door de voortgang, het belang en de dynamiek van de risico's binnen het programma. Voor risico's met een directe impact op kritieke mijlpalen of afhankelijkheden, vindt monitoring frequenter plaats om tijdig bij te kunnen sturen.

Beheersmaatregelen worden tijdens de monitoring getest op de juiste werking (conform opzet). De testfrequentie is afhankelijk van de urgentie en complexiteit van de risico's. De nadruk ligt op het plannen van testen rond momenten die cruciaal zijn voor het succes van het programma, zoals opleveringen, go/no-go beslissingen en of andere belangrijke mijlpalen.

Voor de uitvoering van deze tests stelt BSG gedetailleerde testplannen op om een gestructureerde en traceerbare aanpak te waarborgen. Hierdoor kan BSG nauwkeurig vaststellen of de beheersmaatregelen werken zoals bedoeld. Testresultaten zijn de basis voor het bepalen van de mate waarin de

.....

geïdentificeerde risico's worden beheerst. Bij tekortkomingen in de werking van beheersmaatregelen, wordt direct actie ondernomen. De verantwoordelijke partijen leggen de acties vast om de tekortkomingen te verhelpen en de maatregelen te verbeteren. De voortgang wordt gevolgd om te garanderen dat de corrigerende maatregelen ook worden uitgevoerd.

De resultaten van deze monitoring en de voortgang van de bijbehorende acties worden gerapporteerd aan de leiding en stuurgroep van het Horizon programma. Deze rapportage informeert hen over de actuele risicosituatie en stelt ze in staat om tijdig in te spelen op veranderingen. Transparante communicatie over de uitkomsten en acties versterkt het vertrouwen van de stuurgroep en andere belanghebbenden in de risicobeheersing. Het risicoprofiel van het programma wordt periodiek geactualiseerd op basis van deze monitoring, zodat proactief kan worden gereageerd op nieuwe risico's.

Dit proces van continue monitoring, rapportage en opvolging is essentieel om risico's effectief te beheersen. Dit waarborgt dat we voldoen aan de eisen van de Wtp en onze ambitie realiseren om aantoonbaar in control te zijn en verantwoordelijkheid te nemen voor onze prestaties.

Statusupdate van de beschreven risico's

Binnen het programma Horizon blijft BSG zich richten op de IT-beheersing, met speciale aandacht voor de impact van maatwerkverzoeken van het pensioenfonds en andere klanten van BSG met een parallelle transitie. In september 2024 is de RSA klanttransities geactualiseerd om risico's rond deze verzoeken beter te beheersen. Voor 2025 is een mijlpalenplanning opgesteld, waarbij comfortproducten belangrijk zijn: de risicobeoordeling door de tweede lijn en de audits van de derde lijn op specifieke risicoproducten van de eerste lijn. Deze activiteiten worden gepland om het pensioenfonds op de juiste momenten van de benodigde informatie te voorzien voor gefundeerde besluitvorming.

Conform het risicomangementbeleid van BSG worden de volgende stappen doorlopen: identificatie, analyse, evaluatie en mitigatie van risico's, afgestemd op de RSA-planning. Voor IT-beheersing beschikt het programma over een actueel overzicht van de mate waarin de risico's worden beheerst. Waar risico's buiten de risicobereidheid vallen, worden aanvullende mitigerende maatregelen bepaald en geïmplementeerd. De beheersmaatregelen worden afgestemd met risico-eigenaren om de effectiviteit te waarborgen. Het is een dynamisch proces, waarbij regelmatig wordt geëvalueerd of de risico's binnen de risicobereidheid blijven en of verdere acties nodig zijn.

BSG blijft zich inzetten voor transparantie en effectief risicomangement door regelmatig updates te delen met relevante stakeholders en risico's nauwgezet te monitoren. Dit proces stelt klanten, de stuurgroep en andere stakeholders in staat om tijdig geïnformeerde beslissingen te nemen en zorgt ervoor dat het Horizon-programma aantoonbaar in control blijft, voldoet aan de eisen van de Wtp en de gestelde ambities.

Hoe wordt de uitvoering getest?

Het testen valt uiteen in twee onderdelen, namelijk het testen of de juiste communicatie wordt ontwikkeld in het programma en de technische tests bij de realisatie van software.

- *Testen van communicatie*

BSG vindt het van groot belang dat de ontwikkeling van de nieuwe digitale communicatie aansluit bij de behoeften van de gebruikers. Daarom test BSG alle ontwerpen meermaals met deelnemers en ontwikkelt BSG ook de ontwerpen samen met klanten. Via co-creatiesessies met de fondsen die daarvoor hebben ingetekend ontwerpt BSG meerdere nieuwe functies voor de online omgeving, deze test BSG met deelnemers van meerdere fondsen om te zorgen dat de ontwerpen duidelijk, begrijpelijk en volledig zijn en aansluiten bij de informatiebehoefte van deelnemers. Tevens test BSG de designs van andere pagina's buiten de co-creatiesessies ook met deelnemers voordat zaken naar de bouw worden gebracht. BSG test dus uitgebreid en meerdere keren met deelnemers of de nieuwe online omgeving en de toepassing daarvan aansluit bij de behoeften.

In de implementatie zal BSG ook een gebruikerstest uitvoeren met het pensioenfonds en/of enkele deelnemers op het nieuwe portaal.

- *Testen van software*

Het testen van de software van de online omgeving vindt plaats conform het testplan van het project. Grofweg bestaat dit uit een aantal onderdelen:

1. De technische test wordt door de developers uitgevoerd per sprint.
2. De functionele tests worden uitgevoerd door de analisten/testers per sprint.
3. Door de gebruikers (pensioenservices) wordt per PI (kwartaal) een gebruikers acceptatietest uitgevoerd.
4. Per PI wordt de regressietest uitgevoerd. Hierbij wordt gekeken of de eerder opgeleverde software nog werkt conform plan na oplevering van nieuwe functionaliteiten;
5. Er wordt een ketentest uitgevoerd, waarbij de volledige keten van Wings tot front end wordt door getest op de connecties.
6. Er wordt een load test uitgevoerd op de software voor livegang. Hierbij wordt getoetst hoe zwaar de belasting van de keten kan zijn (berichten, responses, gebruikers).
7. De PEN-test wordt uitgevoerd voor livegang. Hierbij wordt de beveiliging van de verbindingen en software van buitenaf gecontroleerd.

Zodra het pensioenfonds zijn voorkeursscenario had vastgesteld (SPR regeling), is er binnen BSG gestart met het in kaart brengen van de noodzakelijke aanpassingen in processen, systemen en data-uitwisseling tussen vermogensbeheer en pensioenbeheer, teneinde de continuïteit en betrouwbaarheid van de dienstverlening voor, tijdens en na de transitie zoveel mogelijk zeker te stellen. Het pensioenfonds heeft vastgesteld dat de rol van BSG Pensioenbeheer niet verandert. Wel is vastgesteld dat de activiteiten, processen en data-uitwisseling op onderdelen aangepast moet worden, om te kunnen voldoen aan de eisen van de SPR.

Het pensioenfonds heeft vastgesteld dat er belangrijke wijzigingen zitten in de gegevensuitwisseling tussen BSG Vermogensbeheer (vanaf 1 januari 2025: Achmea Investment Management (AIM)) en BSG Pensioenbeheer, de wijze van het vaststellen van het rendement, en de gegevensuitwisseling tussen de twee uitbestedingspartijen rondom de maandeinde processen.

Beschikbare capaciteit

Het risico bestaat dat benodigde kennis en mankracht voor besluitvorming en uitvoering niet beschikbaar is. Dit heeft betrekking op onvoldoende capaciteit of kunde van bestuur (en/of BSG) voor aansturing van processen of beoordeling van administratieve inrichting. Hierin wordt ook meegenomen dat er onvoldoende (professionele) experts voor advisering of toezicht bij externe partijen beschikbaar is. Als gevolg van te weinig capaciteit, kan de transitie af- en/of uitgesteld worden. Dit zal leiden tot druk bij de uitvoering van de transitie, wat gevolgen kan hebben voor de kwaliteit van de uitvoering m.b.t. de wensen van het Pensioenfonds.

2.1.2.2 Achmea Investment Management (fiduciair- en vermogensbeheer) (AIM)

AIM en BSG hebben op 24 juli 2024 overeenstemming bereikt over de overname van BSG Vermogensbeheer door AIM. Door de transactie zal AIM het fiduciair- en vermogensbeheer gaan verzorgen voor het pensioenfonds. Met AIM zijn afspraken gemaakt dat de uitfasering van systemen en processen pas gaat starten na de overgang naar de Wtp.

Bij de keuze voor de solidaire premiereregeling met toepassing van werkelijk beschermings-rendement (SPR-W) worden bij AIM geen majeure aanpassingen in de IT-architectuur verwacht. Het platform van AIM kan de directe methode ondersteunen. Afhankelijk van de nog te maken keuzes kan een kleine IT-aanpassing nodig zijn voor de uitwisseling van gegevens over in-/outflows en kasstroomprofielen.

2.1.2.3 Afstemming planning pensioenfonds, pensioenadministratie en vermogensbeheer

BSG en AIM zijn als uitvoeringsorganisaties van het pensioenfonds voor het pensioenbeheer en fiduciair- en vermogensbeheer aangesloten op de projectorganisatie en zijn daardoor betrokken bij het opstellen van de planning van het Pensioenfonds. Eens per maand (en in fases met een piekbelasting tweemaal per maand) schuiven in ieder geval de transitie managers Wtp van BSG en AIM aan bij de stuurgroep van het pensioenfonds om de planning en afstemming plaats te laten vinden. De projectleider van het pensioenfonds heeft ook buiten deze formele momenten rechtstreekse afstemming met de transitie managers Wtp van de ketenpartners. Er is zowel bij pensioenbeheer als bij fiduciair- en vermogensbeheer nagedacht over de transitie en de uitvoering van de nieuwe regeling en de koppeling tussen pensioenbeheer en vermogensbeheer en er is gedurende 2024 al onderlinge afstemming geweest over de opzet van de koppeling tussen pensioenbeheer en vermogensbeheer. Hierbij wordt zoveel als mogelijk aangesloten bij de SIVI standaard. De koppeling zal in 2025 worden gerealiseerd en getest.

Uitwerking Target Operating Model

Het Target Operating Model (TOM) geeft een overzicht van de activiteiten en werkzaamheden van alle betrokken partijen en ketenpartners binnen de vermogensbeheerketen van het pensioenfonds, voor zover er onderlinge afhankelijkheden bestaan. Activiteiten die zelfstandig worden uitgevoerd, zonder periodieke afhankelijkheid van andere partijen, worden niet in het TOM beschreven, maar zijn vastgelegd in bilaterale contracten of Service Level Agreements (SLA's) tussen het pensioenfonds en de betreffende partij.

Het TOM omvat:

- Alle noodzakelijke elementen voor het beheren van de portefeuille van het pensioenfonds, inclusief de toewijzing van beschermings- en overrendementen aan persoonlijke pensioenvermogens en overige voorzieningen en reserves.
- De uitwisselingen en samenwerkingen tussen partijen, voor zover deze niet reeds in andere documenten zijn beschreven en juridisch vastgelegd.

2.1.3 Belangrijkste wijzigingen in de taken en verantwoordelijkheden van ketenpartners

De belangrijkste wijziging in de transitie naar de nieuwe pensioenregeling betreft de implementatie van een nieuw administratiesysteem en de toerekening van rendementen binnen dat systeem. Hiervoor moet een periodieke uitwisseling van informatie worden opgezet tussen BSG en AIM (via onderuitbestedingspartner CACEIS). Om de rollen en verantwoordelijkheden rond deze gegevensuitwisseling helder vast te leggen, wordt er regelmatig overleg gevoerd tussen de ketenpartners, zowel onderling als gezamenlijk met het pensioenfonds. Tijdens deze overleggen wordt ook de methode voor informatie-uitwisseling bepaald en vastgelegd.

Het pensioenfonds hanteert de SIVI-standaard als basis voor de informatie-uitwisseling. De ketenpartners hebben zich ertoe verbonden deze standaard te volgen. Om de betrouwbaarheid en werking van de gegevensuitwisseling te waarborgen, wordt een testplan opgesteld. Dit plan bevat een duidelijke beschrijving van wat, hoe en wanneer de (end-to-end) tests van de gegevensuitwisseling volgens de SIVI-standaard zullen plaatsvinden.

BSG

BSG blijft als uitbestedingspartij verantwoordelijk voor Pensioenbeheer en daarmee wijzigt de rol vanuit BSG niet. Mogelijk dat er enige aanvullingen zullen volgen in uitwerking met de datastromen naar de ketenpartners. Daarnaast zal er veranderende behoefte zijn ten aanzien van bilaterale afstemmingsgesprekken betreffende financial accounting en toezichthouderstaten.

AIM

De belangrijkste verandering betreft de maandelijkse overdracht van rendementscijfers aan BSG vanuit de aan CACEIS uitbestede beleggingsadministratie, die vervolgens deze rendementscijfers (gesplitst naar beschermings- en overrendement) toewijst aan de persoonlijke pensioenvermogens voor de verschillende cohorten en de overige voorzieningen en reserves, conform de vastgestelde uitgangspunten van het TOM.

.....

Deze maandelijkse overdracht van rendementscijfers zal op een vastgestelde wijze plaatsvinden, waarvoor de SIVI-standaard de basis zal vormen. Een adequate uitwisseling van informatie tussen de ketenpartners is van belang, mede om de beleggingsportefeuille tijdig bij te kunnen sturen.

Rapportages zullen worden aangepast aan de uitgangspunten van de Wtp, een integraal onderdeel van het Wtp-project binnen AIM. De Service Level Agreement (SLA) als onderdeel van de Fiduciair beheerovereenkomst wordt komende periode aangepast en zal tijdig, voor de overgang naar de Wtp, gereed zijn.

2.1.4 Belangrijkste wijzigingen in de governance

Het pensioenfonds voorziet met de transitie naar het nieuwe stelsel geen directe wijzigingen in termen van het besturingsmodel, laat onverlet dat het bestuur na de transitie een strategische heroverweging van het bestuursmodel zal doen. Wel voorziet het fonds voor de operationele besturing mogelijke wijzigingen ná transitie m.b.t. ketenregie, financiële en niet financiële aansturing als ook voor de werkzaamheden van sleutelfuncties, het interne toezicht en andere gremia van het pensioenfonds. Dit wordt in 2025 nader uitgewerkt.

2.1.5 Belangrijkste wijzigingen in de kostenstructuur

De transitie naar de Wtp heeft op twee manieren invloed op de uitvoeringskosten van het pensioenfonds:

1. eenmalige kosten vanwege de transitie, en
2. structurele kosten vanwege de uitvoering van de pensioenregeling vanaf de transitiedatum.

Enmalige kosten vanwege de transitie

BSG maakt onderscheid tussen de reguliere uitvoering (de “run”) en alle activiteiten die plaatsvinden om de transitie naar de nieuwe pensioenregelingen te kunnen realiseren (de “change”, aangestuurd vanuit het programma Horizon). Het pensioenfonds betaalt voor het programma Horizon 3 deelvergoedingen:

1. Kosten voor fondsonafhankelijke (generieke) voorbereidingen die BSG moet treffen om de transitie in het kader van de Wtp te kunnen realiseren, op basis van een verdeelsleutel tussen alle klanten die bij BSG hebben ingetekend op het programma Horizon, ter financiering van activiteiten die plaatsvinden van 2021 tot 2026;
2. Kosten voor implementatie van de nieuwe pensioenregelingen;
3. Kosten voor maatwerk te verdelen over fondsen waarvoor het maatwerk is ontwikkeld.

Structurele kosten vanwege de uitvoering van de pensioenregeling vanaf de transitiedatum

In de eerste helft van 2025 verwacht het pensioenfonds de dienstverleningsovereenkomst (DVO) en SLA voor de pensioenuitvoering vanaf 1 januari 2026 met BSG overeen te komen. De kosten voor de reguliere uitvoering (de “run”) ná transitie maken hier onderdeel van uit.

2.1.6 Overzicht van belangrijkste risico's op bovenstaande gebieden

De uitvoering van de nieuwe pensioenregeling wordt door het pensioenfonds op dezelfde wijze gecontroleerd en beheerst als in de bestaande regeling, met behulp van diverse rapportages en auditverklaringen over de procesbeheersing.

Een van de meest kritische factoren in het transitieproces is de timing en de beschikbare capaciteit (bemensing). Het risico op vertragingen, vooral bij BSG, vormt een belangrijk aandachtspunt. Om dit risico effectief te beheersen, is een strakke planning opgezet en wordt er nauw samengewerkt met het projectmanagementteam.

.....

Er vindt frequent gedetailleerde terugkoppeling plaats tussen het pensioenfonds en BSG over de voortgang van de planning inclusief de vastgestelde mijlpalen. Deze regelmatige communicatie is essentieel om eventuele problemen tijdig te signaleren en op te lossen. Het gehele proces vereist voortdurende inspanning, maar op grond van het procesverloop en de terugkoppeling vanuit BSG acht het pensioenfonds de tijdige voltooiing van de IT-systemen haalbaar.

Overige risico's

Naast de in dit hoofdstuk genoemde risico's monitort het pensioenfonds de ontwikkeling van nog een aantal overige risico's. Deze risico's hebben onder meer betrekking op de communicatie⁷ en datakwaliteit⁸. Het pensioenfonds acht de kans op onvoldoende datakwaliteit laag, gezien de lange samenwerking met BSG, de uitvoering van het Kader datakwaliteit en de inspanningen die in het verleden zijn gedaan om de datakwaliteit te waarborgen. Mocht er toch een risico optreden, dan zal dit naar verwachting slechts een beperkte invloed hebben op de kwaliteit van de uitvoering. Het pensioenfonds blijft de datakwaliteit strikt bewaken volgens het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Bovendien zijn er met BSG afspraken gemaakt voor eventuele verbeteringen van specifieke aspecten van de datakwaliteit. De rapportages van de uitvoering van het Kader datakwaliteit bevestigen een goede datakwaliteit⁹.

Het pensioenfonds heeft gerelateerd aan datakwaliteit de volgende risicobereidheid vastgesteld: *“Het pensioenfonds ziet datakwaliteit als een van de belangrijkste randvoorwaarden voor haar pensioenuitvoering en het vermogensbeheer en stelt hoge eisen aan volledigheid, tijdigheid en kwaliteit van data. Het pensioenfonds realiseert zich dat volledige beheersing van alle aspecten met betrekking tot datakwaliteit buitenproportioneel kostbaar is. Het pensioenfonds accepteert daarom een beperkt restrisico.”*

In het nieuwe pensioenlandschap, waarbij het risico van tegenvallende beleggingen meer bij de deelnemer komt te liggen dan voorheen, is effectieve communicatie met de deelnemer van groot belang. Met het oog op de overgang naar de nieuwe pensioenregeling heeft het pensioenfonds specifiek een communicatieplan Wtp opgesteld.

Risico	Maatregel	Netto risico
<i>Communicatierisico's</i>		
1	Communicatie: negatief sentiment ontstaat / neemt toe <ul style="list-style-type: none"> • Effectief communiceren over de noodzaak en voordelen van de veranderingen en zorgvuldige proces wat hierbij wordt doorlopen door alle stakeholders (overheid, AVO-partijen, pensioenfonds). • Met (kwalitatief) deelnemersonderzoek halen we input op hoe we communicatie over de transitie het beste kunnen insteken. • Daarnaast monitoren we het sentiment door middel van periodiek terugkerende metingen. • Inzetten op vertrouwen in het pensioenfonds en onze expertise bij de overgang naar de nieuwe regeling. 	Midden
2	Betrokkenheid: deelnemer wordt onvoldoende betrokken <ul style="list-style-type: none"> • Vanuit het pensioenfonds wordt een campagne gestart om het bewustzijn te versterken over de veranderingen en pensioen in het algemeen. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan op de landelijke campagne. • Input ophalen bij deelnemers via risicobereidheidsonderzoek, vertrouwensmonitor en kwalitatief onderzoek • Kort en kernachtig communiceren (less is more). 	Midden

⁷ Dit betreft het risico dat het beeld over het fonds verslechtert als gevolg van een negatieve perceptie van het imago van het fonds door belanghebbenden, tegenpartijen en/of regelgevende instanties. Het risico dat de reputatie van het fonds / vertrouwen van (potentiële) deelnemers in het fonds geschaad wordt door negatieve berichtgeving in (sociale) media.

⁸ Het datakwaliteitsrisico is het risico dat de data onvoldoende geschikt zijn voor het uiteindelijke gebruiksdoel. Dit betekent dat data betrouwbaar genoeg moeten zijn om er conclusies aan te kunnen verbinden.

⁹ Zie hoofdstuk 3

Risico		Maatregel	Netto risico
3	Landelijke beeldvorming: verwarring doordat landelijke communicatie afwijkt van communicatie vanuit pensioenfonds.	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit pensioenfonds snel inhaken op landelijke berichten via eigen kanalen (website, NWS flits) indien relevant. Periodiek landingspagina pensioenfonds updaten met ontwikkelingen landelijke communicatie. 	Laag
<i>Risico's inzake datakwaliteit</i>			
4	Datakwaliteit: ontbreken van datakwaliteitsbeleid	<ul style="list-style-type: none"> Datakwaliteitsbeleid en kritische data-elementen worden zijn in december 2023 vastgesteld door het bestuur (incl. toets op uitvoerbaarheid door BSG). 	Laag
5	Datakwaliteit bij invaren: Het risico dat de datakwaliteit van de bestaande regelingen niet op orde is om in te kunnen varen. Het risico van complexiteit in bestaande regelingen bij invaren. Bijvoorbeeld overgangsregelingen.	<ul style="list-style-type: none"> In 2022 heeft een audit naar de governance rondom datakwaliteit plaatsgevonden. Via het project Kader Datakwaliteit is de datakwaliteit i.s.m. BSG onderzocht. 	Midden

Tabel 8: Overige risico's

2.2 Oordeel op technische uitvoerbaarheid van de nieuwe pensioenregeling

2.2.1 Haalbaarheidsanalyse

Om de technische uitvoerbaarheid van de pensioenovereenkomst te beoordelen heeft het pensioenfonds aan BSG gevraagd om een analyse op de technische uitvoerbaarheid van de nieuwe pensioenregelingen en de beoogde financiële opzet uit te voeren.

Uit een eerste analyse in het eerste kwartaal van 2024 bleek dat de basispensioenregeling maakbaar is voor BSG. Voor de nettopensioenregeling werd de conclusie getrokken dat dit niet maakbaar is. Het bestuur heeft vervolgens aan sociale partners verzocht om naar een andere pensioenuitvoerder uit te zien voor het onderbrengen van de nettopensioenregeling. Sociale partners hebben inmiddels bevestigd dat zij de nettopensioenregeling inderdaad per 1 januari 2026 bij een andere uitvoerder zullen onderbrengen en aan het pensioenfonds een verzoek tot collectieve waardeoverdracht van de netto pensioenaanspraken zullen doen naar de betreffende andere uitvoerder, eveneens per 1 januari 2026.

In diezelfde analyse heeft BSG vastgesteld dat de overgangsbepalingen voor 9 bijzondere groepen niet of slechts onder voorwaarden uitvoerbaar zijn onder de Wtp. Omdat het pensioenfonds en sociale partners deze gelegenheid ook wilden benutten om onnodige complexiteit uit de pensioenregeling te verwijderen is in meerdere verdiepingssessies gesproken over oplossingsrichtingen voor deze overgangsbepalingen. In het vierde kwartaal van 2024 is overeenstemming bereikt voor een oplossing voor alle 9 bijzondere groepen.

Haalbaarheid

Na de beoordeling van de maakbaarheid heeft BSG aan het einde van het tweede kwartaal van 2024 ook een analyse van de haalbaarheid van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling vóór de beoogde transitiedatum van 1 januari 2026 opgeleverd. Daarin trok BSG in eerste instantie een negatieve conclusie: de totale omvang van de maatwerkwenen vanuit het pensioenfonds en de twee zusterfondsen (Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM en Pensioenfonds KLM Cabinepersoneel) was te omvangrijk

.....

voor BSG om beheerst en tijdig te kunnen implementeren.

In het derde kwartaal van 2024 zijn vervolgens meerdere gesprekken gevoerd tussen het pensioenfonds, BSG en de zusterfondsen om maatregelen te bespreken waarmee uiteindelijk een positieve conclusie over de haalbaarheid kon worden getrokken. Eind september 2024 leidde dit tot aanvullende afspraken om de tijdige implementatie te realiseren:

- De pensioenfondsen hebben met sociale partners afspraken gemaakt om een aantal complexiteiten in de pensioenregeling te vermijden door alternatieven te adapteren die recht doen aan de beoogde arbeidsvoorwaardelijke toezegging;
- BSG heeft maatregelen genomen om de implementatiecapaciteit te vergroten en de implementatiesnelheid te verhogen, waarbij bijzondere aandacht is geweest voor de consequenties voor de 'run' en de beheersing van andere risico's die zijn toegenomen door deze maatregelen.

2.2.2 Beschrijving van nog te nemen stappen

2.2.2.1 Pensioenbeheer

Voor de aanpassing van de administratieve systemen voor de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling van het pensioenfonds geldt een gefaseerde aanpak:

1. Realisatie van de generieke functionaliteiten in de back-end en de front-end
2. Realisatie van de maatwerkfunctionaliteiten in de back-end en de front-end
3. Inrichten van de pensioenregeling en de invaarmodule voor het pensioenfonds

Realisatie van de generieke functionaliteiten in de back-end en de front-end

De volgende generieke functionaliteiten zijn gerealiseerd in de back-end (ontwerp, bouw, test) en zullen in 2025 doorontwikkeld worden om de pensioenregeling van het pensioenfonds uit te kunnen voeren:

- PDC administratie;
- Fondsadministratie;
- Regeling beheer;
- Deelname administratie;
- Premie administratie.

De volgende generieke functionaliteiten worden gerealiseerd in de back-end (ontwerp, bouw, test) en zullen in 2025 doorontwikkeld worden om de pensioenregeling van het pensioenfonds uit te kunnen voeren:

- URM Wtp (planning Q4 2024);
- Kapitaaladministratie (planning Q4 2024);
- Transitie services (planning Q4 2024);
- VB koppeling (planning Q4 2024);
- Reserve administratie (planning Q4 2024);
- Actuariële analyse (planning Q4 2024);
- Output services (planning Q4 2024);
- Interfaces intern (binnen de back-end, planning Q4 2024);
- Processen (planning Q4 2024);

De volgende generieke functionaliteiten zijn gerealiseerd in de front-end (ontwerp, bouw, test) en zullen in 2025 op onderdelen doorontwikkeld worden om de pensioenregeling van het pensioenfonds uit te kunnen voeren:

- WINGS services
- Design system
- Personal profile management
- Identity & access management
- Content management

.....

- E-mail
- Notifications
- Back-end transaction
- DigiD
- Campaign management
- Customer profile

De volgende generieke functionaliteiten worden gerealiseerd in de front-end (ontwerp, bouw, test) en zullen in 2025 doorontwikkeld worden om de pensioenregeling van het pensioenfonds uit te kunnen voeren:

- Organisatiemanagement (planning Q4 2024)
- Portaal (planning Q4 2024)
- Cross-channel Management of the Customer Journey (planning 2025)
- Insight (planning Q4 2024)
- Interaction ('what if') (planning Q4 2024)
- Back-end information (planning Q4 2024)
- Calculation services (planning Q4 2024).

Over de voortgang wordt het pensioenfonds maandelijks gerapporteerd vanaf Q3 2024 in de voortgangsrapportage van de transitie-manager van BSG.

Realisatie van de maatwerk functionaliteiten in de back-end en de front-end

De realisatie van de maatwerk functionaliteiten start in Q1 2025. Planning van ontwerp, bouw en testen van de maatwerkfunctionaliteiten wordt zoveel mogelijk geoptimaliseerd in combinatie met de planningen voor andere pensioenfondsklanten van BSG waarvoor gedurende de periode Q1 2025 tot en met Q1 2026 ook transitieactiviteiten worden uitgevoerd. Over de voortgang wordt het pensioenfonds maandelijks gerapporteerd vanaf Q1 2025.

Inrichten van de pensioenregelingen en de invaarmodule voor het pensioenfonds

De inrichtingswerkzaamheden verlopen stapsgewijs op het moment dat de benodigde functionaliteit in de systemen is opgeleverd. Voor de inrichtingswerkzaamheden stelt BSG een inrichtingsstappenplan op. Over de voortgang wordt het pensioenfonds maandelijks gerapporteerd.

2.2.2.2 Vermogensbeheer

Voor het vermogensbeheer dienen aanpassingen plaats te vinden bij onderuitbestedingspartij Caceis. In 2024 is door BSG met Caceis overeengekomen een Proof of Concept (PoC) vast te stellen waaruit blijkt dat de vermogensbeheeractiviteiten uitgevoerd kunnen worden die nodig zijn voor de uitvoering van de nieuwe pensioenregelingen van het pensioenfonds. De systemen en processen waar deze PoC op van toepassing is zullen per 1 januari 2025 overgaan naar AIM, waarmee dit relevant blijft voor de Wtp transitie van het pensioenfonds.

Deze PoC bestaat uit de volgende fasen:

Opzet

- Vaststellen of de portefeuilles correct zijn opgesplitst in E&R
- Per topmandaat een cashrekening
- Berekenen rendementen
- Verdelen kosten over de topmandaten

Interfacing

- Uitwisseling rapportages met Pensioenbeheer
- Kosten verder verdelen en opzetten in Caceis en intern systeem en kostenrapportage
- Afstemmen met Pensioenbeheer aanlevering door Pensioenbeheer en aanlevering door Vermogensbeheer
- Vaststellen changes aan items/services intern en bij Caceis

.....

Maandeinden

- 2 maandeinden testen (deze testen kunnen uitgevoerd worden nadat door de hele keten de Wtp SIVI-standaarden zijn geïmplementeerd, verwachting: Q2 2025)
- Kwartaalrapportages
- Vaststellen changes aan rapportages intern en bij Caceis

Daarnaast worden binnen het vermogensbeheerdomein de volgende acties uitgevoerd:

- Impactanalyse kwartaalprocessen;
- Impactanalyse VB rapportages;
- Systemimplementatie Wtp met Caceis.

2.3 Uitbestedingsrisico

Het pensioenfonds is voor de inrichting en uitvoering van de nieuwe pensioenregeling, inclusief het vermogensbeheer en de transitie naar de nieuwe regeling (inclusief het invaren van opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten), sterk afhankelijk van de uitvoeringsorganisaties BSG en AIM. Het is daarom van belang dat de uitbestedingsrisico's effectief worden beheerst.

2.3.1 Procesbeschrijving inzake voorbereiding transitie door uitbestedingspartijen

Het pensioenfonds heeft de uitbestedingspartijen in een vroeg stadium ingelicht over de transitie naar de nieuwe pensioenregelingen.

BSG als 'kritieke' uitbestedingspartij is betrokken bij de WNPS en stuurgroep NPS. Tijdens de transitie naar de nieuwe pensioenregeling vindt regelmatig overleg plaats tussen BSG en het pensioenfonds. Met BSG zijn schriftelijke afspraken gemaakt over de transitie naar de nieuwe pensioenregelingen en de bijbehorende deliverables. Het programma Horizon bewaakt deze deliverables.

Het programma Horizon heeft de werkzaamheden in het kader van de transitie naar de nieuwe pensioenregeling opgeknipt in aandachtsgebieden, die gerelateerd zijn aan specifieke onderwerpen: Advies en Beleid, Inrichtingskeuzes Pensioenbeheer en Klantbediening, Inrichtingskeuzes Vermogensbeheer, Communicatie, Datakwaliteit, Contractering, Implementatie, Migratie en Conversie. Per aandachtsgebied heeft een expert vanuit het programma Horizon de lead op het specifieke onderwerp. Deze expert werkt nauw samen met het pensioenfonds in de oplevering van de deliverables waarvoor de expert verantwoordelijk is.

Het pensioenfonds bewaakt de afgesproken doelstellingen en deadlines en stuurt bij/escaleert indien nodig. Met ingang van juni 2024 stelt de transitie manager vanuit BSG maandelijks een voortgangsrapportage op en levert deze in de eerste volle week van de maand op aan de projectleider van het pensioenfonds. De rapportage bevat de actuele status van de voortgang van de te realiseren mijlpalen voor de geldende projectfase. Daarnaast bevat de rapportage een actueel overzicht van de belangrijkste risico's die een succesvolle transitie naar de nieuwe pensioenregelingen bedreigen en eventueel aanvullende beheersmaatregelen die BSG voorstelt.

Via BSG zijn verschillende uitbestedingen relevant voor deze overgang. BSG, AIM en CACEIS zijn ook nauw betrokken bij de werkzaamheden vanwege veranderingen in het vermogensbeheer en de nieuwe informatiestromen. Voor het uitwerken van de informatiestromen (Target Operating Model) is periodiek een overleg ingeregeld tussen BSG, AIM en CACEIS.

.....

2.3.2 Belangrijkste afspraken met kritieke uitbestedingspartijen

Het pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een beheerste en integere uitvoering van de nieuwe pensioenregeling voor de (voormalige) deelnemers, inclusief de overgang van pensioenaanspraken en -rechten naar persoonlijke pensioenvermogens. Hoewel een groot deel van de transitiewerkzaamheden is uitbesteed aan BSG en AIM, die op hun beurt werken met onderaannemers, blijft het bestuur uiteindelijk verantwoordelijk voor alle aspecten van de transitie.

BSG

De overeenkomst tussen BSG en het pensioenfonds waarborgt dat het pensioenfonds kan voldoen aan alle vereiste uitbestedingsregels. Dit wordt ingevuld middels een aantal afspraken, onder meer:

- BSG hanteert een beleid voor het beheer van derde partijen, waarbij fondsen tijdig worden geïnformeerd en het pensioenfonds regelmatig op de hoogte wordt gehouden van de uitbestedingen van BSG, zowel voor de reguliere activiteiten als voor de transitiewerkzaamheden.
- Het pensioenfonds wordt tijdig op de hoogte gebracht van alle nieuwe uitbestedingen en/of veranderingen in uitbestedingen. In gevallen waar deze uitbestedingen en/of samenwerkingsverbanden van strategisch belang zijn, wordt het pensioenfonds ook vroegtijdig geïnformeerd over de te doorlopen stappen in het proces.
- BSG verstrekt het pensioenfonds periodiek een overzicht met uitbestedingen en samenwerkingsverbanden die relevant zijn voor het pensioenfonds.

AIM

De implementatie van de Wet toekomst pensioenen (Wtp) vereist aanpassingen in de uitvoering van het fiduciair- en vermogensbeheer. Deze wijzigingen zijn noodzakelijk om de beleggingsportefeuille te kunnen aansturen volgens de beheerafspraken op basis van het beleggingsbeleid voor de solidaire premieregeling. Dit omvat ook de bijbehorende gegevensuitwisseling tussen BSG en AIM.

Binnen het project zijn de wijzigingen als volgt vastgesteld en worden deze contractueel vastgelegd:

- De plannen van AIM voor de implementatie van de vereiste wijzigingen in vermogensbeheer en gegevensuitwisseling in overeenstemming met de Wtp, inclusief de aanpassingen in dienstverlening, procedures en systemen.
- De beoogde samenwerkingsmethoden met andere relevante partijen in de waardeketen van het pensioenfonds worden beschreven.

Aanpassingen in systemen en processen moeten hoofdzakelijk in de beleggingsadministratie plaatsvinden, die door de rechtsvoorganger van AIM, BSG Asset Management, is uitbesteed aan CACEIS. Het in gang zetten van deze aanpassingen heeft in 2024 plaatsgevonden op basis van een expliciete opdracht voor een Proof of Concept (PoC), zoals beschreven in paragraaf 2.2.2.

2.3.3 Overzicht van kritieke uitbestedingen en onderuitbestedingsrelaties

Het fonds heeft de uitvoering van haar pensioenregeling uitbesteed aan BSG, het fiduciair- en vermogensbeheer aan AIM. AIM heeft daarbij als adviseur en regisseur uitvoerende activiteiten uitbesteed aan CACEIS. De overeenkomsten voor deze uitbestedingen zijn vastgelegd in respectievelijk een Service Level Agreement en beheerovereenkomsten.

In de volgende tabel staat een weergave van de uitbestedingspartijen met daarbij de kritieke onderuitbestedingspartijen in het kader van de Wtp.

Partij	Dienstverlening
BSG	Pensioenbeheer & financiële administratie
<i>Onderuitbesteding</i>	
Visma Idella	Excasso diensten <ul style="list-style-type: none"> • Applicatie software P&B coreen Youforce • Technisch beheer/support • Platform hosting, netwerkbeheer en security services • Projectteam voor het migratie project; productteam voor realiseren van BSG requirements.

Paragon Customer Communications (PCC Netherlands B.V.)	Opmaak en verzending UPO's, collectieve mailings, dagelijks notificeren en versturen van magazines
	□
T&T COMPET&T B.V.	Leverancier van COMPET &T (Saas-oplossing om veilig en uniform informatie uit te wisselen met (basis)registraties zoals BRP) en leverancier van koppeling met het pensioenregister (PR Service), alsmede WOW (waardeoverdracht via het web) ziet op het digitaal uitwisselen van informatie in het kader van het waardeoverdrachtsproces t.a.v. kleine pensioenen (zonder toestemming van de deelnemer).
XTANDIT B.V.-Onexillium	BSG maakt gebruik van Xtendis als digitaal archief voor haar pensioenadministratie. Het digitaal archief wordt aangeboden als online oplossing (Xtendis Online). De dienstverlening Xtendis Online wordt door Software as a Service leverancier Expansion verzorgt namens OneXillium, waarbij OneXillium als beheerder van het contract met Expansion zal fungeren.
	Leverancier van Exchange Online Services en Teams, Sharepoint
Cegeka Nederland B.V. - <i>nieuw</i> Microsoft Ireland Operations, Ltd.	IT omgeving BSG: Cegeka is de partij die het beheer voert voor en namens BSG. 1e lijns support verloopt via Cegeka en rest loopt via Microsoft. Microsoft levert Azure, Microsoft 365 en Microsoft Dynamics (de laatste voor het versturen van (wettelijke) deelnemercommunicatie (o.a. nieuwsbrieven en UPO)
Signicat - <i>nieuw</i>	Betrokken bij de ontwikkeling van de front-end
Truston (IG&H) - <i>nieuw</i>	Betrokken bij de ontwikkeling van de front-end
Triple A - <i>nieuw</i>	Levert de URM berekeningen
AIM (vanaf 1 januari 2025)	Fiduciair- en vermogensbeheer
Onderuitbesteding	
CACEIS	Administratiediensten: <ul style="list-style-type: none"> • Portfoliomanagement • Cash management • Financial accounting • Fund & mandate management • Asset servicing • Derivatives administration • Fund accounting • Overlay management & treasury • Position keeping • Performance & Risk calculations • Investment reporting • Trade support • Datamanagement
Northern Trust	Custodian en Depositary voor de BSG/AIM pools
Northern Trust	Custodian voor stukken op naam Fonds (bijv. Green Bonds mandaat)

Tabel 9: Kritieke onderuitbestedingspartijen

2.3.4 Overzicht van de uitbestedingsrisico's en beheersmaatregelen

Het bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling, het inregelen van uitvoeringsovereenkomsten en de inkoop van diensten (inhuur of advisering) bij de verschillende partijen voor de verschillende werkzaamheden. Het pensioenfonds heeft uitbestedingsbeleid waarin de risicobeheersing is omschreven. Dit uitbestedingsbeleid wordt driejaarlijks geëvalueerd en waar nodig aangepast. De kritieke uitbestedingspartijen worden jaarlijks geëvalueerd.

Door middel van uitbestedingsovereenkomsten, dienstverleningsopdrachten, SLA-rapportages, risicorapportages, kostenrapportages, controle informatie (o.a. ISAE 3402), jaarlijkse evaluatiegesprekken en het bijwonen van (klant)bijeenkomsten waar o.a. integraal risicomangement wordt toegelicht, worden continuïteit, integriteit, kosten en kwaliteit van uitbestedingen op een efficiënte wijze gemonitord en beheerst. De overeenkomsten en dienstverleningsopdrachten worden juridisch getoetst door een externe deskundige partij.

Structurele periodieke monitoring van de beheersmaatregelen vindt plaats aan de hand van de rapportage niet-financiële risico's en ISAE 3402 voor respectievelijk pensioenbeheer en vermogensbeheer. Middels de rapportage niet-financiële risico's krijgt het pensioenfonds informatie over de ontwikkeling van de risico's bij

.....

BSG en AIM. Als hier structureel doelstellingen niet zouden worden behaald, zou het pensioenfonds in overleg treden met de desbetreffende partij.

BSG en AIM bieden ook verschillende assurance-rapportages aan. Hiermee ontvangt het pensioenfonds assurance op belangrijke sectorbrede thema's zoals het DNB-normenkader informatiebeveiliging (58 Cobit controls), privacy (AVG), onderuitbestedingen, dataretentie en de werking van het risicomanagementsysteem van de uitbestedingspartij.

De verschillende instrumenten die het pensioenfonds gebruikt in de monitoring en controle van de beheersing van de risico's van het pensioenfonds worden 'gevoed' door rapportages en informatie, waaronder:

- voortgangsrapportage Horizon;
- Risicorapportage Niet-Financiële Risico's BSG;
- incidentenrapportage;
- in control statement;
- SLA-Rapportage;
- ISAE-3402-rapportage.

2.4 Risicoanalyse en beheersing van de financiële risico's

2.4.1 Beschrijving van financiële risico's die van belang zijn voor de transitie

Het pensioenfonds onderkent de volgende financiële risico's die relevant zijn voor de transitie:

- Een renteschok.
  - Indien het pensioenfonds besluit om de renteaftdekking (kort) voor transitiedatum aan te passen naar de gewenste rente-afdekking onder SPR dan heeft dat als voordeel dat de portefeuille vanaf aanvang in het nieuwe stelsel goed gepositioneerd is op basis van de juiste renteaftdekking. Eventuele risico's bij het omzetten worden dan collectief gedeeld omdat het pensioenfonds zich op dat moment formeel nog in het FTK bevindt. Bij afbouwen voor het moment van invaren wordt de dekkingsgraad van het pensioenfonds gevoeliger voor rentebewegingen. Dit kan een negatief effect hebben op de uiteindelijke invaardekkingsgraad.
  - Bij het ná transitiedatum afbouwen van de renteaftdekking blijft het gewenste niveau van renteaftdekking onder FTK in stand tot het transitiemoment. Daarmee wordt de dekkingsgraad beter beschermd. Ook beperkt het pensioenfonds daarmee de kans dat het de transitie niet zou kunnen maken omdat de dekkingsgraad te laag is. Het draaien van de beleggingsportefeuille na het invaarmoment betekent dat risico's en eventuele resultaten van een afwijkende rentegevoeligheid t.o.v. de gewenste rente-afdekking onder SPR) worden toegerekend aan de beschermingsportefeuille en daarmee vooral bij oudere deelnemers landen (intergenerationele impact).
- Een aandelenschok
  - Uit een eerste analyse blijkt dat de omvang van de rendementsportefeuille in de SPR slechts een fractie (0,5% punt) kleiner is dan nu in het FTK. Dat betekent dat het pensioenfonds geen grote allocatieverschuivingen kent en er daarom slechts beperkt de markt in hoeft te worden gegaan om te handelen. Dat neemt niet weg dat bij een aandelenschok het belegd vermogen en de dekkingsgraad (bij gelijkblijvende rente) daalt en de deelnemers daarmee minder vermogen meekrijgen in het nieuwe stelsel. Vanzelfsprekend is bij een opwaartse aandelenschok het tegenovergestelde het geval.

Afsluitend dient opgemerkt dat een eerste analyse laat zien dat de omvang van de transacties in zowel zakelijke- en vastrentende waarden en swaps dermate beperkt van omvang is dat deze naar verwachting tegen zeer korte doorlooptijd gehandeld kan worden in de markt.

2.4.2 Scenario-analyse van stappen in geval van financiële, economische en/of andere schokken tijdens de transitieperiode

Deze scenario analyse wordt nog uitgewerkt in een plan van aanpak inzake de transitie van de beleggingsportefeuille. Uitgangspunt is het doorvoeren van de transacties zolang de dekkingsgraad zich boven het gewenste invaarniveau bevindt.

2.4.3 Overzicht hoe het beleggingsbeleid kan worden aangepast indien nodig

In het invaarsjabloon benoemen we de strategische portefeuilleverdeling onder de SPR. Het pensioenfonds heeft op hoofdlijnen beschreven hoe de FTK-portefeuille wordt omgezet naar de SPR-portefeuille. De startportefeuille in SPR wijkt slechts beperkt af van de strategische portefeuille in FTK. Naar verwachting hoeft het pensioenfonds dus niet fors de markt in te gaan maar kan worden volstaan met een beperkte hoeveelheid transacties in een relatief korte periode. Bij het uitvoeren van de jaarlijkse herbalancering in 2025 wordt de portefeuille binnen bandbreedtes zoveel mogelijk gehandeld naar de SPR set-up. De portefeuille beschikt over ruimschoots voldoende liquide posities om de draai naar de SPR-portefeuille te kunnen maken.

Ook wordt in een volgende (en gedetailleerde) versie van het “transitieplan beleggingen” meer aandacht besteed aan de risico’s van een gespreide transitie van FTK naar SPR voor verschillende deelnemersgroepen. Daarin betreft het pensioenfonds bijvoorbeeld het scenario en afwegingen dat de renteafdekking niet voor invaren al is afgebouwd naar SPR-niveau maar dat er ook na het invaarmoment nog gehandeld moet worden. Idem voor illiquide beleggingen.

2.5 Juridische en privacy-risico’s

Het juridisch risico wordt binnen het huidige pensioenstelsel beheerst door diverse maatregelen. Het bestuur houdt de ontwikkelingen in wet- en regelgeving nauwlettend in de gaten door deelname aan seminars, het lezen van publicaties en actieve betrokkenheid in relevante netwerken. Ook BSG en AIM volgen de wet- en regelgeving, elk binnen hun eigen aandachtsgebied.

Het bestuur is goed op de hoogte van de geldende wet- en regelgeving en raadpleegt externe adviseurs om juridisch advies te verkrijgen. De (beleids)stukken zijn gebaseerd op, en getoetst aan, de informatie die op het moment van indiening van dit implementatieplan beschikbaar is gesteld door de wetgever en toezichthouder. Het pensioenfonds heeft gerelateerd aan dit onderwerp de volgende risicobereidheid vastgesteld: *“Het pensioenfonds beschouwt het te allen tijde voldoen aan relevante wet- en regelgeving als randvoorwaardelijk voor het voortbestaan van het pensioenfonds. Aanvullend voldoet het pensioenfonds voor zover zij dit wenselijk acht aan de normen en best-practice codes zoals die gelden binnen de Pensioensector. Het pensioenfonds accepteert een beperkt restrisico.”*

2.5.1 Juridische risico’s

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is zonder twijfel de grootste wettelijke wijziging die het pensioenfonds heeft doorgemaakt. De implementatie van nieuwe wettelijke vereisten en de daarmee gepaard gaande onzekerheden zorgen ervoor dat zowel adviserende als uitbestedingspartijen vaak nog zoekende zijn naar de beste interpretatie en toepassing van deze vereisten.

Het bestuur beheert dit risico door nauwgezet de nieuwsberichten en updates van alle stakeholders in de pensioensector te volgen. Er wordt regelmatig overleg gepleegd en bijpraat-sessies gehouden om

.....

potentiële knelpunten te identificeren en te adresseren. Ook wordt de detailplanning nauwlettend in de gaten gehouden en worden signalen uit de sector beoordeeld en gewogen.

Daarnaast leidt de overgang naar persoonlijke pensioenvermogens, door de collectieve waardeoverdracht, tot een mogelijke verhoging van de volatiliteit in de pensioenresultaten. Dit kan aanleiding geven tot bezwaar van deelnemers die zich benadeeld voelen door deze verandering. In 2023 hebben diverse organisaties een standaardbezwaar ontwikkeld dat deelnemers kunnen indienen bij hun pensioenfonds. Het fonds heeft reeds enkele van deze bezwaren ontvangen, zelfs voordat de regeling volledig was vastgesteld. Om de kans op mogelijke rechtszaken zo klein mogelijk te houden, heeft het pensioenfonds samen met BSG een zorgvuldig klachten- en geschillenproces opgezet. Dit proces is ontworpen om klachten met betrekking tot het invaren effectief te beheren. Het pensioenfonds acht het procesrisico op deze manier beheersbaar. Op dit moment worden er geen aanvullende maatregelen getroffen met betrekking tot mogelijke rechtszaken.

Risico	Maatregel	Netto risico	
<i>Juridische risico's</i>			
1	Juridisch risico Het risico van claims m.b.t. het invaren en van de hoeveelheid klachten. Het risico dat specifieke groepen worden 'vergeten' (bijv. arbeidsongeschikten, nagelaten partners). Financiële schade, reputatieschade, vastlopende uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> • Financiële schade, reputatieschade, vastlopende uitvoering • Operationele reserve van 1% o.a. voor (financiële) dekking van dit risico 	Midden
2	Risico van vertraging en onduidelijkheid in wet- en regelgeving. Verkiezingsuitslag: risico dat nieuwe regering terugkomt op Wtp-wetgeving, met name rondom invaren.	<ul style="list-style-type: none"> • Wetgeving is 1 juli 2023 van kracht geworden. Lagere wetgeving nu ook grotendeels bekend. • Geen beheersmaatregelen mogelijk, politiek risico is exogene factor. Handelen naar bevind van zaken, zodra risico zich voordoet. Pensioenfederatie informeert politieke partijen over gevolgen. 	Midden
3	Toezichthouders: Het risico dat een van de toezichthouders (DNB en AFM) nadere eisen stelt dan wel (in)formele maatregelen neemt.	<ul style="list-style-type: none"> • Inventarisatie van alle (formele) vereisten die de toezichthouders stellen aan de transitie. 	Midden
4	Claimrisico: Doordat deelnemers ontevreden zijn over impact die de WTP heeft op de waarde en onzekerheid van hun pensioenvermogen worden massaal claims ingediend.	<ul style="list-style-type: none"> • De WNPS is van mening dat het claimrisico zoveel mogelijk beperkt wordt door de wijze waarop het fonds voornemens is te communiceren en aantoonbaar aan haar zorgplicht voldoet. In de ERB is er wel een aanvullende actie geformuleerd op het claimrisico, waarbij het fonds nog een risicoanalyse zal uitvoeren naar de wijze waarop fonds en uitbestedingspartij hier nu op zijn voorbereid en of hier nog aanvullende beheersmaatregelen op nodig zijn. 	Midden

Tabel 10: Juridische risico's

Daarnaast spelen op juridisch vlak de volgende aandachtspunten:

- *Verdeling van het collectieve vermogen*
Het proces om collectieve vermogens om te zetten naar persoonlijke pensioenvermogens is complex en brengt juridische risico's met zich mee. Het individueel bezwaarrecht is niet van

.....

toepassing op deze specifieke collectieve overdracht van alle opgebouwde aanspraken en rechten naar de pensioenregeling onder het nieuwe stelsel. Een individuele (gewezen) deelnemer die zich benadeeld voelt, kan een gerechtelijke procedure aanspannen. Ook kan een 'groep' een vordering instellen op grond van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA). Hoewel dit risico bestaat wordt de haalbaarheid, en daarmee het risico, van (collectieve) acties en de toekenning van vorderingen laag ingeschat. Essentiële maatregelen zoals gedegen dossiervorming en een solide onderbouwing, vooral op het gebied van evenwichtigheid, zijn daarbij cruciaal. Maar ook deze maatregelen kunnen de juridische risico's niet volledig uitsluiten.

- *Communicatieplan*
Er bestaat een risico dat het communicatieplan niet voldoende aansluit bij de verwachtingen van de deelnemers, wat kan resulteren in gebrekkige communicatie en niet-naleving van wettelijke verplichtingen. Dit risico wordt periodiek gemonitord en besproken tussen het pensioenfonds en BSG om tijdig bij te sturen waar nodig.
- *Herstelacties*
Het risico bestaat dat herstelacties niet correct, tijdig of volledig aan stakeholders worden gecommuniceerd. Dit kan leiden tot reputatieschade of financiële schade door juridische claims, inclusief claims gerelateerd aan het invaren. Als beheersmaatregelen heeft het pensioenfonds een communicatiestrategie en een herzieningenbeleid opgesteld om deze risico's te beperken.
- *Begrijpelijkheid van de regeling*
Er is een risico dat de nieuwe pensioenregeling en beleidskeuzes niet begrijpelijk zijn voor deelnemers, wat kan leiden tot verkeerde beslissingen op basis van onjuiste informatie en mogelijk reputatieschade door onjuiste vergelijkingen. De complexiteit van de Wet toekomst pensioenen blijft een uitdaging. Het pensioenfonds zal voldoen aan de zorgplicht en ervoor zorgen dat de regeling begrijpelijk is voor deelnemers, zoals vastgelegd in het communicatieplan.

Volgens de Wet toekomst pensioenen (Wtp) moeten pensioenfondsden zich aansluiten bij een externe geschilleninstantie. Deze instantie, de Geschillen Instantie Pensioenfondsden (GIP), is opgericht door de Pensioenfederatie en behandelt pensioengeschillen tussen deelnemers en pensioenfondsden. Indien een deelnemer niet tot een oplossing komt met zijn pensioenfonds, kan deze terecht bij de GIP. Het fonds heeft een aansluitingsovereenkomst met de GIP en heeft zijn interne klachtenproces hierop afgestemd.

2.5.2 Privacy risico's

Ten aanzien van het borgen van de privacy¹⁰ aspecten voor, tijdens en na de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel hanteert BSG de ingerichte procedures en maatregelen zoals beschreven in haar privacybeleid. Hierin verandert niets ten opzichte van de huidige bescherming conform het geldende privacybeleid van BSG.

Het pensioenfonds heeft gerelateerd aan dit onderwerp de volgende risicobereidheid vastgesteld: *“Het pensioenfonds beschouwt het te allen tijde voldoen aan relevante wet- en regelgeving met betrekking tot privacy (AVG) als randvoorwaardelijk voor het voortbestaan van het pensioenfonds. Het pensioenfonds wil te allen tijde inzicht hebben in welke (persoons)gegevens bij welke (onder)uitbestedingspartijen worden verwerkt en waar ze zijn opgeslagen. Datalekken komen wel eens voor, maar veelal met een lage risicoclassificatie, zoals een verkeerd geadresseerde brief. Het pensioenfonds accepteert daarom een beperkt rest risico.”*

Inzake de beheersing van de beschikbaarheid, integriteit en vertrouwelijkheid (BIV) gedurende de transitie heeft BSG de verschillende maatregelen. Zo worden de platformen die BSG gebruikt voor pensioendata in

---

¹⁰ Het risico op onvoldoende bescherming van persoonsgegevens van deelnemers en/of belanghebbenden waardoor niet wordt voldaan aan de uitgangspunten van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

kaart gebracht en geclassificeerd (BIV). Voor ieder systeem worden verschillende analyses gedaan ten behoeve van de risico's. Zo voert BSG een risico-inventarisatie Privacy Impact Assessment ('PIA')) uit en wordt er een BIV-classificatie aan de hand van een business impact analyse bepaald. Op basis van de uitkomsten van de PIA en de BIA (waaronder mede begrepen de score van de BIV) worden maatregelen bepaald en ingericht om eventuele privacy risico's te mitigeren. BSG werkt aan het volwassenheidsniveau van de maatregelen aan de hand van haar IT control framework. Hierbij wordt gekeken naar de volgende categorieën:

- **Datakopie**
Maatregelen: daar waar een datakopie gemaakt is/wordt zal er van zowel de brondata als de doeldata een MD5 hash (digitale vingerafdruk) worden berekend. Na het maken van de datakopie wordt de hash van het bronbestand met het doelbestand worden vergeleken. Deze dient 100% overeen te komen. Hiermee wordt de volledigheid en de integriteit gewaarborgd.
- **Back-up en restore**
Maatregelen: BSG hanteert voor alle backups een 3-2-1 strategie. Dit betekent dat de data op 3 plekken staat, de live data en 2 backups. Hiervan is één operationele backup in West Europa en offsite backup in Noord Europa.
- **Autorisatie**
Maatregelen: BSG hanteert een RBAC-model¹¹ voor het toekennen van autorisaties. Ieder kwartaal worden deze door middel van een IST/SOLL vergelijking gecontroleerd en indien nodig bijgesteld.
- **Authenticatie**
Maatregelen: BSG hanteert voor de toegang tot BSG systemen, applicaties en data Multi Factor Authenticatie en daar waar mogelijk Single Sign On. Daar waar Single Sign On (nog) niet mogelijk is, wordt whitelisting toegepast om deze systemen alleen toegankelijk te maken vanaf het BSG Netwerk. Bij het gebruik van niet BSG Devices is het opslaan van lokale data onmogelijk gemaakt.
- **Data tijdens opslag**
Maatregelen: data die in de cloud worden opgeslagen worden altijd encrypt opgeslagen. Bij het gebruik van niet BSG Devices is het opslaan van lokale data onmogelijk gemaakt. Bij opslag op BSG devices wordt Full Disk Encryption toegepast.
- **Data tijdens transport**
Maatregelen: data tijdens transport wordt altijd encrypt middels een VPN. Data tijdens transport van niet BSG-systemen wordt altijd encrypt middels Secure Sockets Layer (SSL) met minimaal Transport Layer Security (TLS) 1.2.
- **Vernietigen van data**
Maatregelen: het vernietigen van papieren data is uitbesteed aan een gespecialiseerd en gecertificeerd bedrijf. Voor het vernietigen van digitale data wordt de encrypted data verwijderd en minimaal 3x overschreven om dataherstel onmogelijk te maken. BSG vraagt van deze leveranciers een gecertificeerde verklaring.

De datamigratie vindt plaats binnen het WINGS platform van BSG. De proefmigratie vindt ook plaats binnen het platform, waardoor er geen onderscheid wordt gemaakt tussen de omgevingen en dezelfde maatregelen gelden wat betreft deze risico's.

---

¹¹ RBAC: Rol-based access control.

In geval van uitbesteding van verwerking van persoonsgegevens aan een derde partij wordt een verwerkersovereenkomst afgesloten waarin passende technische en organisatorische maatregelen worden vastgelegd.

Voor het beheersen van privacyrisico's is het privacybeleid van BSG en daaruit voortvloeiende procedures en werkprocessen van toepassing. Enkele relevante procedures zijn:

- *Datalekprocedure*
Deze procedure waarborgt dat mogelijke datalekken tijdig worden herkend en correct worden afgehandeld. Het omvat stappen voor het melden, onderzoeken en rapporteren van datalekken, evenals maatregelen voor het beperken van de schade en het naleven van wettelijke verplichtingen.
- *Procedure Rechten van Betrokkenen*
Deze procedure regelt de afhandeling van verzoeken van betrokkenen, zoals het recht op inzage, correctie of verwijdering van hun gegevens. Het zorgt ervoor dat dergelijke verzoeken op een juiste en tijdige manier worden behandeld, in overeenstemming met de privacywetgeving.

Het privacybeleid en daaruit voortvloeiende procedures en werkprocessen zijn ontworpen om te zorgen voor een adequate bescherming van persoonsgegevens en naleving van privacywetgeving.

2.6 Eigen Risico Beoordeling bestuur

In 2024 heeft het pensioenfondsbestuur een Eigen Risico Beoordeling (ERB) uitgevoerd. De noodzaak voor het uitvoeren van een ERB in 2024 komt door een aantal 'trigger events', zoals vastgelegd in het ERB-beleid van het fonds, te weten "significante wijzigingen in relevante wet- en regelgeving (Wet Toekomst Pensioenen)", alsmede materiële wijzigingen van de pensioenregeling (nieuwe pensioenregeling naar aanleiding van de WTP). De risicoanalyses uitgevoerd als onderdeel van de ERB, zijn erop gericht om een antwoord te geven op de volgende centrale vraag "In hoeverre is het fonds in staat om de nieuwe pensioenregeling op een robuuste, beheerste en integere wijze uit te voeren?"

Doelmatigheid risicobeheer

In het WTP-project is een belangrijke rol weggelegd voor risicobeheer bij de bestuurlijke afwegingen en besluiten die worden genomen op allerlei (deel)onderwerpen. De SFH Risicobeheer heeft zitting in de Werkgroep NPS en is daardoor vanuit haar onafhankelijke rol betrokken bij proces en inhoud van het WTP-traject. De aantoonbaarheid van invulling van de risicobeheerfunctie komt tot uitdrukking in een veelvoud aan risico-opinies, periodieke updates van een WTP-risicoanalyse, eigenrisicobeoordeling en het onderhouden van een aanbevelingenregister om zicht te houden op opvolging door bestuur en het onderhouden van een link met overige sleutelfuncties. Tot slot zoekt de SFH Risicobeheer aansluiting bij de verschillende beleidsuitingen en richtlijnen van o.a. DNB en Pensioenfederatie als het gaat om taakinfilling en het volgen van de diverse good practices hierbij.

Strategische scenario's

Er is een vijftal strategische scenario's onderzocht met de volgende conclusies.

1. Dekkingsgraadirisico: Het bestuur is van mening dat invaarscenario's met hoge of lage dekkingsgraad voldoende zijn geadresseerd en acht vervolgacties niet nodig.
2. Risico Uitbesteding pensioenbeheer: Het bestuur is van mening dat er sprake is van maximale en intensieve monitoring op de voortgang en beheersing met oa uitwerking plan B, maar dat het restrisico desondanks aanzienlijk is.
3. Risico Uitbesteding vermogensbeheer: De aan AIM gevraagde schriftelijke bevestiging dat processen en systemen as-is worden overgenomen is door AIM verstrekt. Dit betekent dat er de

waarborg is dat bij verkoop van BSG VB aan AIM de bestaande systemen en processen en activiteiten voor de WTP beschikbaar blijven. Als vervolgactie zal het bestuur de voortgang monitoren op de uitkomsten van de risicoanalyse in samenwerking met zusterfondsen heeft opgesteld.

4. Datakwaliteitsrisico: Met de in de lijn van het kader van de pensioenfederatie doorlopen stappen in het project datakwaliteit en de daaruit voortkomende bevindingen is het bestuur van mening dat dit risico afdoende wordt beheerst.
5. Claimrisico: De WNPS is van mening dat het claimrisico zoveel mogelijk beperkt wordt door de wijze waarop het fonds voornemens is te communiceren en aantoonbaar aan haar zorgplicht voldoet. Ook de vastgestelde hoogte (op 1%) van de stroppenpot/operationele reserve beperkt dit risico. Wel kan, door externe (markt) omstandigheden, de onvrede zodanig zijn dat het fonds geconfronteerd wordt door een grote hoeveelheid claims. Als vervolgactie wordt een nadere analyse opgesteld van het claimrisico om de noodzaak vast te stellen voor eventuele aanvullende beheersmaatregelen.

Economische scenario's

Om inzicht te geven in het toekomstige pensioenresultaat en de hieraan gerelateerde risico's zijn in de ALM NPC (Nieuw Pensioen Contract) macro-economische scenario's gehanteerd die een lage (of hoge) groei combineren met een hoge (of lage) inflatie. In het afgelopen jaar (2024) zijn de rente-afdekking en valuta-afdekking verhoogd, waardoor het fonds de volatiliteit in dekkingsgraad tot invaarmoment extra beschermt. Deze verhogingen beschermen het fonds beter in slechtweersscenario's.

2.7 Concluderend oordeel over risicoanalyse, opzet, bestaan en werking van beheersingsmaatregelen

2.7.1 Oordeel bestuur

Het bestuur is van mening dat de risico's op een effectieve manier worden beheerst. Dit is gerealiseerd door een uitgebreide voorbereiding, waarin verschillende scenario's grondig zijn onderzocht. Een zorgvuldig opgesteld stappenplan met vooraf gedefinieerde ijkpunten waarborgt een gecontroleerde overgang. Belangrijke stappen worden zowel individueel als in samenhang uitvoerig getest. Daarnaast wordt een adequate voorziening voor operationele risico's en eerder opgestelde fallback scenario ingezet om risico's in realistische situaties effectief te beperken en eventueel te compenseren.

Het bestuur concludeert dan ook dat de risico's in voldoende mate worden beheerst, wat bijdraagt aan de beheerste en integere uitvoering van de transitie.

2.7.2 Oordeel sleutelfunctiehouder risicobeheer

De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft de uitgevoerde risicoanalyses en de benoemde beheersmaatregelen beoordeeld, alsmede de ERB van het bestuur. De sleutelfunctiehouder risicobeheer constateert dat er een overschrijding van de risicobereidheid is op het strategisch implementatierisico, het IT risico en het uitbestedingsrisico, en heeft daarbij ook kennis genomen van de maatregelen die het bestuur heeft gepland tijdens de implementatiefase om deze drie risico's nauwgezet te monitoren en op te volgen.

Daarmee oordeelt de sleutelfunctiehouder risicobeheer positief over de beheersing van de risico's om tot een beheerste en integere uitvoering van de transitie te komen.

2.7.3 Oordeel raad van toezicht

Over het algemeen constateert de raad van toezicht dat de beheersing van risico's bij het fonds van goed niveau is. De afgelopen jaren heeft het bestuur hard gewerkt om het systeem van risicobeheersing te verbeteren.

De verantwoordelijkheid voor risicobeheersing in de eerste lijn is geïntroduceerd en is zichtbaar via onder meer de benoeming van risico-eigenaren, periodieke eerstelijns risicoanalyses en risicokaarten. Verder kunnen in dit verband worden genoemd de verdeling van aandachtsgebieden onder bestuursleden en de aandacht die commissies besteden aan risicobeheersing in hun voorlegnotities. De bestuurders worden hierbij ondersteund door een professioneel ingericht bestuursbureau.

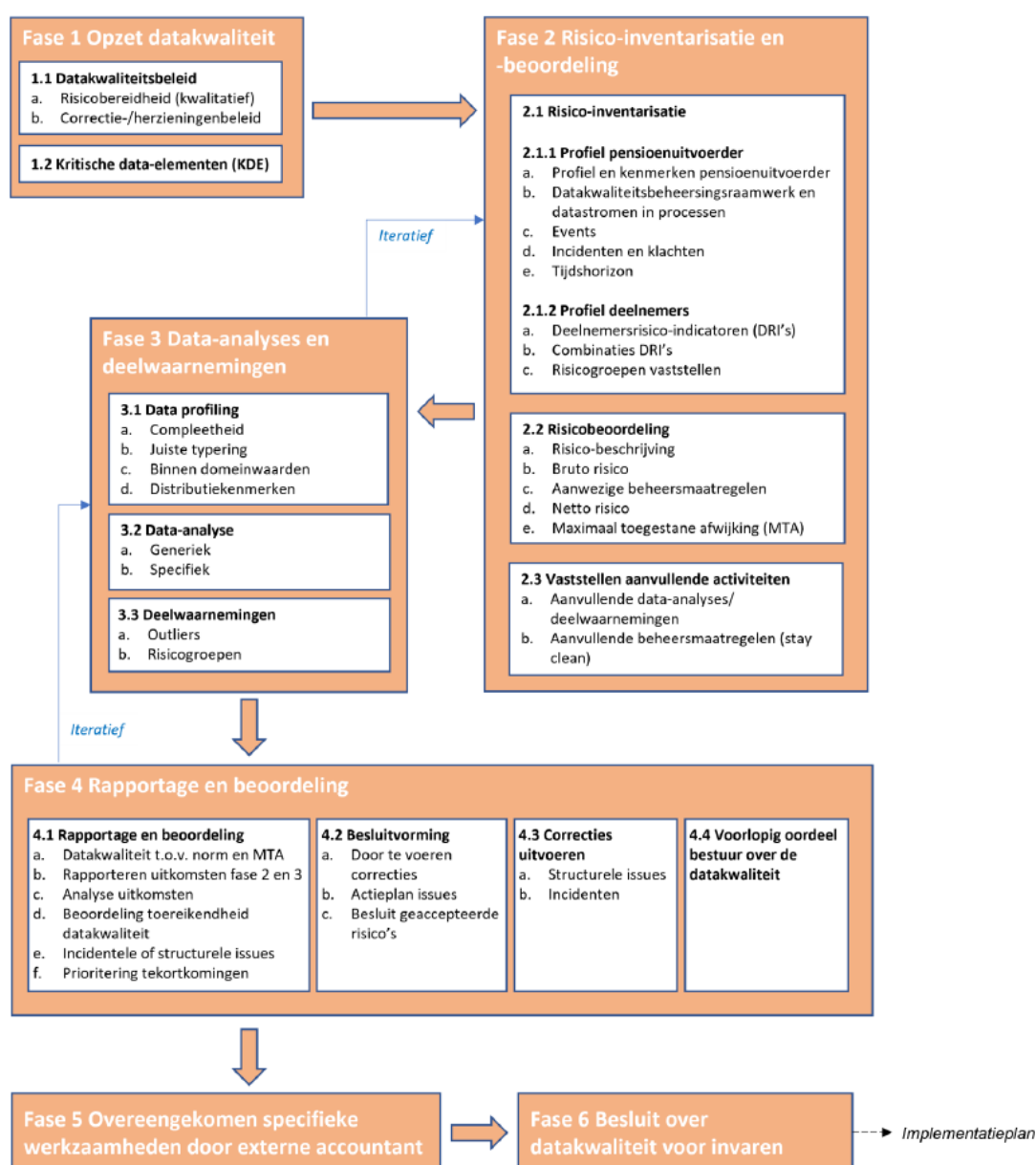
Het tweedelijns risicobeheer vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de SFH Risicobeer (tevens bestuurslid) die beschikt over een dedicated risk manager en een periodiek Risicobeheer Overleg (RBO). De sleutelfunctiehouders Actuarieel en Risk hebben gedurende het WTP-traject diverse opinies afgegeven, waarvan de bevindingen zijn opgenomen in een centraal Aanbevelingenregister. Hierin zijn ook opgenomen de aanbevelingen van de SFH IA naar aanleiding van uitgevoerde WTP-audits. De raad constateert dat de SFH IA met de WTP-audits op het gebied van evenwichtigheid, opdrachtaanvaarding, programmamanagement, datakwaliteit en keuzebegeleiding een belangrijke dekking van de transitie heeft gerealiseerd. De raad heeft de adequate werking van risicobeheer in het kader van de WTP kunnen vaststellen aan de hand van gesprekken, notities lezen en het bijwonen van bestuurs- en commissievergaderingen waaronder het RBO en het bijwonen van de Werkgroep NPS. De raad heeft de Eigen Risicobeoordeling (ERB) met de transitie als triggergebeurtenis besproken met SFH Risk. De raad heeft als voorwaarde gesteld dat de aanbevelingen van de sleutelfunctiehouders in voldoende mate in het aanbevelingenregister zijn of worden geadresseerd en/of opgevolgd.

De raad van toezicht concludeert dan ook dat de risico's in voldoende mate worden beheerst.

3 Data en datakwaliteit¹²

In aanvulling op de hiervoor in hoofdstuk 2 genoemde risicoanalyses en beheersingsmaatregelen, zijn in dit hoofdstuk de specifieke risico's van *data en datakwaliteit* nader uitgewerkt. Dit is van belang met het oog op het invaren.

Het pensioenfonds heeft voor de analyse en beheersing van de data en de datakwaliteit het in oktober 2022 door de Pensioenfederatie gepubliceerde “Kader Datakwaliteit” gehanteerd. Het Kader Datakwaliteit biedt pensioenfondsen een gestructureerde aanpak om de kwaliteit van hun data te waarborgen bij de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Het primaire doel is ervoor te zorgen dat de data juist, volledig en actueel is, zodat pensioenrechten correct kunnen worden berekend en gecommuniceerd. Voor pensioenfondsen die invaren, is dit essentieel om de belangen van deelnemers te beschermen en fouten of juridische conflicten te voorkomen.

Figuur 4. Kader Datakwaliteit (bron: Pensioenfederatie)

¹² Artikel 46 lid 3b, 3c Besluit PW

3.1 Datakwaliteitsbeleid met kritische data elementen en risicohouding

Een goed zicht op datakwaliteit is belangrijk vóór de transitie om een solide basis te leggen, tijdens de transitie om te garanderen dat de gegevens correct worden overgezet, en na de transitie om blijvend vertrouwen te waarborgen. Onjuiste of onvolledige data kan leiden tot verkeerde pensioenopbouw of pensioenuitkeringen, wat de financiële zekerheid van deelnemers in gevaar zou brengen. Daarnaast draagt hoge datakwaliteit bij aan transparantie en een efficiënte uitvoering. Het Kader helpt pensioenfondsen om risico's te identificeren, prioriteiten te stellen en verbeteringen te realiseren, wat essentieel is voor een succesvolle en verantwoorde transitie naar het nieuwe stelsel.

Verder uitbouwend op de financiële zekerheid van deelnemers is het volgens het pensioenfonds belangrijk dat deelnemers erop kunnen vertrouwen dat op beheerste en robuuste wijze vorm wordt gegeven aan de pensioenuitvoering. Om de kwaliteit van de data te borgen heeft het pensioenfonds een datakwaliteitsbeleid opgesteld. Dit beleid beschrijft de doelstellingen, risicobereidheid en governance rondom datakwaliteit, zowel binnen het pensioenfonds als in samenwerking met uitbestedingspartijen, en de processen die ervoor zorgen dat de kwaliteit van de data geborgd blijft.

Het bestuur heeft in het kader van het invaren het herijkte datakwaliteitsbeleid vastgesteld in de bestuursvergadering van 25 april 2024. Het bestuur kan, mits deugdelijk gemotiveerd, afwijken van het in dit document beschreven beleid. Hierbij geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Het Datakwaliteitsbeleid wordt minimaal eens per jaar door het bestuur geëvalueerd.

3.2 Beschikbaarheid data

De beschikbaarheid van data speelt een cruciale rol in het hele traject rond de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Voor, tijdens en na de Wtp-transitie moet de data beschikbaar zijn op die momenten die relevant zijn voor de procesgang van het pensioenfonds. Onderstaand is een beschrijving opgenomen van de beschikbaarheid van data voor, tijdens en na de transitie en van de beheersing van de hiermee gepaard gaande risico's.

Beschikbaarheid data voor, tijdens en na transitie

Het pensioenfonds beschikt sinds de oprichting van de uitvoeringsorganisatie BSG in 1999 over een volledige dataset, die bruikbaar is voor geautomatiseerde data-analyses, data-profiling en deelwaarnemingen. Via BSG heeft het pensioenfonds volledig toegang tot de pensioenadministratie en de historie en beschikt over zowel kwalitatieve als kwantitatieve data over het heden en het verleden. Deze historische data is zowel in databases en pdf-bestanden beschikbaar. BSG houdt haar administratie op orde en ziet erop toe dat de databestanden periodiek worden geactualiseerd.

De informatie voor invaren, blijft in het pensioenadministratie, Wings FTK, staan. De dataset die gebruikt wordt 'tijdens' het invaren voor bijvoorbeeld de invaarberekening en proefmigraties wordt geborgd en vastgelegd in het audit dossier ten behoeve van Toetsmoment 2. De verschillende standen, eindstand FTK en beginstand Wtp, worden vastgelegd in Wings Wtp zodat alle data en de onderliggende datasets binnen de pensioenadministratie geborgd zijn.

3.3 Risicoanalyse datakwaliteit

Het pensioenfonds heeft risicoanalyses uitgevoerd ten aanzien van de datakwaliteit voor, tijdens en na de transitie, inclusief de beheersing van de risico's hierbij en daarbij onderbouwd hoe die kwaliteit is

.....

geborgd¹³. De risicoanalyses zijn onder meer uitgevoerd door middel van workshops, werkoverleggen en rapportages. Het pensioenfonds heeft bij de uitvoering van de risicoanalyses nauw samengewerkt met BSG. Onderstaand wordt separaat beschreven wat de risicoanalyse heeft gebracht ten aanzien van de data voor, tijdens en na de transitie.

3.3.1 Risicoanalyse voor transitie

Het pensioenfonds heeft in de uitvoering van fase 2 van het Kader Datakwaliteit (risico-inventarisatie- en beoordeling) primair een risico-inventarisatie inzake de datakwaliteit uitgevoerd. Het pensioenfonds heeft geïnventariseerd welke eventuele risico's en risicogroepen van relevantie zijn met betrekking tot de pensioenadministratie. In deze inventarisatie is onder meer gekeken naar pensioenuitvoerdersrisico-indicatoren en deelnemers risico indicatoren en het aanwezige datakwaliteitsraamwerk. In navolging van deze risico-inventarisatie heeft een risicobeoordeling plaatsgevonden per kritische data element (KDE). Dit zijn de elementen die in de pensioenadministratie als essentieel worden beschouwd om te komen tot een juiste en volledige berekening van aanspraken. De uitkomsten van fase 2 moeten een indicatie geven van het niveau van de datakwaliteit voordat er in fase 3 integrale data-analyses worden uitgevoerd. Onderstaand worden de in fase 2 uitgevoerde stappen op chronologische wijze beschreven.

Risico-inventarisatie

In aanloop naar de risicobeoordeling was het voor het pensioenfonds van belang om te onderkennen welke pensioenuitvoerder risico-indicatoren risico verhogend zijn ten aanzien van de datakwaliteit. Op basis van de karakteristieken en historie van het pensioenfonds, zijn eerst de risico's met betrekking tot BSG in kaart gebracht.

Over het algemeen zijn de beschreven risico-indicatoren gecategoriseerd als risiconeutraal of risico-verlagend. Echter zijn er een aantal onderdelen in de pensioenadministratie uitgelicht die wel risico-verhogend werken:

1. De (twee) bijzondere pensioenregelingen van KLM Health Services (KHS-regeling) en de Netto-pensioenregeling hebben een risico-verhogende werking ten aanzien van de datakwaliteit. Deze pensioenregelingen, of onderdelen daarvan, zijn als complex beschouwd. De complexiteit is merkbaar bij processen met betrekking tot arbeidsongeschiktheid, vereveningen en conversies en de AOW-vergoeding. Deze onderdelen kunnen overigens ook complexiteit toevoegen aan de basisregeling.
2. De berekening van vereveningen en conversies worden door het gebruik van handmatige handelingen als risico verhogend beschouwd. Handmatige processen kunnen niet altijd worden gekwantificeerd. Voor de handmatige controles zijn mitigerende maatregelen getroffen.
3. Processen ten aanzien van arbeidsongeschiktheid, en de verrekening en uitvoering van de AOW-vergoeding worden als complex beschouwd, en hebben daarmee een risico-verhogende impact op de datakwaliteit.
4. Een branche specifiek kenmerk dat van invloed is op de administratie en daarmee ook een risico-verhogende impact kan hebben op de datakwaliteit zijn de 'herplaatsers', dit zijn werknemers die van Pensioenfonds KLM Cabinepersoneel overstappen naar Het pensioenfonds vanwege arbeidsongeschiktheid.
5. Het gebruik van de end using computing (EUC) ten aanzien van mutatiesoorten heeft een risico verhogende werking, doordat de kans dat er fouten worden gemaakt niet helemaal weggenomen kan worden. Mogelijke fouten door het gebruik van EUC zijn moeilijk te kwantificeren c.q. inzichtelijk te maken. Echter vinden hier sinds 2014 wel al geïntensiveerde controles op plaats, teneinde dit risico te mitigeren.

---

¹³ Artikel 46 lid 4 aanhef Besluit PW. Zie tevens de [Good Practice Borging van datakwaliteit door pensioenfondsen](#) van DNB d.d. 29 juni 2023

Een aantal kenmerken van de pensioenadministratie met een risico-verlagende werking zijn:

1. Er is voor het pensioenfonds slechts één pensioenadministratiesysteem geweest (Wings), waardoor alle data-historie van het pensioenfonds nog volledig beschikbaar is.
2. Fouten in de administratie worden hersteld wanneer ze worden onderkend. Deze fouten worden gemeld via de incidentenrapportage, conform incidentenprocedure. Hierbij wordt een Root-Cause Analysis uitgevoerd om vergelijkbare fouten ook te kunnen corrigeren.
3. Er is geen sprake van afwijkende pensioenregelingen die niet geadmistreerd kunnen worden in de systemen van BSG.

Datakwaliteitsbeheersingsraamwerk

Een vervolgstap in de risico-inventarisatie betrof de beoordeling van het datakwaliteitsraamwerk. Het pensioenfonds heeft de staat van het huidige datakwaliteitsbeheersingsraamwerk vastgelegd door de huidige activiteiten ten aanzien van datakwaliteit in kaart te brengen. Hiervoor heeft een toetsing plaatsgevonden op het datakwaliteitsbeleid en het terugvorderingen- en herzieningenbeleid. Ter bevestiging heeft BSG op een aantal onderdelen naast het beleidskader ook haar eigen administratieve bronnen c.q. werkafspraken geraadpleegd.

Risicovolle events, klachten en incidenten

Als onderdeel van de risico-inventarisatie is de historie met betrekking tot de data van het pensioenfonds uiteengezet. Het pensioenfonds heeft hiervoor BSG opdracht gegeven een uitgebreid overzicht te maken van de datakwaliteit-gerelateerde beheersing in de tijd, welke reglementen het pensioenfonds heeft uitgevoerd, en met welk systeem. Het desbetreffende overzicht heeft betrekking op de periode van 1959 tot nu. In dit overzicht zijn de belangrijke gebeurtenissen (risicovolle events) en bijzonderheden binnen de pensioenregelingen geïnventariseerd. In het overzicht is een analyse op de beheersing van de datakwaliteit opgenomen. Hiermee zijn de data-issues uit het verleden achterhaald en vastgelegd ten behoeve van de uiteindelijke risicobeoordeling.

In de periode 2020-2023 zijn er geen datakwaliteit-gerelateerde incidenten geweest. Het pensioenfonds heeft in deze periode één klacht ontvangen. De beschreven situatie c.q. ontwikkelingen sluiten aan op de uitgangspunten die het pensioenfonds hanteert voor het bereiken van een goede datakwaliteit, namelijk:

- Er is in de praktijk sprake van een effectieve data governance.
- Het pensioenfonds heeft methoden ingericht om aan de hand van incidenten, fouten en klachten eventuele signalen van verminderde datakwaliteit te onderzoeken en te corrigeren.

Deze uitgangspunten heeft het pensioenfonds vastgelegd in het datakwaliteitsbeleid. Hiermee wordt onderbouwd dat de datakwaliteit van deelnemer en aanspraakgegevens ook tot en met 2024 aantoonbaar “clean” is en valt binnen de parameters van de risicobereidheid van het pensioenfonds.

Onderstaand zijn de belangrijkste werkzaamheden en of onderzoeken (risicovolle events) in chronologische volgorde beschreven:

- 2003: Overgang naar pensioenreglement 2002 met bijbehorende controles;
- 2006: Introductie middelloon regeling met bijbehorende controles;
- 2011: Collectieve overdracht van KHS.
- 2011: DNB Quinto P onderzoek;
- 2019: Harmonisatie pensioenregeling naar leeftijd 68, controle door actuaariaat BSG
- 2021: Overgang naar pensioenreglement 2021 met bijbehorende controles;
- 2022: Onderzoek Mazars en DNB naar datakwaliteit BSG.
- 2023: Audit KLM op werkgevermutaties
- 2023: Project datakwaliteit BSG

Gerelateerde KDE's van deze (risicovolle) events hebben betrekking op arbeidsongeschiktheid, salariscomponenten, aanspraken en waardeoverdrachten.

.....

Aanvullend hierop zijn doorlopend een aantal werkzaamheden uitgevoerd:

- 2001: Jaarlijkse toets actuariaat BSG op totaalniveau m.b.v. technische analyse op de resultaten;
- 2014: Jaarlijkse onderzoeken pensioenspecialisten (toetsing datakwaliteit op dimensie juist- en volledigheid);
- 2014: Minimaal jaarlijkse bestandsvergelijking KLM en externe databronnen;
- 2018: Jaarlijkse DNB onderzoeken op geautomatiseerde processen;
- 2023: Per kwartaalrapportage datakwaliteit met daarin impact van incidenten en klachten op het datakwaliteit raamwerk
- 2023: Per kwartaal een aparte klachtrapportage op basis van de richtlijnen 'Goed omgaan met klachten'

Tijdshorizon

Het pensioenfonds heeft voorafgaand aan de vaststelling van de tijdshorizon geconcludeerd dat de geïdentificeerde risico's op het gebied van datakwaliteit binnen de parameters van de risicobereidheid van het pensioenfonds vallen. Na het doorlopen van deze stap heeft het pensioenfonds vastgesteld dat de data aantoonbaar als "clean" kan worden aangemerkt. Het pensioenfonds steunt ten aanzien van deze conclusie op het gegeven dat er in de periode 2020-2023 er geen datakwaliteit gerelateerde incidenten zijn geweest en één klacht. Het inventariseren van de risicovolle events heeft Het pensioenfonds inzicht gegeven in de momenten waarop impactvolle wijzigingen hebben plaatsgevonden, maar ook in welke beheersing er op de verschillende momenten heeft plaatsgevonden. Deze inventarisatie heeft het uitgangspunt gevormd voor de vaststelling van de tijdshorizon. Het pensioenfonds heeft in de opdracht aan WTW meegegeven om in de uitvoering van fase 3 de aanspraken integraal na te laten rekenen over de tijdshorizon van 1 januari 2020 tot 1 januari 2023.

Deelnemersrisico-indicatoren (DRI's)

Gedurende de risico-inventarisatie heeft het pensioenfonds het risicoprofiel van de deelnemers vastgesteld aan de hand van de deelnemers risico-indicatoren (DRI's). DRI's zijn indicatoren die een verhoogd risico voor de datakwaliteit met zich meebrengen. Dit heeft met name betrekking op de mutatiesoorten in de pensioenadministratie voortkomend uit een specifieke situatie van de pensioenuitvoerder/regeling en/of de betreffende deelnemerspopulatie. Het Kader Datakwaliteit heeft met de inventarisatie van de DRI's en de combinaties van DRI's is om eventuele risicogroepen te kunnen vaststellen, zodat kan worden vastgesteld welke extra specifieke data-analyses en deelwaarnemingen toegepast moeten worden indien nodig.

De generieke lijst van de Pensioenfederatie bevat een lijst met veelvoorkomende DRI's. In deze lijst is ingevuld welke van deze 'standaard' DRI's van toepassing zijn op het pensioenfonds. Vervolgens is de lijst door het pensioenfonds aangevuld met gecombineerde DRI's. Het pensioenfonds heeft op basis van een gezamenlijk onderzoek met BSG inzichtelijk gemaakt hoe vaak de relevante DRI's voorkomen in combinatie met andere DRI's, zodat kan worden geïdentificeerd welke combinaties een mogelijk verhogend datakwaliteitsrisico (complexiteit) met zich meebrengen (hierbij zijn situaties uit het verleden meegenomen). Het pensioenfonds heeft 21 DRI's en 7 combinaties van DRI's vastgesteld, die voor extra complexiteit zorgen.

Uit de analyse zijn onderstaand de specifieke groep(en) deelnemers geïdentificeerd waarbij in potentie een hoger risico bestaat voor het berekenen van de aanspraak. Het pensioenfonds merkt hierbij aan dat onderstaande deelnemers niet als risicogroepen dienen te worden beschouwd, doordat er geen sprake is geweest van uitkomsten die buiten de bandbreedte vallen, dat deze van het predicaat risicogroep moeten worden voorzien:

- Individuele waardeoverdrachten;
- Situaties t.a.v. scheiding, verevening of conversie;
- Samenwonenden/getrouwen/partners;
- buitenlandse deelnemers; (buitenlandcompensatie);
- arbeidsongeschikten;
- Mutaties met terugwerkende kracht;
- AOW opbouw voor expats.

.....

Omdat het pensioenfonds heeft vastgesteld dat bovenstaande onderdelen niet als risicogroepen hoeven te worden geclassificeerd bestond er geen noodzaak tot het uitvoeren van extra specifieke data-analyses en deelwaarnemingen op basis van de DRI's.

Risicobeoordeling

De resultaten uit de bovenstaande risico-inventarisatie zijn gebruikt voor de beoordeling van de risico's op KDE-niveau. Het pensioenfonds heeft voor de uitvoering van de risicobeoordeling 58 KDE's geïdentificeerd. Conform het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie stoelt de uitgevoerde risicobeoordeling van het pensioenfonds uit de volgende elementen:

1. Een risicobeschrijving per KDE welke mogelijke situaties of issues zich kunnen voordoen op het gebied van datakwaliteit.
  - Hierbij is onder meer nagegaan in welke processen het KDE geadmistreerd en gemuteerd wordt en welke bekende operationele issues invloed hebben op het KDE.
2. De inschatting van de kans dat het risico zich voordoet: het bruto risico.
  - De geïnventariseerde KDE's zijn met behulp van de door het pensioenfonds opgestelde heatmap gewogen.
  - De methodiek voor deze heatmap is gebaseerd op een kans en impact berekeningen. Het betreft de kans dat een risico zich voordoet tegenover de impact als het risico zich voordoet.
3. Een beschrijving van de bestaande en geïmplementeerde beheersingsmaatregelen, en gegevensgerichte werkzaamheden.
  - Per KDE is inzage verkregen in welke beheersmaatregel van toepassing is op de beschreven risico, wie de eigenaar van de beheersmaatregel is, aan welke norm deze is onderlegd en is een 'control evidence description' c.q. verantwoording van de beheersmaatregel weergegeven.
  - In de risicobeoordeling staat een beschrijving van de monitoring op de effectiviteit van de opzet van de beheersmaatregelen en de effectiviteit van de werking de beheersmaatregelen.
  - Op basis van de bovengenoemde activiteiten ten aanzien van de beschreven risico's is een duidelijk beeld verkregen van het uiteindelijke netto risico voor de KDE's, die van toepassing zijn op het pensioenfonds.
4. Het vaststellen van de netto risico's.
  - Het netto risico is gescoord volgens dezelfde methodiek als bij het bruto risico, plus de effectiviteit van de bestaande beheersmaatregelen- en controls. De beschreven beheersingsmaatregelen- en controls tonen aan dat het pensioenfonds een breed scala aan datakwaliteit gerelateerde werkzaamheden uitvoert. De netto risicoscores in de risicobeoordeling zijn gebaseerd op de effectiviteit van de beheersingsmaatregelen- en controls, die een risico-verlagend effect hebben op de bruto risico's.

De beheersmaatregelen van BSG op de risico's voor de KDE's zijn prominent aanwezig en liggen op het gebied van automatische aanlevering, ingebouwde plausibiliteits- en volledigheidscntroles, periodieke controlequery's, vierogen-principe, testwerk en externe assurance. Voor de 58 KDE's zijn in de risicobeoordeling geen risico's vastgesteld die buiten de risicobereidheid vallen. Op basis van deze stap heeft het pensioenfonds vastgesteld dat de datakwaliteit van deelnemer- en aanspraakgegevens 'clean' is en dat de vastgestelde netto risico's acceptabel zijn omdat ze binnen de risicobereidheid van het pensioenfonds vallen. De door het pensioenfonds verrichte werkzaamheden met betrekking tot de data en het relatief beperkt aantal datakwaliteit gerelateerde incidenten en klachten in de afgelopen jaren bevestigen de eerdere voorlopige conclusies ten aanzien van het niveau van de datakwaliteit.

.....

Aanvullende activiteiten

In de risicobeoordeling is aan de hand van de risicomatrix de link gelegd tussen de risicobereidheid van het pensioenfonds, de MTA en de aanwezige of ingerichte beheersmaatregelen. Het pensioenfonds heeft na het doorlopen van de risico-inventarisatie en de overall risicobeoordeling in fase 2 vastgesteld dat er geen noodzaak is tot het uitvoeren van aanvullende activiteiten voor de overgang naar fase 3.

3.3.2 Risicoanalyse tijdens transitie

De conclusie, gebaseerd op fase 1 en fase 2 van het Kader Datakwaliteit, toont aan dat er een effectieve data-governance aanwezig is en dat er adequate methodes worden gehanteerd om aan de hand van incidenten, fouten, klachten signalen van verminderde datakwaliteit te onderzoeken en te corrigeren danwel schoon te houden. Het samenstel van verrichte werkzaamheden in het verleden en het beperkt aantal datakwaliteit gerelateerde incidenten en klachten in de afgelopen jaren, onderbouwen de conclusie dat de datakwaliteit van deelnemer- en aanspraakgegevens tot aan 2020 al aantoonbaar 'clean' was en de vastgestelde risico's in die periode al binnen de risicobereidheid van het pensioenfonds vallen. Middels de Datavalidator toets is door WTW getoetst of dit ook van toepassing was op de periode tot en met 2023.

Het pensioenfonds expliciteert dat de huidige conclusies ten aanzien van de datakwaliteit niet wegnemen dat er geen (onzichtbare) transitierisico's zijn of dat er gaandeweg geen nieuwe transitierisico's kunnen ontstaan. Dit in overweging nemende zijn in dit document een achttal transitierisico's uiteengezet, met daarbij de aanvullende beheersmaatregelen en de verantwoordelijke van deze beheersmaatregelen.

	Risico omschrijving	Beheersmaatregel	Verantwoordelijke beheersing
A	Key person risk: Het risico dat de Key- person bij BSG uitvalt (en daarmee inhoudelijke kennis).	Binnen het totale projectteam wordt ervoor gezorgd dat er altijd een back-up is en voor de omliggende stakeholders is er binnen BSG ook back-up. De omliggende stakeholders worden vooral betrokken bij inhoudelijke vraagstukken en informatie op te halen uit het verleden. Daarnaast wordt er gezorgd voor een duidelijke teams-omgeving en leidt de overige documentatie tot een heldere papertrail, zodat relevante informatie altijd te vinden is voor de eventuele back-up.	BSG borgt het key person risk bij BSG. Het pensioenfonds (werkgroep datakwaliteit) monitort de samenwerking waar nodig.
B	Het risico dat de tijdigheid van de (strakke) projectplanning in gevaar komt.	Het doorlopen van het Kader Datakwaliteit is een iteratief proces. Partijen zijn afhankelijk van de deliverables die worden opgeleverd. De strakke projectplanning heeft behoefte aan een vlotte opvolging van acties. Er is duidelijk afgehecht wie wat doet en partijen zijn zich bewust van waar welke verantwoordelijkheden liggen. Zo zijn bijvoorbeeld de deliverables vanuit BSG meegegeven en neemt de werkgroep datakwaliteit de taak op zich om onderwerpen bestuursmatig (tijdig) voor te leggen aan het bestuur.	Het pensioenfonds (werkgroep datakwaliteit) borgt de planning en handhaaft de vastgestelde planning in overleg met direct betrokken partijen als BSG, WTW, PWC, BDO.
C	Het risico dat resources (mensen, middelen en systemen) onvoldoende aanwezig zijn tijdens de implementatie.	Binnen het project wordt inzichtelijk gemaakt welke behoefte er is aan (aanvullende) resources en expertise en wordt er in capaciteit aangevuld waar nodig.	Bestuur PF KLM Algemeen
D	Dit risico moet worden gekoppeld aan risico C; Het risico dat er onvoldoende oog is voor strategisch kennisbehoud: m.a.w. het risico dat er onvoldoende kennis, kwaliteit	Het hebben van mogelijkheden tot aanvulling. Mogelijke beheersmaatregelen hiervoor zijn het inhuren externe experts, inhuur extra leden gremium met aanvullende kennis, kennisverruiming bij bestaande bestuursleden.	Bestuur PF KLM Algemeen

	en capaciteit bij het pensioenfondsbestuur aanwezig is.		
E	Het risico dat er onvoldoende afstemming is omtrent de borging van datakwaliteit met relevante stakeholders; denk aan PUO, de externe accountant of IT-auditor.	Er is een plan van aanpak gemaakt voor het succesvol doorlopen van het Kader Datakwaliteit. Aanvullend heeft de projectgroep de beschikking over een mijlpalenoverzicht en een overzicht van projectrisico's die periodiek worden herijkt, en zijn de afhankelijkheden van stakeholders en impact op kritieke tijdslijnen inzichtelijk gemaakt, alsmede de wijze waarop het besluitvormingsproces op de afzonderlijke onderdelen en over het geheel plaatsvindt.	Werkgroep datakwaliteit
F	Het risico dat er onvoldoende correctheid van communicatie is t.a.v. persoonlijke informatie en bedragen; het risico bestaat dat het gebruik van de informatie uit de administratie in de communicatie niet goed gaat.	Een correcte pensioenadministratie is geen garantie voor correcte communicatie over het pensioen. Er moet kunnen worden geborgd dat het bedrag in de pensioenadministratie gelijk is aan het bedrag in de communicatie. BSG heeft de taak tot het uitvoeren van steekproeven en automatische controles en validaties en dit risico te mitigeren. Ook kan een (externe) audit worden uitgevoerd op beheersing van het communicatieproces.	BSG (en rapporteert hierover aan het pensioenfondsbestuur)
G	Het risico dat er spanningen ontstaan tussen het pensioenfonds, M&P en BSG als gevolg van verschillende benaderingen en prioriteiten waardoor de samenwerking en het project mogelijk in gevaar komen.	Er is een projectrisico-analyse opgesteld door de projectgroep datakwaliteit als mitigerende maatregel. Daarnaast is er tussen de betrokken partijen afgesproken om elkaar tijdens de reguliere overleggen scherp te houden en zo snel mogelijk te schakelen indien nodig.	Projectgroep datakwaliteit (bestaande uit Werkgroep datakwaliteit, M&P, BSG)
H	Het risico dat het pensioenfonds onvoldoende zicht heeft op eventuele risico's ná het doorlopen van de zes fasen van het kader datakwaliteit.	Het pensioenfonds stelt in overleg met BSG vast welke transitierisico's relevant zijn ten aanzien van de 'stay clean' fase na het finaliseren van fase 6 van het Kader Datakwaliteit (periode na september 2024). Indien nodig stelt het pensioenfonds (werkgroep datakwaliteit) in overleg met BSG een PVA op ter borging van eventuele transitierisico's.	Het pensioenfonds (de werkgroep datakwaliteit) en BSG.

Tabel 11. Acht risicogebieden datakwaliteit

3.3.3 Risicoanalyse na transitie

Na de transitie wordt de risicobeheer cyclus rondom datakwaliteit herijkt. Het datakwaliteitsbeleid en de KDE's moeten naar de toekomst beoordeeld worden op actualiteit en relevantie. Hierbij wordt de gehele keten in ogenschouw genomen. Eerder is in dit hoofdstuk aangaande datakwaliteit beschreven dat er tevens een toets-moment plaatsvindt na transitie. Dat betekent dat na transitie opnieuw een risico-inventarisatie en -beoordeling plaatsvindt, en maakt Het pensioenfonds met BSG afspraken over de SLA-normen en rapportages op het gebied van datakwaliteit en moeten ook uitvoerende datacontroles gaan plaatsvinden. De nieuwe datacontroles worden ingebed in de aangepaste ISAE- (of soortgelijke) rapportages van de uitbestedingspartijen. Waar dit nog niet direct mogelijk is, worden aanvullende controlemaatregelen afgestemd en ingericht. Datakwaliteit behoudt op deze wijze een structurele plaats binnen het totale risicoraamwerk. Voorafgaand aan het invaren worden fase 1 en 2 van het kader datakwaliteit opnieuw doorlopen met in achtname van de nieuwe pensioenregeling, en in het eerste jaar na het invaren worden ook fase 3 en 4 doorlopen.

3.4 Complexe dossiers

Het is voor het pensioenfonds belangrijk overzicht te hebben op de belangrijkste risico's en 'complexe dossiers' op het vlak van datakwaliteit en de getroffen beheersingsmaatregelen.¹⁴ Ook beheersingsmaatregelen gericht op het beperken van terugwerkende kracht mutaties na invaren is een belangrijk te overwegen risico en de beschikbaarheid van historische gegevens of ontbrekende gegevens om rechten uit specifieke overgangsregelingen te berekenen. Eerder is in de beschrijving van de risicoanalyse van dit implementatieplan al aangehaald dat er specifieke groep(en) deelnemers geïdentificeerd zijn waarbij in potentie een hoger risico bestaat voor het berekenen van de aanspraak, maar is geëxpliciteerd dat onderhavige deelnemers niet als risicogroepen hoeven te worden beschouwd. Dit betekent echter niet dat er geen sprake is van complexiteit. In het dataonderzoek van fase 3 is opgemerkt dat zowel de pensioenregeling als de pensioenadministratie complexiteit kent. Hieraan liggen de volgende oorzaken ten grondslag:

- Bijzondere regelingskenmerken van het pensioenfonds
- TWK-mutaties
- Het uitvoeren van twee verschillende administraties door het pensioenfonds.

3.5 Risicobereidheid t.a.v. datakwaliteit

Datakwaliteit heeft een directe relatie met de kwaliteit van de input en output van de processen van de pensioenuitvoering en daarmee met de dienstverlening aan de deelnemers van het pensioenfonds. Een laag niveau van datakwaliteit draagt ten aanzien van de input processen bij aan een verhoogd risico op foutieve verwerkingen in de pensioenuitvoering, de financiële administratie en in de financiële- en managementrapportages. Het pensioenfonds hanteert daarom voor het datakwaliteitsrisico een kritische risicohouding. Dit betekent dat slechts een beperkt rest-risico wordt geaccepteerd ten aanzien van risicoanalyses. In relatie tot deze kritische risicohouding acht het pensioenfonds een risico-averse risicobereidheid als passend. Het pensioenfonds erkent dat ondanks de werking van het beheersings-raamwerk de kans op restrisico's in de praktijk niet altijd volledig kan worden weggenomen. Het pensioenfonds heeft deze kwalitatieve risicobereidheid nader gekwantificeerd per kritiek data-element.

Het pensioenfonds hanteert op basis van de ambities inzake de data en de risicohouding in het datakwaliteitsbeleid het volgende risicobereidheidsprincipe:

“Data voldoet aan de gestelde eisen met betrekking tot geschiktheid, volledigheid, juistheid en andere relevante normen opgenomen in dit beleid. Datakwaliteit wordt risico gebaseerd benaderd. Het pensioenfonds realiseert zich dat niet alle data voorzien kan worden van assurance m.b.t. datakwaliteit omdat dit mede vanuit kosten en baten oogpunt niet altijd mogelijk/realistisch wordt geacht”.

Maximale toegestane afwijking

Voor de transitie Wtp doorloopt het pensioenfonds het kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie in nauwe samenwerking met BSG. De vaststelling van een Maximaal Toegestane Afwijking (MTA) is één van de stappen binnen dit kader. De MTA is de praktische vertaling van de kwalitatieve risicobereidheid voor datakwaliteit naar een kwantitatieve risicobereidheid op de individuele aanspraak (kwantitatieve norm). De risicobereidheid betreft de mate waarin het pensioenfonds bereid is om risico's te nemen bij het nastreven van haar doelstelling om een juiste en volledige pensioenadministratie te voeren. Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen om een MTA van €12,- per jaar te hanteren, voor zowel de aanspraak als de uitkering. Deze MTA van €12,- per jaar stoelt op een afwijking van maximaal €1,- per maand. Een afwijking van maximaal € 1,- per maand op een aanspraak of pensioenuitkering kan het gevolg zijn van

---

¹⁴ Voorbeelden voor mogelijk complexe dossiers zijn de verwerking van arbeidsongeschiktheidspercentages, pensioenvereveningen, en voorwaardelijke rechten en overgangsregelingen.

af rondingsverschillen. Een MTA hanteren van €0,- is in de praktijk niet realistisch, aangezien dit tot te grote inspanningen en investeringen leidt voor het uitvoeren van vervolganalyses.

Door gebruikmaking van de MTA kunnen afwijkingen getoetst worden. Bij een afwijking groter dan de MTA zal een nader onderzoek plaatsvinden met als doel binnen de gestelde beleidskaders te bepalen op welke wijze de fout wordt geadresseerd, afgehandeld en opgelost. De MTA is een onderzoeks-grens en richt zich in essentie op het voorkomen van onnodige intensieve vervolganalyses bij afrondingsverschillen, en staat los van de correctiegrens. Als er sprake is van herstel van een pensioen dan is dat met inachtneming van de correctiegrens. Mocht er een afwijking geconstateerd worden die kleiner is dan de MTA, dan is in het kader van datakwaliteit geen nader onderzoek benodigd.

BSG hanteert ook een MTA van €12,- per jaar. BSG brengt in samenspraak met het pensioenfonds de oorzaak en mogelijke gevolgen van de afwijking in kaart, evenals de vergelijkbare gevallen, en richt daarbij processen in om de kans op herhaling te verkleinen.

3.6 Verrichte werkzaamheden

Om de datakwaliteit voor het invaren te kunnen vaststellen, heeft het pensioenfonds gebruik gemaakt van het Kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Dit kader bestaat uit zes stappen. In de fase 4 rapportage en beoordeling zijn de uitgevoerde werkzaamheden ten aanzien van het Kader Datakwaliteit beschreven. Het pensioenfonds heeft dit kader in nauwe samenwerking met BSG gevolgd en uitgevoerd. Hieronder worden de zes fases en de binnen iedere fase uitgevoerde werkzaamheden nader beschreven.

3.6.1 Fase 1 - Opzet datakwaliteit

Het pensioenfonds heeft sinds 29 juni 2022 een datakwaliteitsbeleid. Dit datakwaliteitsbeleid stelt de kaders, uitgangspunten en randvoorwaarden voor de beheersing en borging van de datakwaliteit. Op 25 april 2024 is de laatste versie van het datakwaliteitsbeleid geactualiseerd, waarbij het volledig is uitgelijnd op het Kader Datakwaliteit. Naast het datakwaliteitsbeleid beschikt Het pensioenfonds over een terugvorderingen- en herzieningenbeleid, dat richtlijnen geeft voor de situaties waarin en wijze waarop correcties en herzieningen worden uitgevoerd. Dit beleidsdocument is op 21 december 2023 vastgesteld in het bestuur.

Beide beleidsdocumenten zijn door BSG getoetst op uitvoerbaarheid. BSG heeft na diverse iteraties bevestigd uitvoering te kunnen geven aan het datakwaliteitsbeleid en correctie- en herzieningenbeleid. Ook is vastgesteld dat de risicohouding van BSG aansluit bij de risicohouding en de kwalitatieve invulling van de risicobereidheid van Het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft de laatste versie van de Kritieke Data Elementen (KDE) vastgesteld in het bestuur op 28 maart 2024. Hierbij is gebruikgemaakt van de voorbeeldlijst van de Pensioenfederatie. Door middel van verschillende werksessies met de werkgroep datakwaliteit en BSG is een KDE-lijst tot stand gekomen. De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft op de beleidsdocumenten en KDE-lijst een risico-opinie met een positieve aanbeveling opgesteld. De sleutelfunctiehouder Actuarieel heeft op de KDE-lijst een opinie met positieve aanbeveling gemaakt.

3.6.2 Fase 2 - Risico-inventarisatie en -beoordeling

In deze fase heeft het pensioenfonds voor de uitvoering van de risico-inventarisatie en -beoordeling gezorgd. Het risicoprofiel van BSG en van de deelnemers is in kaart gebracht, per KDE zijn de risico's bepaald en gewogen en zijn beheersmaatregelen vastgesteld. De risico-inventarisatie en -beoordeling heeft plaatsgevonden met inachtneming van de door Het pensioenfonds vastgestelde risicohouding en risicobereidheid.

Bij afwijking van de risicobereidheid is bepaald welke aanvullende controles uitgevoerd moeten worden. Vanuit deze risicobeoordeling is ook de MTA vastgesteld. Bij de uit te voeren generieke en specifieke

.....

analyses op de KDE's, wordt het effect van een eventuele onjuiste KDE op de individuele aanspraak vastgesteld.

Indien het effect van een afwijking op de individuele aanspraak groter is dan de MTA, dan zijn nadere analyses van de gevonden afwijkingen nodig. Deze beoordeling kan vervolgens leiden tot de noodzaak van aanvullende analyses en/of deelwaarnemingen en correcties (conform correctie-/herzieningenbeleid). Indien het effect van de onjuiste KDE op de individuele aanspraak kleiner is dan de MTA, dan is geen nadere analyse van de gevonden afwijking nodig in het kader van de transitie. Mogelijk vloeit hier wel een correctie uit voort conform het correctie-/herzieningenbeleid. De MTA is namelijk niet te verwarren met de correctiegrenzen die gehanteerd worden bij gevonden onjuistheden en die opgenomen zijn in het correctie-/herzieningenbeleid.

De risicobeoordeling is in een tweetal gezamenlijke sessies tussen de werkgroep datakwaliteit en BSG opgesteld, waarna de werkgroep datakwaliteit tot een definitieve versie van de risicobeoordeling is gekomen vanuit fondsperspectief. De sleutelfunctiehouder risicomangement en actuariael hebben op basis van de uitvoering van de risicobeoordeling en de uitkomsten een positieve risico-opinie afgegeven, met een aantal overwegingen. Deze overwegingen zijn door de werkgroep datakwaliteit opgevolgd, met goedkeuring van de sleutelfunctiehouder risicobeheer en actuariael. Het bestuur van het pensioenfonds heeft dit op 25 april 2024 en op 30 mei 2024 vastgesteld. Op basis van de risicobeoordeling is bepaald dat er op basis van fase 2 geen aanvullende activiteiten benodigd waren.

3.6.3 Fase 3 - Data-analyses en deelwaarnemingen

Het pensioenfonds heeft op basis van de voorgaande fasen in fase 3 controles laten uitvoeren op de data. Dit zijn de data profiling-controles, de generieke en specifieke data-analyses en deelwaarnemingen. Het fonds heeft Willis Towers Watson (hierna: WTW) aangesteld als uitvoerende partij hiervoor. WTW heeft voor de uitvoering van de data-analyses onder meer gebruik gemaakt van de DataValidator tool waarmee de drie pensioenregelingen die het fonds momenteel uitvoert worden geanalyseerd. De analyses hebben betrekking op de volgende regelingen:

1. Algemeen Pensioenfonds KLM fonds.
2. KLM Health Services (KHS-regeling).
3. KLM Grondfonds – Netto-pensioenregeling.

Dataprofiling

De eerste stap van fase 3 zijn de data-profiling controles. De data-profiling controles zijn uitgevoerd op alle door het pensioenfonds vastgestelde KDE's die in scope zijn voor het invaren in het nieuwe pensioenstelsel. In de data-profiling fase is een eerste analyse van de KDE's uitgevoerd met focus op de volledigheid (100% gevuld) in het geval van een verplicht veld, juistheid van het datatype van de datavelden en of de velden binnen de vooraf vastgestelde domeinwaarden vallen. Daarnaast zijn de distributies van de waarden beoordeeld om de populatiekenmerken vast te stellen en/of deze overeenkomen met de bestaande business rules/pensioenregeling en wetgeving.

De data-profiling controles omvatten vier onderzoeken die zijn uit te voeren over alle KDE's binnen de gehele populatie:

- A. Compleetheid:
Deze ultimo standen en mutatiebestanden zijn getoetst op compleetheid bij het inlezen in DataValidator. Indien er voor de KDE's relevante data ontbreken of op een bijzondere manier wordt aangepast door de jaren heen van de controleperiode zal dit tot uitval in de testen lijden. Voorbeeld: indien voor een deelnemer de geboortedatum ontbreekt zal dit een melding geven
- B. Juiste typering:
Bij het inladen van de data wordt een typering aangegeven waaraan de data moet voldoen. DataValidator bepaalt in eerste instantie zelf op basis van de eerste 10.000 data-elementen welk

.....

type dit moet zijn. Indien dit niet mogelijk is zal dit handmatig moeten worden aangegeven. Vervolgens wordt voor de gehele dataset op alle data-elementen getoetst of de juiste typering geldt. Indien er een onjuiste typering wordt geconstateerd dan volgt er een melding bij het inladen van de data

C. Binnen domeinwaarden:

De domeinwaarden van de data-elementen worden getoetst middels de verschillende generieke en aanvullende analyses die zijn ingeregeld in DataValidator. Afgeleide data-elementen worden getoetst doordat de afleiding hiervan is opgenomen in een analyse. De overige data-elementen worden getoetst aan de restricties die er volgens het pensioenreglement zijn. Bijvoorbeeld de minimale toetredingsleeftijd of dat mutaties niet mogen plaatsvinden na peildatum van de ontvangen bestanden

D. Distributiekennmerken:

Middels statische distributie van de data kan onderzocht worden of de verdeling er zo uit ziet als verwacht en kunnen observaties worden gedaan van zaken die vaak voorkomen. Indien nodig kunnen bepaalde constatering nader worden onderzocht. In de rapportage van DataValidator worden verschillende doorsnedes gemaakt van het deelnemersbestand. Hierbij wordt gekeken naar onder andere status, leeftijd, salaris en parttime percentage. Met het DataValidator onderzoek is de data reeds integraal gecontroleerd. Dit geldt zowel voor zaken die vaak en minder vaak voorkomen. Om die reden wordt het niet noodzakelijk geacht om aanvullende analyses van distributiekennmerken uit te voeren.

Resultaten data profiling

Bij het inladen van de verschillende databestanden in DataValidator zijn er voor wat betreft de ontvangen data voor de onderdelen a tot en met c geen onregelmatigheden geconstateerd in de data-profiling die direct uit de data gelezen kunnen worden. Indien bijvoorbeeld de domeinwaarde van een data-element samenhangt met andere KDE's of andere dataelementen, dan wordt dit ondervangen in de (generieke) analyses middels de DataValidator.

Generieke en specifieke data analyses en deelwaarnemingen

Voor het onderzoek naar de gegevens van de pensioenregelingen van KLM Grond, de KHS-regeling, en de netto-pensioenregeling zijn zowel generieke als specifieke data-analyses en deelwaarnemingen uitgevoerd. De uitvoering van fase 3 was een iteratief proces tussen BSG, WTW en de bestuurlijke werkgroep datakwaliteit. WTW heeft voor het grootste deel van deze analyses gebruikgemaakt van de DataValidator tool. Deze tool biedt het pensioenfonds inzicht in de juistheid en volledigheid van de data door een reeks geautomatiseerde analyses uit te voeren. Voor de netto-pensioenregeling is in het basisonderzoek een aparte data-analyse uitgevoerd, waarna aanvullend ook deelwaarnemingen zijn uitgevoerd. De deelwaarnemingselectie is gedaan door WTW conform het kader, gebruik makend van de kennis en ervaringen met andere onderzoeken om besluiten te maken over het aantal deelwaarnemingen. BSG heeft voor de uitvoering hiervan informatie aangeleverd, zodat deze deelnemers konden worden nagerekend door WTW. Voor de controle van de deelwaarnemingen en de eindconclusie is afgesproken dat WTW deze gevallen narekent en beoordeelt of de deelwaarnemingen alle kwalitatieve verklaringen adequaat afdekken. Aanvullend heeft BSG deelwaarnemingen uitgevoerd op de netto-pensioenregeling en hierover gerapporteerd, uit deze deelwaarnemingen zijn geen bijzonderheden voortgekomen.

Het eindrapport van de DataValidator is een samenvatting van de definitieve onderzoeksresultaten. Vergeleken met de versies die op 27 juni en 11 juli 2024 in het bestuur werden besproken, is het rapport van d.d. 30 augustus 2024 aangepast naar aanleiding van acties die zijn ondernomen om openstaande meldingen te verhelpen en de voorgestelde deelwaarnemingen uit het basisonderzoek uit te voeren. Bij de concept DataValidator-rapportage van 30 augustus 2024 werden nog kanttekeningen geplaatst bij openstaande meldingen die nog niet met volledige zekerheid konden worden verklaard, wat resulteerde in

.....

een succespercentage van 99,3% en 99,51% voor de data-analyses, in plaats van een perfecte score van 100%. Het vervolgonderzoek dat daarna plaatsvond, heeft afdoende aangetoond dat er geen fouten in de data te vinden zijn, en daarom is geconcludeerd dat de algemene datakwaliteit goed is.

Op basis van de conclusies van WTW uit de eindrapportage, een nadere onderbouwing van BSG van de onderzoeksresultaten en de gevolgde aanpak en een beoordeling van de werkgroep datakwaliteit is de conclusie in de fase 4-rapportage opgenomen dat a) er alles is gedaan om de oorzaken van verschillen te achterhalen, de aanpak van de data-analyses grondig is geweest (verdergaand dan de vereisten van het Kader) en c) de datakwaliteit van alle pensioenregelingen als zeer goed is beoordeeld.

Op 12 september 2024 is dit standpunt ook inhoudelijk onderschreven door het bestuur: er is vertrouwen uitgesproken in de onderzoeksresultaten en vastgesteld dat er, ondanks de beschreven restpercentages, geen fouten in de administratie zijn gevonden. Het bestuur heeft vertrouwen uitgesproken over de aanvullende verklaringen, en is overgegaan tot een voorlopig positief oordeel onder het voorbehoud dat er op gedegen wijze opvolging zou worden gegeven aan de overwegingen van de SFH Actuarieel. In de bestuursvergadering van 17 oktober 2024 heeft het bestuur de DataValidator-rapportage en de deelwaarnemingen definitief goedgekeurd, nadat is geoordeeld dat de openstaande overwegingen van SFH Actuarieel voldoende waren afgerond. Fase 3 is daarmee afgerond.

3.6.4 Fase 4 - Rapportage en beoordeling

Het pensioenfonds heeft op basis van de eigen constatering en de input van WTW en BSG een verantwoordingsrapportage opgesteld waarin de doorlopen fasen van het Kader Datakwaliteit gedocumenteerd en samengebracht zijn ten behoeve van de (voorlopige) besluitvorming over het niveau van de data in fase 4. In deze rapportage zijn ook de bevindingen ten opzichte van de uitgevoerde werkzaamheden opgenomen. De uitkomsten van de uitgevoerde werkzaamheden zijn geanalyseerd en beoordeeld. Voor de geconstateerde outliers is in het gehele onderzoek al bepaald in hoeverre deze incidenteel of structureel zijn. Op basis van de onderzoeksresultaten van de DataValidator fase 3 rapportage kon het niveau van de datakwaliteit worden beoordeeld en is vastgesteld dat er geen plan van aanpak benodigd is voor het oplossen van eventuele dataconstateringen in het kader van get clean en stay clean. Daarbij wordt er binnen het pensioenfonds zorg voor gedragen dat er sprake is van een plan van aanpak voor afspraken voor get clean and stay clean, om in te kunnen varen. BSG wordt door het pensioenfonds betrokken voor de borging van de uitvoering van deze afspraken.

Het bestuur heeft de fase 4 rapportage onderschreven, en met inachtneming van de opinies van de sleutelfunctiehouders geoordeeld dat op basis van de resultaten uit de voorgaande stappen voldoende werkzaamheden zijn uitgevoerd om te komen tot een voorlopig oordeel van de data. Het pensioenfonds heeft op 17 oktober 2024 geoordeeld dat het niveau van de data op het juiste niveau is.

3.6.5 Fase 5 - Overeengekomen specifieke werkzaamheden door externe accountant

Het pensioenfonds heeft voor de uitvoering van de overeengekomen specifieke werkzaamheden PwC als externe accountant ingeschakeld. Deze opdracht tot het uitvoeren van specifieke werkzaamheden zijn gericht op het feitelijk verifiëren van de uitgevoerde werkzaamheden en het rapporteren over de uitkomsten hiervan. Dit betreft een feitelijke bevindingen rapportage oftewel de Agreed Upon Procedures (AUP).

Het pensioenfonds heeft samen met PwC afspraken gemaakt over de invulling van de overeengekomen specifieke werkzaamheden. Afgesproken is dat de controles specifiek toezien op de correctheid en volledigheid van het doorlopen proces aangaande de besluitvorming en de betrokkenheid van de sleutelfunctiehouders hierbij. Het AUP rapport is uitsluitend bedoeld om het bestuur in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de juistheid en volledigheid van de relevante pensioendata benodigd voor het invaren naar het nieuwe pensioencontract. Het pensioenfonds heeft samen met de externe accountant alle uitgevoerde werkzaamheden ten aanzien van het Kader Datakwaliteit doorlopen. Het onderzoek over fasen 1 en 2 is het startpunt geweest van de controles door PwC, door diverse iteraties en gegevensuitwisselingen is dit gedeelte eerder dit jaar al gecompleteerd. Na de bestuurlijke besluitvorming

.....

over fase 3 en fase 4 kunnen zijn de controles over fase 3 en 4 uitgevoerd. PwC heeft op 11 november 2024 het definitieve rapport inzake de overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot Datakwaliteit opgeleverd. In deze rapportage zijn op 35 onderdelen bevindingen gerapporteerd op basis van de door PwC uitgevoerde werkzaamheden.

Uit deze AUP rapportage kan worden herleid dat het proces tot beoordeling en vaststelling van de kwaliteit van de data voldoende in acht is genomen. De werkgroep datakwaliteit heeft na de bestuursvergadering van 17 oktober 2024 veelvuldig contact gehad met PwC ten aanzien van de beoogde besluitvorming en welke opvolging is gegeven aan de overwegingen van sleutelfunctiehouders of inhoudelijk toelichting gegeven over hoe deze zijn opgevolgd. Op basis van de laatste iteraties heeft PwC in het definitieve rapport geen bezwaren ten aanzien van het besluitvormingsproces geuit en kunnen zij zich vinden in de handwijze van het pensioenfonds. Op 11 november 2024 is het proces formeel afgesloten met de ondertekening van de Letter of Representation, en heeft het pensioenfonds de definitieve AUP rapportage van de externe accountant ontvangen.

3.6.6 Fase 6 - Besluit over invaren datakwaliteit

Op basis van voorgaande vijf fasen heeft het bestuur op 7 november 2024 een positief besluit genomen over de datakwaliteit voor invaren. Vastgesteld is dat aan de eerdere randvoorwaarde is voldaan dat alle fasen volledig en op correcte wijze zijn doorlopen.

3.7 Bevindingen

De sleutelfunctiehouders zijn bij de uitvoering van het Kader Datakwaliteit per fase betrokken geweest bij de formalisering door het bestuur. Het bestuur heeft geen enkele fase gefinaliseerd zonder voorafgaand aan de besluitvorming een (risico)opinie van zowel de SFH Actuarieel als de SFH Risicobeheer in acht te nemen. Voor fase 3 en 4 is middels twee rapportages uitgebreid verslag gedaan over het datakwaliteitsniveau. PwC heeft in de AUP-rapportage de genomen conclusies over de doorlopen processtappen uiteengezet. Uit deze rapportage blijkt dat het proces voldoende zorgvuldig is doorlopen om verder te kunnen gaan met de implementatie. Bovendien is aangetoond dat het pensioenfonds voldoende maatregelen treft om de datakwaliteit ook in de toekomst te waarborgen.

Parallel aan de uitgevoerde werkzaamheden in fase 1 tot en met 4 heeft de SFH Internal Audit een audit uitgevoerd. In deze audit waren in beginsel dertien openstaande bevindingen van toepassing ter opvolging. Deze bevindingen zijn merendeels opgevolgd en verklaard door het pensioenfonds. Momenteel zijn er nog drie bevindingen die gedeeltelijk openstaan. Deze bevindingen vormen echter geen belemmering voor het besluit om verder te implementeren, maar zijn aandachtspunten die op termijn door het pensioenfonds moeten worden opgevolgd. In de eindrapportage van de SFH Internal Audit worden deze bevindingen aangemerkt als 'gedeeltelijk opgevolgd'. Het pensioenfonds heeft schriftelijk toegezegd deze bevindingen als volgt na te zullen komen:

1. Terugvorderingen- en herzieningenbeleid (fase 1):

Neem een expliciete omschrijving op hoe om te gaan met foutief gecommuniceerde bedragen.

Het pensioenfonds onderschrijft deze bevinding van de SFH Interne Audit in de fase 4 rapportage. Het pensioenfonds voegt een duidelijke beschrijving toe aan het bestaande terugvorderings- en herzieningenbeleid, waarin wordt uiteengezet hoe onjuistheden in de communicatie over pensioenbedragen worden aangepakt. In het herziene beleid wordt expliciet vastgelegd hoe het pensioenfonds omgaat met correcties van gecommuniceerde bedragen. Deze tekstuele aanpassing wordt op korte termijn afgestemd met de Commissie Pensioenzaken (CPZ). De werkgroep Datakwaliteit legt een inhoudelijk wijzigingsvoorstel aan de CPZ voor ter beoordeling, zodat het bestuur een definitief besluit kan nemen over de toekomstige werkwijze met betrekking tot correcties in gecommuniceerde bedragen.

2. Bronvermelding KDE-overzicht (fase 1):

Specificeer in het KDE-overzicht welke bronnen zijn gebruikt voor de afgeleide KDE's.

Het pensioenfonds onderschrijft de kern van deze aanbeveling in de fase 4 rapportage. Tegelijkertijd benadrukt het pensioenfonds dat het Kader Datakwaliteit strikt is nageleefd en dat aan alle verplichtingen ten aanzien van de KDE's is voldaan. Het pensioenfonds verwerkt de bevinding op passende wijze in een aangepast KDE-overzicht.

Voor de erkenning van deze bevinding citeren wij de volgende passage van pagina 12 van de fase 4-rapportage: *“De SFH Internal Audit heeft ten aanzien van het KDE-overzicht aangegeven in het KDE-overzicht verduidelijking te missen voor de bronnen die als ‘afgeleid’ zijn geclassificeerd. De werkgroep datakwaliteit neemt namens het pensioenfonds de onderhavige aanbeveling over om de risico's die bij de door de SFH Internal Audit vastgestelde bevinding horen, te mitigeren. De KDE lijst wordt op dit onderdeel aangepast.”*

3. MTA op KDE-niveau (fase 2):

Druk voor de uitwerking van de MTA op KDE-niveau uit in het getal, de waarde of het type van de betreffende KDE en voeg deze toe aan het KDE-overzicht.

Het pensioenfonds onderschrijft deze bevinding in de fase 4 rapportage, en neemt de acties die onderhevig zijn aan deze bevinding op zich. Voor de opvolging van deze aanbeveling citeren wij de volgende passage van pagina 19 van de fase 4-rapportage: *“Aanvullend op de beoordelingen van de MTA door de SFH Actuarieel en SFH risicobeheer heeft de SFH Interne Audit ook over fase 2 een beoordeling toegepast. De SFH Internal Audit merkt op dat de MTA op KDE-niveau niet zijn uitgedrukt in de waarde van de KDE's zelf. Het risico is dat het pensioenfonds overschrijdingen in MTA op KDE-niveau niet (tijdig) monitort, door het ontbreken hiervan. Met oog op de ‘stay clean’ fase acht de SFH Interne Audit het van belang om deze aanvullend toe te voegen. Het fondsbestuur erkent dit en zal deze aanbeveling overnemen om de risico's die bij de door de SFH Interne Audit vastgestelde bevinding horen, te mitigeren. De grenswaarden per KDE dan wel per controle zijn bepaald als onderdeel van het WTW onderzoek. Ieder uitgevoerde controle is inherent gelinkt aan de KDE, waarbij een grenswaarde of norm vastgesteld. BSG zal vanuit risico-gebaseerde aanpak een rapportage “Datakwaliteit” delen waar stay clean onderdeel vanuit maakt.”*

Deze drie genoemde aanbevelingen zijn opgenomen in het aanbevelingenregister van het bestuur. Met dit aanbevelingenregister monitort het bestuur de (tijdige) opvolging van de bevindingen.

3.8 Nog te verrichten werkzaamheden

Ten aanzien van de data en de daaraan onderhevige conclusies is in de uitvoering van het Kader Datakwaliteit door het pensioenfonds vastgesteld dat er geen noodzaak is tot het uitvoeren van (aanvullende) werkzaamheden tot herstel van data.

3.9 Datakwaliteit voor, tijdens en na invaarmoment

Nadat de zes fasen van het kader datakwaliteit zijn doorlopen, is er nog een periode van ruim een jaar vóór het invaarmoment. Ook in die periode moet de datakwaliteit geborgd blijven. Net als tijdens en na het invaren. Hieronder wordt kort beschreven hoe dat gebeurt.

Voor invaarmoment

Ten aanzien van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel voorziet het pensioenfonds dat het in het kader van ‘stay clean’ noodzakelijk is om (aanvullende) beheersmaatregelen te implementeren voor de

beheersing van het datakwaliteitsrisico in het huidige stelsel. Deze worden opgenomen in de ‘stay clean’ aanpak van het pensioenfonds. Deze maatregelen betreffen:

- Het pensioenfonds heeft een risicokaart ‘datakwaliteit’ om het datakwaliteitsrisico te monitoren. Ieder kwartaal loopt de Commissie Pensioenzaken tijdens de vergadering door de risico’s waar eigenaarschap over is en toetst de volledigheid en werking van de beheersmaatregelen en stelt eveneens vast of de bruto en netto risicoscores nog steeds actueel zijn of dat deze een update nodig hebben.
- Het pensioenfonds beoordeelt ieder kwartaal de rapportage datakwaliteit, de klachtenrapportage en incidentenrapportage die het pensioenfonds van BSG ontvangt.
- Het pensioenfonds beoordeelt jaarlijks het Assurance rapport van de externe accountant over de ISAE 3402 die het pensioenfonds van BSG ontvangt.
- Het pensioenfonds beoordeelt jaarlijks of de uitgevoerde risicobeoordeling uit Bijlage A.6 van het Kader Datakwaliteit nog actueel is. (te implementeren)
- Opvolging van de aanbevelingen uit de interne audit binnen KLM op dit proces, uitgevoerd in de zomer van 2023).
- Ontvangst van rapportages van de halfjaarlijkse controles tussen de bestanden van de werkgever KLM en de bestanden van BSG. Deze controles vinden plaats, maar voortaan wil het pensioenfonds daarvan rapportages ontvangen. (NB: dit wordt nog geïmplementeerd).

Naar aanleiding van de uitkomsten van de data-analyses wil het pensioenfonds door BSG elk halfjaar enkele dossiers / mutaties nader onderzocht hebben (door middel van deelwaarnemingen en / of Quinto-P-onderzoeken) voor arbeidsongeschiktheid, conversies/vereveningen en bijvoorbeeld hoog-laag-constructies bij pensioeningenangen. Hiervan willen we ook rapportages ontvangen.

Tijdens invaarmoment

Voor het uitvoeren van de nieuwe pensioenregeling wordt er gebruik gemaakt van een gewijzigde back-end in Wings. De data hoeft als gevolg hiervan niet gemigreerd te worden, echter dient de data wel aangepast te worden (bijvoorbeeld van aanspraak naar persoonlijk vermogen). De front-end is per oktober 2024 reeds aangepast om goed aan te sluiten bij de vereisten van het nieuwe pensioenstelsel.

Na invaarmoment

Na het invaren is de nieuwe data (solidariteit reserve) en reeds bestaande data (bijvoorbeeld geboortedatum) beschikbaar in Wings. Aangaande de data dient vastgesteld te worden of de KDE lijst volstaat, waar waarschijnlijk nieuwe KDE’s dienen toegevoegd te worden. Ook zal er een nieuwe risico-analyse worden uitgevoerd, die gelijk is aan de methodiek zoals uitgevoerd bij het vaststellen datakwaliteit voor transitie.

3.10 Vóór invaarbesluit: rapportage externe accountant of IT- auditor¹⁵

Voor het toetsmoment vóór invaren (toetsmoment 1) heeft het fonds met de externe accountant (PWC) een opdracht tot specifieke werkzaamheden (AuP) ten aanzien van de datakwaliteit overeengekomen. De opdracht had tot doel om werkzaamheden te verrichten waarmee het bestuur in staat wordt gesteld zich een oordeel te vormen over de juistheid en volledigheid van de relevante pensioendata benodigd voor het invaren naar het nieuwe pensioencontract. De overeengekomen specifieke werkzaamheden zijn volledig gebaseerd op het werkprogramma Datakwaliteit – Wet Toekomst pensioenen, d.d. 22 juni 2023 dat is afgestemd met De Nederlandsche Bank (DNB) en de Pensioenfederatie. In het kader van de opdracht heeft het fonds contractueel vastgesteld dat aan de externe accountant onbeperkte toegang wordt gegeven tot alle benodigde informatie die benodigd c.q. relevant is voor de opdracht en ervoor te zorgen dat alle

---

¹⁵ Artikel 46 lid 4a Besluit PW

personen binnen het fonds volledige medewerking verlenen tot het verstrekken van de benodigde informatie met betrekking tot de opdracht.

Aan de externe accountant is gevraagd werkzaamheden te verrichten over de volgende fasen:

- Fase 1: opzet datakwaliteit
- Fase 2: Risico-inventarisatie- en beoordeling
- Fase 3: Data- analyses en deelwaarnemingen
- Fase 4: Rapportage- en beoordeling

De opdracht vanuit het fonds aan de externe accountant betreft een toetsing op het besluitvormingsproces aangaande fase 1 tot en met 4. De toetsing bestaat uit 35 werkstappen onderverdeeld over de vier beschreven fasen van het Kader Datakwaliteit, deze zijn gespecificeerd in de AUP rapportage van PwC.

De externe accountant heeft op 11 november 2024 de getekende versie van het Rapport inzake overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot Datakwaliteit aangeleverd. In het verlengde hiervan is tevens een Letter of Representation (LOR) ondertekend. Aan de hand van de rapportage en de LOR toont een pensioenfonds aan dat het Kader Datakwaliteit is doorlopen en de correcte processtappen zijn genomen om te waarborgen dat de datakwaliteit adequaat en valide is vastgesteld.

Bevindingen en conclusie van de externe accountant

Na de bestuurlijke besluitvorming over fase 3 en fase 4 zijn de controles over fase 3 en 4 uitgevoerd. PwC heeft op 11 november jl. het definitieve rapport inzake de overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot Datakwaliteit opgeleverd. In deze rapportage zijn op 35 onderdelen bevindingen gerapporteerd op basis van de door PwC uitgevoerde werkzaamheden. Uit deze AUP rapportage blijkt dat de externe accountant van mening is dat het proces tot beoordeling en vaststelling van de kwaliteit van de data voldoende in acht is genomen.

De werkgroep datakwaliteit heeft na de bestuursvergadering van 17 oktober 2024 veelvuldig contact gehad met PwC ten aanzien van de beoogde besluitvorming en welke opvolging is gegeven aan de overwegingen van sleutelfunctiehouders, of inhoudelijk toelichting gegeven over hoe deze zijn opgevolgd. Op basis van de laatste iteraties heeft PwC in het definitieve rapport geen bezwaren ten aanzien van het besluitvormingsproces geuit en kan zij zich vinden in de handelswijze van het pensioenfonds. Op 11 november 2024 is het proces formeel afgesloten met de ondertekening van de Letter Of Representation, en heeft het pensioenfonds de definitieve AUP rapportage van de externe accountant ontvangen.

PwC heeft in het eindrapport aan de hand van de 35 getoetste werkstappen een algeheel positieve verklaring afgegeven aan het bestuur. Hiermee zijn de werkzaamheden gevalideerd die namens het fonds zijn uitgevoerd over fase 1 tot en met 4 van het Kader Datakwaliteit. Resumerend kan aan de toezichthouders verklaard worden dat de juiste routing is gevolgd ten aanzien van de bestuurlijke besluitvorming, omdat het fonds governance-technisch zijn zaken op orde heeft. De toetsing heeft aangetoond dat overwegingen en bevindingen op correcte wijze zijn opgevolgd, specifiek genomen de aantoonbaarheid van de uitvoering van de risicobeoordeling, de data-analyse in fase 3 en de opvolgingen van de bevindingen van de sleutelfunctiehouders.

Het bestuur heeft deze fase 5 rapportage vervolgens expliciet meegenomen in haar besluitvorming ten aanzien van het niveau van de datakwaliteit. Tot slot heeft het bestuur op basis van de doorlopen fasen van het kader datakwaliteit en de opinies van de sleutelfunctiehouders actuarieel, internal audit en risk, de AUP-rapportage positief beoordeeld en de beoordeling hiervan vastgelegd in de bestuursvergadering van 7 november 2024.

3.11 Na invaarmoment: onderzoek externe accountant of IT-auditor¹⁶

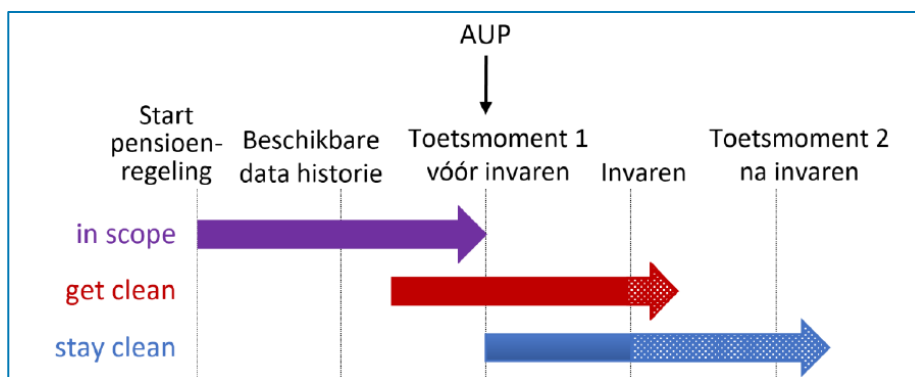
Na het invaren zal het pensioenfonds een controle laten verrichten op de data voor en na het invaren, om zeker te stellen dat de data volledig en juist in de administratie zijn opgenomen. Het pensioenfonds geeft een externe accountant hiertoe opdracht. De uit te voeren werkzaamheden worden in overleg met de externe accountant vastgesteld, maar omvatten minimaal een controle op de volledigheid en juistheid van het deelnemersbestand en de brongegevens (voor en na). Daarnaast zal de accountant ook kijken naar de vertaling naar andere onderdelen zoals de uitkeringsstraat. Ter ondersteuning van deze werkzaamheden door onze accountant, zijn (vergelijkbaar met een regulier jaarwerk) de werkzaamheden van onze certificerend actuaris. De certificerend actuaris zal gevraagd worden om de berekeningen t.b.v. de verdeling van de vermogens, en de te vormen solidariteitsreserve en compensatiedepot te controleren. De SFH Interne Audit zal de kwaliteit van het proces toetsen (audittrail en controles).

Indien de externe accountant na het invaren bevindingen constateert die duiden op onjuiste of onvolledige data, zal het pensioenfonds deze bevindingen bespreken met de externe accountant en waar nodig met prioriteit oppakken.

3.12 Beheersing datakwaliteit tijdens en na invaren

De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel dient zorgvuldig en goed te verlopen. Het gezamenlijke vermogen moet verdeeld worden naar persoonlijke pensioenvermogens. Deelnemers moeten erop kunnen vertrouwen dat de omzetting naar de individuele pensioenvermogens juist geschiedt en dat zij krijgen waar zij recht op hebben. Het pensioenfonds gaat per 1 januari 2026 zijn oude pensioenregeling invaren in een nieuwe pensioenregeling onder de Wet Toekomst Pensioen.

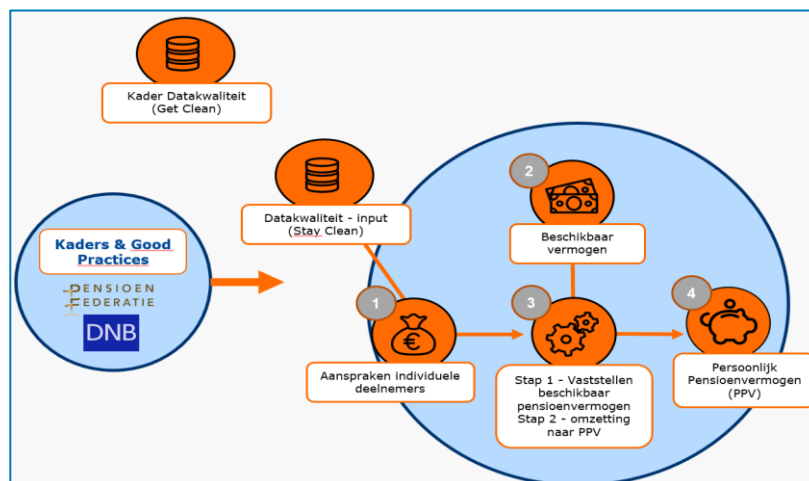
Er zijn twee toetsmomenten: het eerste toetsmoment is gericht op het beoordelen van de datakwaliteit ter voorbereiding (get clean en inrichting van stay clean) op de overgang naar de nieuwe pensioenregeling, terwijl het tweede toetsmoment invulling geeft aan het proces tijdens en na invaren. In onderstaande afbeeldingen wordt de samenhang tussen toetsmoment 1 en toetsmoment 2 weergegeven.

Figuur 5. Toetsmomenten voor, tijdens en na invaren

¹⁶ Artikel 46 lid 4b Besluit PW

Figuur 6. Wijze van toetsen op de twee toetsmomenten

Het pensioenfonds en BSG voeren tijdens en na de transitie activiteiten uit die nodig zijn om een beheerste en integere transitie te kunnen waarborgen. Als uitgangspunt wordt het ‘servicedocument toetsmoment 2’ van de Pensioenfederatie gebruikt. Het pensioenfonds zal conform de voorbereidingsfase uit toetsmoment 2 borgen dat de datakwaliteit tijdens en na de transitie aantoonbaar geborgd is. In onderstaande tabel, uit het servicedocument, is aangegeven wat de voorbereidingsfase inhoudt.

De activiteiten die het pensioenfonds vastlegt ten aanzien van de voorbereidingsfase hebben een sterke focus op governance, datakwaliteit, IT-controles en het minimaliseren van operationele risico’s.

Stap in het proces	Output vanuit de pensioenuitvoerder	Assurance van de onafhankelijke accountant en/of certificerend actuaaris
Vorbereidingsfase	Alle producten die de pensioenuitvoerder heeft betrokken in haar besluitvorming om te starten met het invaarproces (inclusief de notulen van de daadwerkelijke besluitvorming)	De pensioenuitvoerder bepaalt samen met de onafhankelijke accountant en de certificerend actuaaris waar betrokkenheid in de voorbereidingsfase gewenst is.
Stap 0 – Vaststellen FTK-eindbalans	Jaarverslag bestaande uit: bestuursverslag, de FTK-jaarrekening en overige gegevens. Verantwoording FTK-basisgegevens die ten grondslag liggen aan de berekening van de FTK-voorziening pensioenverplichtingen t.b.v. de FTK-jaarrekening.	Accountant – Controleverklaring bij de FTK-jaarrekening (COS 700). Accountant – Assurancerapport bij de FTK-basisgegevens (COS 3000A). Hierbij wordt een redelijke mate van zekerheid verkregen. Certificerend actuaaris – Actuariële verklaring bij de FTK-jaarrekening.
Stap 1 – Beschikbaar vermogen bepalen voor toepassen van de standaardregel	Financiële verantwoording met de bepaling en verdeling van het pensioenvermogen op het invaarmoment.	Accountant – Controleverklaring (COS 800) bij de financiële verantwoording van de verdeling van het pensioenvermogen op het invaarmoment. Certificerend actuaaris – Actuariële verklaring bij invaren.
Stap 2 – Toepassen van de standaardregel	Aanspraken individuele deelnemers * (actuarieel) omrekenformularium	Accountant – Assurancerapport bij PPV (COS 3000A). Hierbij wordt een redelijke mate van zekerheid verkregen.

Stap in het proces	Output vanuit de pensioenuitvoerder	Assurance van de onafhankelijke accountant en/of certificerend actuaaris
	conform het implementatieplan = het persoonlijk pensioenvermogen (PPV)	Certificerend actuaaris – Actuariële verklaring bij invaren.
Stap 3 – Het onder voorwaarden eventueel afwijken van de uitkomsten van de standaardregel	Persoonlijk pensioenvermogen (PPV) uit stap 2 * (actuaarief) omrekenformulairum conform het implementatieplan = het aangepaste persoonlijk pensioenvermogen (PPV)	Accountant – Assurancerapport (COS 3000A) bij het aangepast PPV (inclusief de verwerking van het afwijken van de uitkomsten van de standaardregel). Hierbij wordt een redelijke mate van zekerheid verkregen. Certificerend actuaaris – Actuariële verklaring bij invaren.

Tabel 12. Stappen om te komen van het collectief naar persoonlijke pensioenvermogens (invaren)

Het pensioenfonds zal deze stappen uitvoeren samen met BSG, de extern accountant en certificerend actuaaris. De uitkomsten legt het pensioenfonds vast in een audit dossier. Zodoende borgt het pensioenfonds dat de uitgevoerde activiteiten om het datakwaliteitsrisico tijdens en na de transitie te beheersen, aantoonbaar zijn.

3.13 Omgang verwerking terugwerkende kracht pensioenmutaties

Uitgangspunt bij invaren is dat bij de overgang naar Wtp, per 1 januari 2026, direct gestart wordt met de uitvoering van de nieuwe pensioenregeling. Dit geldt zowel van de personen en rechten (kapitaals)administratie als voor de uitkeringenadministratie (excasso).

Na de overgang naar de Wtp-regeling onderkent BSG 2 fases.

1. De periode voor de definitieve vaststelling van het jaarwerk (uiterlijk 1 juli 2026)
2. Na vaststelling van het jaarwerk en oplevering van de definitieve stand per transitiedatum (op deze datum wordt daadwerkelijk ingevaren).

Dit onderscheid is van belang omdat de administratie voor vaststelling van het definitieve jaarwerk een voorlopige administratie is die bij vaststelling van het definitief jaarwerk een roll back en roll forward kent. Met dat onderscheid zal de verwerking van TWK- mutaties volgens onderstaande stappen verlopen:

1. Vaststellen en indien nodig aanpassen aanspraak (n)Ftk
2. Waarderen aanpassen en invaren aanpassing (verdelen van de buffers);
3. Verwerking
  - Voor jaarwerk invaren:
Als er een TWK-mutatie wordt verwerkt voor afronding van het jaarwerk, bijv. op 1 maart, dan moet die mutatiedatum 1 januari krijgen en dan wordt die in de roll-back roll-forward gecorrigeerd. Dat geldt alleen voor de TWK-mutaties die binnenkomen voor definitief invaren.
  - Na jaarwerk invaren:
Als er een TWK-mutatie wordt verwerkt na afronding van het jaarwerk, bijv. op 1 augustus, dan krijgt die de werkelijke datum als mutatiedatum (in dit voorbeeld 1 augustus). Dat is dus na het jaarwerk. Dat betekent dat er dan geen automatische toedeling plaatsvindt voor de maanden 1 januari tot aan de mutatiedatum (hier 1 augustus). Het met terugwerkende kracht muteren per 1 januari is geen optie meer omdat er geen roll-back meer plaats vindt en dit de reeds vastgestelde jaarwerkstand beïnvloed. Deze TWK- mutaties dienen apart gecorrigeerd te worden.

4 Invaren

Arbeidsvoorwaardelijke partijen van KLM Algemeen, KFA en KHS hebben aan het bestuur van het pensioenfonds het verzoek gedaan om de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten bij het pensioenfonds in te varen¹⁷ in de nieuwe pensioenregeling en hun overwegingen daarbij gegeven.

AVO partijen hebben door middel van hun transitieplannen het verzoek richting het pensioenfonds gedaan om conform het uitgangspunt van de wetgever de op de transitiedatum opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten in te varen in de nieuwe pensioenregeling door middel van een interne collectieve waardeoverdracht (artikel 150m van de Pensioenwet).

Met invaren wordt bedoeld het onderbrengen van de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten naar het nieuwe pensioenstelsel. Hierdoor blijven oude en nieuwe pensioenaanspraken- en rechten bij elkaar in één pensioenregeling bij één en dezelfde pensioenuitvoerder. Invaren voorkomt daarmee dat er naar de toekomst toe twee pensioenregelingen in het leven gehouden moeten worden, wat tot meer complexiteit en kosten zou leiden.

De wet schrijft voor dat invaren van de huidige pensioenaanspraken en –rechten naar de nieuwe pensioenregeling de default is, tenzij invaren tot een onevenredig nadeel leidt voor een bepaalde groep belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden of de werkgever). AVO partijen en het bestuur van het pensioenfonds zien geen bezwaren tegen invaren. Bovendien zien AVO partijen en het bestuur van het pensioenfonds voordelen van invaren ten opzichte van het splitsen van oude en nieuwe pensioenaanspraken en –rechten in twee gescheiden regelingen. Om die reden hebben AVO partijen een invaarverzoek gedaan aan het bestuur van het pensioenfonds.

Het bestuur van het pensioenfonds en AVO partijen onderkennen de volgende voordelen van het invaren:

- De in te varen pensioenaanspraken en –rechten profiteren van de voordelen van het nieuwe contract met kleinere buffers. De naar verwachting vrij te vallen buffers maken het mogelijk om de solidariteitsreserve initieel te vullen, compensatie uit het vermogen te financieren en de persoonlijke pensioenvermogens en uitkeringen bij invaren te verhogen.
- Invaren draagt bij aan het solidaire karakter van de pensioenregeling. Als gevolg van invaren blijft de solidariteit tussen deelnemers- en leeftijdsgroepen, zoals die er nu ook al is, behouden. Om risicodeling binnen een pensioenfonds mogelijk te maken en te behouden is het van essentieel belang om geen schot te plaatsen tussen de bestaande en de nieuwe pensioenopbouw. Op die manier kunnen we borgen dat positieve en negatieve schokken door (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden kunnen worden gedeeld.
- Na invaren hoeven we maar één pensioenregeling uit te voeren en maar over één pensioenregeling te communiceren. Dat is voor de deelnemers inzichtelijker en beter uitlegbaar. Dit vergemakkelijkt de communicatie vanuit het pensioenfonds over de inhoud van de pensioenregeling en over de ontwikkeling van de pensioenaanspraken en –rechten. En het maakt de pensioenregeling beter uitvoerbaar.

AVO partijen hebben in de arbeidsvoorwaardelijke fase overeenstemming bereikt over de nieuwe pensioenregeling, waaronder de keuze om te verzoeken tot invaren. Alle pensioenfondsorganen zijn meegenomen in dit besluitvormingsproces. Aan het pensioenfonds is informatie verstrekt over:

- De gehanteerde omrekenmethode;
- De generatie-effecten per leeftijdscohort in gehele geboortejaren waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden;
- De voorrangsregels;

---

¹⁷ In dit hoofdstuk wordt beschreven het waarom en het hoe van het invaren op hoofdlijnen. Nadere onderbouwing wordt meegeleverd bij de invaarmelding door middel van het invaarsjabloon.

- De nieuwe pensioenregeling en de daarbij geformuleerde ambitie van AVO partijen;
- De overwegingen waarom het voorgenomen besluit evenwichtig wordt geacht.

Besluitvorming, advies en goedkeuring

De volgende gremia en organen hebben achtereenvolgens hun advies c.q. goedkeuring gegeven over het invaren:

- Voor de definitieve vaststelling van het transitieplan is de vereniging van gepensioneerden van KLM Algemeen in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het (concept) transitieplan (zie hoofdstuk 6 en bijlage 9.5).
- Het bestuur heeft op 12 september 2024 het voorgenomen besluit tot opdrachtaanvaarding en invaren genomen, onder voorbehoud van positief advies van het verantwoordingsorgaan, goedkeuring van de raad van toezicht en geen bezwaar van DNB.
- Het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds heeft op 25 oktober 2024 een unaniem positief advies uitgebracht ten aanzien van:
  - Het voornemen tot invaren;
  - Het aanwenden van het fondsvermogen;
  - Het voornemen tot invaren en aanwenden van het fondsvermogen daartoe.
- De raad van toezicht van het pensioenfonds heeft op 11 december 2024 zijn definitieve goedkeuring verleend aan het invaarbesluit van het bestuur.

4.1 Invulling besluit inzake omrekenmethoden en aanwenden vermogen

De wetgeving schrijft voor dat het pensioenfonds een keuze moet maken uit de volgende twee rekenmethoden: de standaardmethode of de value based ALM methode (VBA-methode). Daarbij geldt de standaardmethode als default, tenzij hiermee onvoldoende recht kan worden gedaan aan de fondsspecifieke kenmerken. Het bestuur van het pensioenfonds heeft de verschillende voor- en nadelen van de rekenmethoden beoordeeld en zorgvuldig afgewogen. Op grond daarvan heeft het bestuur van het pensioenfonds besloten om in te varen op basis van de standaardmethode.

Ondanks dat de standaardmethode minder maatwerk biedt, biedt de standaardmethode wel afdoende ruimte om vermogen gericht toe te delen aan de pensioenfonds specifieke invaardoelstellingen. Binnen de door de wet gestelde voorwaarden kan een pensioenfonds op verzoek van sociale partners ervoor kiezen om:

1. Vermogen apart te zetten voor het financieren van compensatie voor het afschaffen van de doorsneesystematiek
2. Vermogen apart te zetten voor het initieel vullen van de solidariteitsreserve
3. Af te wijken van de verdeling volgens de standaardmethode voor zover dat nodig is om ingegane pensioenen (lopende uitkeringen) bij invaren in gelijke mate te verhogen
4. 5% van het vermogen te herverdelen ten opzichte van de standaardregel om zodoende tot een evenwichtigere transitie te komen.
5. Onderbouwd een andere spreidingstermijn dan de default van 10 jaar te hanteren.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft besloten om geen gebruik te maken van de hierboven beschreven punten 3 en 4. Wel heeft het bestuur besloten om bij invaren gebruik te maken van de standaardmethode met een afwijkende (en afgeleide) spreidingstermijn. Het bestuur is van mening dat de standaardmethode de best passende methode is voor het pensioenfonds, omdat:

- De huidige pensioenregeling geen complexe elementen kent die het gebruik van de VBA-methode vereisen.

.....

- De standaardmethode voldoende beleidsmatige vrijheidsgraden biedt die het bestuur in staat stellen om gericht de invaardoelstellingen van AVO partijen te realiseren. Dit geldt zowel bij lage (110%) als bij hoge (130%) dekkingsgraden.
- De standaardmethode qua berekeningswijze relatief eenvoudig is. Daardoor is een verdeling via de standaardmethode met generieke toedeelregels voor de gemiddelde deelnemer naar verwachting het meest begrijpelijk.
- Er een directe relatie is tussen het persoonlijk pensioenvermogen in de nieuwe regeling en de huidige pensioenaanspraak. Dit maakt de standaardmethode eenvoudiger uit te leggen richting deelnemers dan de VBA-methode waar deze directe link minder evident is.
- Deelnemers na de transitie kunnen verzoeken om een rekenkundig inzicht, om zijn/haar pensioen te controleren. De berekening moet uitlegbaar en te volgen zijn voor de deelnemer. Het bestuur van het pensioenfonds zal dan ook zo helder en begrijpelijk mogelijk uitleggen hoe het aandeel in het vermogen tot stand is gekomen. Daarom zijn zowel de deelnemer als het pensioenfonds gebaat bij de standaardmethode.
- Uitvoeringstechnisch is de standaardmethode minder complex dan de VBA-methode. De berekening lijkt het meest op een individuele overdrachtswaarde. Er zijn minder doorrekeningen nodig en daarmee zijn de gevolgen voor de uitvoering beperkter.

Het bestuur van het pensioenfonds vindt het belangrijk dat bij invaren op enige manier recht wordt gedaan aan een vorm van compensatie van de reeds bestaande indexatieachterstand. Om die reden is een alternatieve methode van vaststelling van de spreidingsperiode gekozen. Op grond van deze alternatieve methode van vaststelling van de spreidingsperiode wordt in beginsel geen rekening gehouden met spreiding tot een dekkingsgraad van circa 126% en voor het deel van de dekkingsgraad boven deze circa 126% wordt rekening gehouden met de default spreidingsperiode van 10 jaar. Op basis van de uitkomst van deze berekening wordt vervolgens een uniforme spreidingsperiode berekend. Deze uniforme spreidingsperiode is afhankelijk van de dekkingsgraad bij invaren. De aldus berekende uniforme spreidingsperiode leidt op totaalniveau niet, maar op deelnemersniveau wel, tot verschillen bij invaren.

Bij de beoordeling van de evenwichtigheid weegt de kwalitatieve norm die het bestuur in het kader van evenwichtigheid hanteert, namelijk het principe waardevast, zwaar. Bij dit principe is expliciet tot uitdrukking gebracht dat indexatieverwachtingen uit het verleden zoveel als mogelijk (alsnog) recht worden gedaan. In de voorrangsregels die zowel door sociale partners als door het pensioenfonds worden gehanteerd is een en ander ook zichtbaar tot een niveau van circa 126% dekkingsgraad. Om dit nu voor alle leeftijdscategorieën op gelijke wijze toe te kunnen passen, wordt, tot het niveau van de dekkingsgraad dat benodigd is om deze vorm van compensatie voor de in het verleden gemiste indexatie te kunnen verlenen, een spreidingstermijn van 1 jaar gehanteerd. Dit acht het bestuur op zichzelf het meest evenwichtig. Voor het deel van de dekkingsgraad boven 126% (als alle benoemde doelen zijn ingevuld) wordt de wettelijke spreidingstermijn van 10 jaar gehanteerd. Hierbij wordt een 'gewogen' gemiddelde spreidingstermijn bepaald, die afgeleid is van de getrapte spreidingstermijn. Voor hogere dekkingsgraden wordt een staffel gehanteerd, zodat op voorhand transparant is welke spreidingsperiode wordt gehanteerd. Het bestuur meent dat hiermee recht wordt gedaan aan de eigen geformuleerde principes en dat dit past binnen de door sociale partners genoemde verdelings-, voorrangsregels en het evenwichtigheidskader. In de voorrangsregels wordt immer tot een dekkingsgraad van circa 126% voorrang gegeven aan compensatie voor gemiste indexaties.

De bestandssamenstelling van het fonds is vanzelfsprekend onderdeel geweest van de onderliggende berekeningen om tot dit besluit te komen, maar is op zichzelf geen reden geweest om tot dit besluit te komen.

4.1.1 Minimaal vereist eigen vermogen en operationele reserve

Hieronder wordt beschreven welk gedeelte van het vermogen wordt gebruikt om te voldoen aan de eisen van het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV). Net zoals onder het huidige Financieel Toetsingskader

(FTK) moet een pensioenfonds ook in het nieuwe stelsel, op grond van de Europese pensioenrichtlijn (IORP I en II), beschikken over een MVEV.

Het MVEV is in het nieuwe stelsel lager dan onder het FTK, namelijk:

- 1% (in plaats van 4% onder het FTK) van de technische voorzieningen, of
  - 25% van de beheerslasten indien deze voor vijf jaar of minder vastliggen
- +
- Opslagen als het pensioenfonds nabestaandenpensioen, arbeidsongeschiktheidspensioen of premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verzekert.

Bij de overgang naar het nieuwe stelsel moet het eigen vermogen ter hoogte van ten minste het MVEV voor invaren initieel worden gevuld vanuit het collectieve fondsvermogen, ongeacht de dekkingsgraad op het moment van overgang.

Vooralsnog is uitgegaan van een MVEV van circa 1%. De definitieve hoogte van het benodigde MVEV wordt berekend bij invaren, waarbij rekening wordt gehouden met de hiervoor genoemde rekenregels.

Jaarlijks wordt het MVEV vastgesteld en getoetst aan het eigen vermogen. Als het eigen vermogen lager is dan het MVEV, wordt een tekort aangevuld vanuit de solidariteitsreserve. Hiermee wordt bewerkstelligd dat alle reserves worden aangesproken voordat persoonlijke pensioenvermogens worden aangesproken.

4.1.2 Operationele reserve

De operationele reserve (OR) betreft een reserve met ex-ante bedoelde doelen. De kostenvoorziening maakt geen deel uit van de operationele reserve van het pensioenfonds. Het bestuur van het pensioenfonds heeft de volgende doelen ex-ante gespecificeerd:

- Debiteurenrisico
- TWK-mutaties
- Onvoorziene actuariële risico's (sterfte, exclusief macro lang leven risico en arbeidsongeschiktheid)
- Onvoorziene financiële resultaten, bijvoorbeeld als gevolg van juridische procedures en onvoorziene projectkosten.

De OR mag, evenals de persoonlijke pensioenvermogens en de solidariteitsreserve, niet negatief worden. Per bovengenoemd doel is een negatief saldo wel toegestaan, mits dit door middel van een positief saldo van een of meer andere doelen wordt gecompenseerd. Een structureel negatief saldo van één of meerdere doelen is onwenselijk; een structureel (hoog) positief saldo eveneens. Het bestuur heeft besloten jaarlijks de ontwikkeling van het eigen vermogen, inclusief de hiervoor specifiek benoemde doelen, te monitoren en te evalueren.

De initiële vulling van de OR is 1% van het vermogen.

4.1.3 Gebruikte bestuurlijke ruimte binnen de gekozen methode

Bij keuze voor de standaardmethode is bestuurlijke ruimte beschikbaar voor de inzet van vermogen bij invaren. De bestuurlijke ruimte hangt af van de dekkingsgraad bij invaren.

De wet biedt ruimte voor enige directe herverdeling bij lage dekkingsgraden (<105%) uitgaande van een dekkingsgraad zonder enige aftrek voor (wettelijke) reserves.

Bij dekkingsgraden vanaf 105% wordt gekeken naar de dekkingsgraad na afsplitsing van (wettelijke) reserves en compensatie doorsneesystematiek. Als die dekkingsgraad groter is dan 105% dan is er ruimte voor herverdeling.

Naast de dekkingsgraadafhankelijke beleidsruimte geldt een aantal algemene voorwaarden:

- Iedereen moet tenminste 95% krijgen van de uitkomst van de standaardregel toegepast op de dekkingsgraad op het moment van invaren of van de Technische Voorziening als deze lager uitvalt;
- Ongeacht de hoogte van de dekkingsgraad mag binnen de groep gepensioneerden worden herverdeeld om gelijke aanpassingen van de uitkeringen te krijgen.

In de gemaakte afspraken wordt in de volgende gevallen gebruik gemaakt van de bestuurlijke ruimte om te herverdelen ten opzichte van de uitkomsten van de standaardregel:

- *Gelijke aanpassingen*
Voor ingegane uitkeringen heeft het bestuur van het pensioenfonds bij invaren geen doelstelling om gelijke aanpassingen te realiseren. Wel wordt per gepensioneerde deelnemer rekening gehouden met gelijke aanpassingen van alle pensioensoorten voor de desbetreffende gepensioneerde deelnemer.
- *Aangepaste methode van spreiden*
Om rekening te houden met de reeds bestaande indexatieachterstand wordt geen rekening gehouden met de default spreidingsperiode van 10 jaar, zoals hierboven reeds toegelicht.
- *Financiering compensatie*
Op het moment van invaren is sprake van een eenmalige vrijval van bestaande buffers en van de aanwezige premiereserve. Daarnaast geldt dat op enigerlei wijze rekening moet worden gehouden met compensatie van afschaffing van de doorsneesystematiek. In het invaarverzoek hebben AVO partijen uitgewerkt hoe zij de compensatie willen financieren. Daarbij willen zij, naast de volledige premiereserve, ook een deel van de buffers in het fondsvermogen aanwenden ter financiering van compensatie. Dit is verder uitgewerkt in het transitieplan.
Het bestuur van het pensioenfonds gaat over het pensioenvermogen. Als AVO partijen pensioenvermogen willen inzetten voor de financiering van de compensatie, doen zij hiertoe een verzoek als onderdeel van het transitieplan om te komen tot een evenwichtige uitkomst. Het bestuur van het pensioenfonds heeft bij het vaststellen van de voorrangsregels rekening gehouden met financiering van de compensatie uit een deel van het fondsvermogen. Het beschikbare bedrag is afhankelijk van de dekkingsgraad op het moment van invaren.
- *Hoogte van de compensatie*
De berekening van de enkele transitielast vormt de (wettelijke) bovengrens voor afschaffing van de doorsneesystematiek. Dat wil zeggen dat een geboortecohort niet meer mag worden gecompenseerd voor afschaffing van de doorsneesystematiek dan het maximale nadeel dat dit cohort/geboortjaar ondervindt. Bij de berekening van de compensatie is rekening gehouden met de enkele transitielast.
- *Compensatie uit verschillende vormen van fondsvermogen*
Bij alle mogelijke dekkingsgraden boven de 104% zal een deel van het fondsvermogen worden aangewend ter financiering van compensatie. Daarnaast zal de aanwezige premiereserve worden aangewend ter financiering van de compensatie.
De omvang van het beschikbare vermogen neemt toe naarmate de dekkingsgraad hoger is. Dit is verder uitgewerkt in het transitieplan en in de door het bestuur van het pensioenfonds gedefinieerde voorrangsregels.
Het vermogen dat het bestuur van het pensioenfonds beschikbaar stelt voor compensatie wordt gefinancierd uit de premiereserve en uit een gedeelte van het surplus in de dekkingsgraad. Als de dekkingsgraad 3 maanden voor de beoogde invaardatum van 1 januari 2026 lager is dan 111% zullen AVO partijen en het bestuur met elkaar in overleg treden.

4.1.4 Initiële vulling en regels t.a.v. de solidariteitsreserve

De solidariteitsreserve is een aanvullend vermogen dat door het pensioenfonds wordt aangehouden naast de persoonlijke pensioenvermogens van de deelnemers en gepensioneerden. Uit de solidariteitsreserve kunnen pensioenuitkeringen worden aangevuld en kunnen risico's worden gespreid. Het door AVO meegegeven doel van de solidariteitsreserve is het beschermen van de uitkeringen inclusief een bescherming van 50% van de prijsinflatie (zogenaamde “nominale bescherming”).

Het bestuur hanteert de volgende randvoorwaarden voor de inrichting van de solidariteitsreserve:

- Beperken van de kans op korten van uitkeringen;
- Een adequate initiële vulling door deelnemers (uit onverdeeld fondsvermogen);
- Een passende jaarlijkse vulling van de solidariteitsreserve;
- Een robuuste solidariteitsreserve, die stabiliseert (en niet gestaag toe- of afneemt);
- Voorkomen van overstromen van de solidariteitsreserve vanwege ongewenste herverdelingseffecten.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft geconcludeerd dat een initiële vulling ter grootte van 5% van het vermogen voldoende is voor compensatie bij daling van een nominale uitkering inclusief 50% prijsinflatie. Dit is zelfs in een slecht weer scenario het geval. Als de initiële vulling hoger is dan 5% van het vermogen worden de pensioenuitkeringen langer op peil gehouden. Dit gaat echter ten koste van de persoonlijke pensioenvermogens en pensioenuitkeringen bij invaren omdat dan een te hoge buffer wordt aangehouden. Als de beoogde initiële vulling te laag wordt vastgesteld brengt dit, na de transitie, een risico tot meer en/of hogere verlagingen van de uitkeringen van pensioengerechtigden met zich mee. Mede omwille van het vertrouwen in de nieuwe regeling is het niet wenselijk om dit risico te lopen.

AVO-partijen hebben in het transitieplan 1.0 verzocht om bij een dekkingsgraad die bij invaren hoger is dan 130% extra 2,5% in de solidariteitsreserve te storten. Het verzoek van AVO is in het traject opdrachtaanvaarding meegewogen, en bij de uiteindelijke besluitvorming om de initiële vulling op 5% te houden is het volgende gesteld:

- Vastgesteld is dat een initiële vulling van 5% voldoende is om daling van een nominale uitkering te compenseren vanuit de solidariteitsreserve. Dit is zelfs in een slecht weer scenario het geval.
- Als de initiële vulling meer dan 5% is, worden de pensioenuitkeringen weliswaar langer op peil gehouden, maar gaat dit echter ten koste van de persoonlijke pensioenvermogens en pensioenuitkeringen omdat dan een te hoge buffer wordt aangehouden.
- Daarnaast geldt dat bij een hogere initiële vulling eerder het maximum van de solidariteitsreserve wordt bereikt, waardoor deze overloopt. Dit laatste brengt ongewenste herverdelingseffecten met zich mee.

De daadwerkelijke vulling van de solidariteitsreserve bij invaren hangt af van de dekkingsgraad op het invaarmoment. Dit is nader beschreven in paragraaf 4.1.5.

Vullen uit overrendement

Het bestuur van het pensioenfonds kiest ervoor om de solidariteitsreserve in de toekomst alleen te vullen uit overrendementen van gepensioneerde deelnemers en dus niet uit premie. Daarbij heeft het bestuur ervoor gekozen om de reserve te vullen door middel van 5% afoming van het positieve overrendement dat kan worden toegerekend aan de gepensioneerde deelnemers. De reserve zal alleen worden gevuld voor zover deze lager is dan het door het bestuur van het pensioenfonds vastgestelde maximum ter grootte van 10% van het vermogen.

Uitdeelregels

De uitdeelregels zijn gebaseerd op de doelen die AVO partijen hebben meegegeven voor de solidariteitsreserve. Daarbij hebben de sociale partners aangegeven dat ze stabiliteit van de uitkeringen (inclusief 50% prijsinflatie) als belangrijkste doel voor de inzet van de solidariteitsreserve zien en geven ze het bestuur mee om via de uitdeelregels invulling te geven aan deze doelen.

Voor het vaststellen van de onttrekregels (welk deel van de solidariteitsreserve wordt jaarlijks maximaal beschikbaar gesteld), is het van belang de onttrekregels zodanig vast te stellen dat ook daarbij wordt voldaan aan de door het bestuur gedefinieerde randvoorwaarde “een robuuste solidariteitsreserve, die stabiliseert (en niet gestaag toe- of afneemt)”. Als jaarlijks een te groot deel van de solidariteitsreserve wordt onttrokken ontstaat het risico dat de reserve te snel leeg raakt. Omdat wordt verondersteld dat de solidariteitsreserve wordt ingezet om de uitkeringen te beschermen, is alleen sprake van een onttrekking aan de solidariteitsreserve als dat nodig is.

Bij overschrijding van het maximum van de solidariteitsreserve wordt verondersteld dat het meerdere boven het maximum ongericht wordt uitgedeeld aan de gepensioneerde deelnemers.

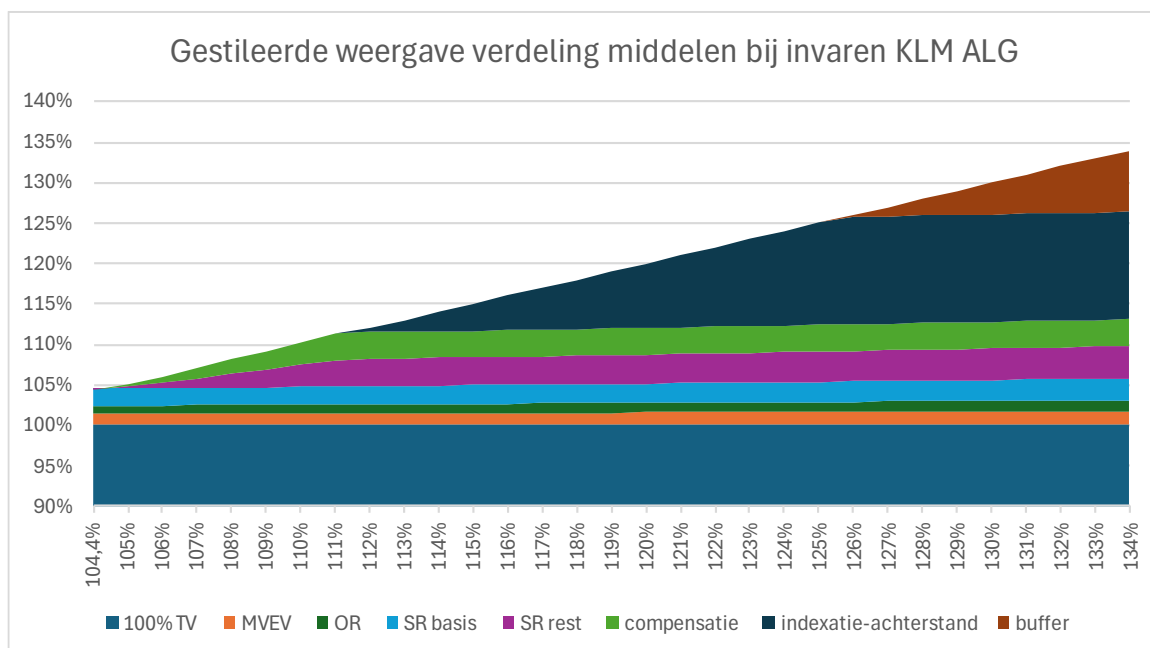
Bij de prognoseberekningen is initieel gerekend met een jaarlijkse onttrekking ter grootte van maximaal 10% van de aanwezige solidariteitsreserve. Als gevoeligheidsanalyse is een variant doorgerekend waarbij rekening is gehouden met een jaarlijkse onttrekking ter grootte van maximaal 20% van de aanwezige solidariteitsreserve. Deze laatste variant is alleen doorgerekend bij de variant waarbij het doel van de solidariteitsreserve reële bescherming van de uitkeringen is. Achterliggende reden hierbij is dat de uitkomsten bij nominale bescherming geen aanleiding gaven om jaarlijks een groter deel van de solidariteitsreserve te onttrekken. De kans op verlaging van de uitkering en de mate van verlaging worden, ook als jaarlijks maximaal 10% van de solidariteitsreserve beschikbaar wordt gesteld, bij nominale bescherming voldoende laag geacht. De variant waarbij een ruimer jaarlijks budget uit de solidariteitsreserve ter beschikking wordt gesteld lijkt weinig toegevoegde waarde te hebben en daarom is daar niet voor gekozen.

Het bestuur heeft derhalve besloten om jaarlijks maximaal 10% aan de solidariteitsreserve te onttrekken.

4.1.5 Aanwenden van het vermogen bij invaren

Op 12 december 2024 heeft het bestuur een nadere precisering gemaakt van de verdeling van de middelen bij invaren bij verschillende mogelijke dekkinggraden op het invaarmoment. Hierbij is de vertaalslag gemaakt van percentages van de dekkinggraad naar percentages van het vermogen.

In de figuur hieronder is zichtbaar gemaakt bij dekkinggraden vanaf 104,4% tot en met 134% welk deel van het vermogen voor welk doel wordt aangewend.

Figuur 7. Verdeling van de middelen bij invaren bij verschillende dekkinggraden op invaarmoment

Onderstaande tabel toont dezelfde informatie als de figuur hierboven, maar dan in tabelvorm. Tot aan een dekkinggraad van 111% zijn niet alle doelen van het AVO volledig realiseerbaar (achtergrondkleur lichtgeel). Vanaf een dekkinggraad van 126% is de maximale indexatie-achterstand van 13,3% door het invaren volledig goedge maakt (achtergrondkleur lichtgroen).

Dekkingsgraad	MVEV	OR	SR	Compensatie afschaffing doorsneepremie	Tegemoetkoming indexatie-achterstand	Restant in te varen
104,4%	1,4%	1,0%	2,0%	0,0%	0,0%	0,0%
105%	1,4%	1,1%	2,3%	0,3%	0,0%	0,0%
106%	1,4%	1,1%	2,8%	0,8%	0,0%	0,0%
107%	1,4%	1,1%	3,4%	1,3%	0,0%	0,0%
108%	1,4%	1,1%	3,9%	1,8%	0,0%	0,0%
109%	1,4%	1,1%	4,4%	2,3%	0,0%	0,0%
110%	1,4%	1,1%	5,0%	2,8%	0,0%	0,0%
111%	1,4%	1,1%	5,5%	3,3%	0,0%	0,0%
112%	1,5%	1,1%	5,6%	3,3%	0,5%	0,0%
113%	1,5%	1,1%	5,7%	3,3%	1,5%	0,0%
114%	1,5%	1,1%	5,7%	3,3%	2,4%	0,0%
115%	1,5%	1,2%	5,8%	3,3%	3,3%	0,0%
116%	1,5%	1,2%	5,8%	3,3%	4,2%	0,0%
117%	1,5%	1,2%	5,9%	3,3%	5,2%	0,0%
118%	1,5%	1,2%	5,9%	3,3%	6,1%	0,0%
119%	1,5%	1,2%	6,0%	3,3%	7,0%	0,0%
120%	1,6%	1,2%	6,0%	3,3%	7,9%	0,0%
121%	1,6%	1,2%	6,1%	3,3%	8,9%	0,0%
122%	1,6%	1,2%	6,1%	3,3%	9,8%	0,0%
123%	1,6%	1,2%	6,2%	3,3%	10,7%	0,0%
124%	1,6%	1,2%	6,2%	3,3%	11,6%	0,0%
125%	1,6%	1,3%	6,3%	3,3%	12,6%	0,0%
126%	1,6%	1,3%	6,3%	3,3%	13,3%	0,2%
127%	1,7%	1,3%	6,4%	3,3%	13,3%	1,1%
128%	1,7%	1,3%	6,4%	3,3%	13,3%	2,1%
129%	1,7%	1,3%	6,5%	3,3%	13,3%	3,0%
130%	1,7%	1,3%	6,5%	3,3%	13,3%	3,9%
131%	1,7%	1,3%	6,6%	3,3%	13,3%	4,8%
132%	1,7%	1,3%	6,6%	3,3%	13,3%	5,8%
133%	1,7%	1,3%	6,7%	3,3%	13,3%	6,7%
134%	1,7%	1,3%	6,7%	3,3%	13,3%	7,6%

Tabel 13. Verdeling van de middelen bij invaren bij verschillende dekkinggraden op invaarmoment

4.2 Werkwijze invaren

Hieronder worden de voorbereidingen en de invulling van het besluit over omrekenmethoden en aanwenden van het pensioenvermogen¹⁸ beschreven.

Het bestuur heeft op 14 september 2023 gesproken over de voorrangregels en de evenwichtigheid daarvan en heeft vervolgens een voorgenomen besluit genomen. Conform dat besluit is het bestuur voornemens om de aanwezige dekkingsgraad (DG) en de premiereserve achtereenvolgens te gebruiken voor:

1. Verplicht te vormen minimum vereist eigen vermogen ofwel MVEV (circa 1% van de DG);
2. Verplicht te vormen operationele reserve (circa 1% van de DG) - de circa 1% DG betreft een raming op 14 september 2023;
3. De gehele premiereserve aan te wenden voor financiering van compensatie afschaffing doorsneesystematiek;
4. Initiële 'basis' vulling van de solidariteitsreserve (2% van de DG);
5. Gelijkmatige vulling van zowel de solidariteitsreserve als het deel benodigd voor compensatie volgens de zogenaamde 'kaasschaafmethode' (daarmee is dan nog 3% DG nodig voor de solidariteitsreserve en nog circa 2% voor compensaties);
6. Vulling van de individuele pensioenpotten (uit de resterende DG).

Ad 1: wettelijk verplicht te vormen reserve bij invaren, na invaren betreft dit een toetsgrootheid. De exacte hoogte is nog nader te bepalen.

Ad 2: wettelijk verplicht te vormen reserve die na invaren onderdeel is van het eigen vermogen. Het bestuur heeft op 12 september 2024 besloten om de operationele reserve bij invaren te stellen op 1% van het vermogen (circa 1,3% dekkingsgraad).

Ad 3: de premiereserve is gevuld vanuit premie en komt via compensatie afschaffing doorsneesystematiek ook weer ten gunste aan een deel van de actieven. Aangezien de hoogte van de premiereserve fluctueert, hebben AVO partijen afgesproken welk bedrag in ieder geval uit de premiereserve moet komen om aan te wenden voor de compensatie. Als de premiereserve op het invaarmoment daarvoor ontoereikend is, is er een (gemaximeerde) garantstelling vanuit de werkgever. Zowel door arbeidsvoorwaardelijke partijen als door het bestuur van het pensioenfonds wordt dit evenwichtig geacht.

Ad 4: met een startvulling van de solidariteitsreserve wordt geborgd dat tegenvallers in de uitkeringen bij de start ook gelijk gedempt kunnen worden (wat niet zou lukken als de reserve niet wordt gevuld). Het stabiel houden van de uitkeringen van gepensioneerden in het overgrote deel van de gevallen zorgt voor een "zachte landing" van deze groep na overgang naar het nieuwe pensioensysteem.

Ad 5: omdat de solidariteitsreserve wordt ingezet ten behoeve van pensioengerechtigden en de financiering van de compensatie ten behoeve van actieven is, wordt gelijkmatige vulling van de twee als het meest evenwichtig beschouwd.

Ad 6: de extra vulling van voor pensioen gereserveerd vermogen in het nieuwe stelsel door het vervallen van een groot deel van de buffer (aangenomen dat de DG hoog genoeg is) kan worden gezien als een vorm van compensatie voor eventuele gemiste indexatie die deelnemers individueel nog op de lat hadden staan. Die gemiste indexatie kan daarmee na het invaren worden weggestreept. Het bestuur heeft besloten om de indexatieachterstand niet mee te nemen in de 'kaasschaafmethode' omdat dit:

- Praktisch gezien niet mogelijk is. Gemiste indexatie kan namelijk niet per deelnemer exact worden toegekend. Iedere deelnemer krijgt procentueel evenveel;
- In de uitvoering onnodig complex is;

---

¹⁸ Artikel 150n PW. Zie ook factsheet Inhoud implementatieplan pensioenfondsen.

- Niet nodig is, omdat bij relatief lage dekkingsgraden onder het huidige FTK ook geen of een relatief lage indexatie verleend kan worden.

Bij een invaardekkingsgraad vanaf circa 111% en hoger zijn alle doelen 1 t/m 5 volledig in te vullen. Tussen 105% en 111% speelt de 'kaasschaafmethode' bij punt 5.

Het bestuur heeft met AVO partijen afgesproken om bij dekkingsgraden onder de 111% opnieuw met AVOPartijen aan tafel te gaan om te bezien of er verantwoord kan worden ingevaren en in hoeverre de voorrangsregels dienen te worden heroverwogen. Hoe dan ook zou een verlaging bij invaren zo veel mogelijk voorkomen moeten worden, zo nodig door zelfs het invaren uit te stellen. Door het bestuur van het pensioenfonds is om deze reden de minimum invaardekkingsgraad bepaald op 104%.

Spreidingsperiode bij invaren

Het bestuur vindt het belangrijk bij invaren op enige manier recht te doen aan compensatie van de reeds bestaande indexatieachterstand. Om die reden is een alternatieve methode van vaststelling van de spreidingsperiode benoemd. Een exacte compensatie van de gemiste indexatie per deelnemer op het moment van invaren is niet mogelijk, omdat de achterstand per persoon verschilt. Bij de alternatieve methode van vaststelling van de spreidingsperiode wordt rekening gehouden met een dekkingsgraad waarbij aan alle doelen (vormen solidariteitsreserve, compensatie, MVEV, VOR en gemiste indexaties) kan worden voldaan. Deze invaardekkingsgraad waarboven aan alle doelen voldaan kan worden, is op 1 januari 2024 berekend op circa 126%. De hoogte hiervan kan nog wijzigen, bijvoorbeeld als per 1 januari 2025 en/of per 1 januari 2026 geen volledige toeslag wordt verleend.

Bij het toepassen van de standaardmethode wordt rekening gehouden met onderstaand nader toegelichte spreidingsperiode.

1. Geen spreiding tot een dekkingsgraad van circa 126% en voor het deel van de dekkingsgraad boven circa 126% tot 130% rekening te houden met een spreidingsperiode van 10 jaar.
2. De bij 1 genoemde gesplitste spreidingsperiode te herrekenen naar een uniforme spreidingsperiode die vervolgens kan worden toegepast voor de gehele dekkingsgraad (tot een dekkingsgraad van 130%). Bij een dekkingsgraad van 130% komt dit neer op een uniforme spreidingsperiode van afgerond 3 jaar.
3. Verder uit te werken welke spreidingsperiode boven een dekkingsgraad van circa 126% (en daarvan afgeleid een uniforme spreidingsperiode) passend is bij dekkingsgraden hoger dan 130%.

4.3 Hoe het pensioenfonds wenst om te gaan met opgebouwde rechten

Bij de wijziging van de pensioenovereenkomst zullen er herverdelingseffecten ("transitie-effecten") optreden. Daarom is er compensatie overeengekomen voor actieve en arbeidsongeschikte deelnemers met premievrije opbouw. De formele datum waarop wordt ingevaren valt samen met de start van de nieuwe regeling en ook met de datum waarop de compensatie wordt toegekend. De benodigde compensatie wordt vastgesteld op basis van deelname en de leeftijd bij invoering van de nieuwe regeling. De leeftijdsafhankelijke extra premie die ter compensatie van de afschaffing van de doorsneesystematiek is vastgesteld wordt ineens aan het persoonlijk pensioenvermogen toegevoegd.

Evenwichtige belangenafweging is een kerntaak van het bestuur van het fonds. Het beleid is derhalve gericht op de belangen van de deelnemers, de gewezen deelnemers, pensioengerechtigde deelnemers en de werkgevers, zodat die door het bestuur op evenwichtige wijze zijn vertegenwoordigd. Met alle pensioenvormen, zoals bijvoorbeeld ouderdomspensioen en nabestaandenspensioen, is rekening gehouden. Alle relevante voor- en nadelen zijn afgewogen. De evenwichtigheid van de transitie is beoordeeld na het in kaart brengen van de transitie-effecten. De transitie-effecten zijn nader beschreven in de transitieplannen en de onderbouwing van de evenwichtige belangenafweging. Daarbij zijn tevens de

.....

doelstellingen en maatstaven beschreven die dienen te worden gerealiseerd bij deze evenwichtige transitie.

Ook hier geldt dat de uitlegbaarheid van “evenwichtige belangenafweging” inzichtelijk en begrijpelijk moet worden gemaakt voor (groepen) deelnemers in zowel het transitieplan als ook in het wettelijk verplichte communicatieplan.

De fondsorganen hebben onderdeel uitgemaakt van het besluitvormingsproces. Zij hebben hiermee inzicht verkregen in financiële effecten en risico's. Het expliciete advies en de rol van het intern toezicht hebben de basis gevormd voor een eerste beoordeling van de belangenafweging door het bestuur, waarna het voorgenomen besluit tot invaren is genomen. Hiermee is tevens voldaan aan de eisen van solidariteit, proportionaliteit, uitlegbaarheid en uitvoerbaarheid.

In de opbouwfase kent het fonds verschillende leeftijdscohorten, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen actieve en gewezen deelnemers. Elk cohort bestaat uit 5 jaar. De onderbouwing voor het onderscheid naar leeftijd is dat het risicodraagvlak (de hoeveelheid risico die een deelnemer kan dragen) afhankelijk is van de leeftijd.

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen actieve en gewezen deelnemers. Uit het risicopreferentieonderzoek blijkt geen significant verschil in risicopreferentie tussen actieve en gewezen deelnemers. Er wordt ook geen onderscheid gemaakt tussen actieve deelnemers die meer of minder verdienen omdat de invloed van salaris op de risicopreferentie relatief klein is. Voor meer informatie over dit onderwerp wordt verwezen naar de onderbouwing van de risicohouding.

In de uitkeringsfase onderscheidt het fonds ook verschillende leeftijdscohorten. De verwachtings- en risicomatstaven, die kijken naar de gehele uitkeringsfase, nemen namelijk af met de leeftijd. Hierdoor is het belangrijk om deze maatstaven per leeftijdscohort vast te leggen. Op basis van de risicovoorkeuren en het risicodraagvlak is er echter geen reden om onderscheid te maken. Ook het risicodraagvlak voor gepensioneerde deelnemers is, vanuit de theorie, nagenoeg hetzelfde. Ze hebben immers geen verdienvermogen meer om (veel) risico's op te vangen. Hierdoor kan gebruik gemaakt worden van de collectieve uitkeringsfase.

Het is wettelijk gezien mogelijk om alle deelnemers met een vergelijkbare risicohouding in een collectieve uitkeringsfase samen te voegen. Ook dit kan vanuit de lifecycle theorie worden onderbouwd. Het verdienvermogen om risico's ten aanzien van het ingegane pensioen op te kunnen vangen is immers beperkt. Hier komt bij dat het bestuur het vanuit het principe “begrijpelijk” beter uitlegbaar vindt. Het gevolg is immers dat alle pensioengerechtigde deelnemers eenzelfde verhoging over verlagings (los van bescherming uit de solidariteitsreserve) van de uitkering zullen krijgen.

De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de pensioenovereenkomst voldoet tevens aan de eisen en normen die worden gesteld in gelijke behandeling wetgeving (Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij arbeid). Gelijke arbeid dient gelijk te worden beloond. Onder die beloning valt ook de pensioenregeling. De toegezegde premie is de arbeidsvoorwaardelijke beloning voor premieregelingen. Met betrekking tot de premie geldt dat, als gevolg van invaren, alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigde deelnemers, zowel mannen als vrouwen, overgaan naar de nieuwe pensioenregeling. Daarbij is geen sprake van het maken van onderscheid en ongelijke behandeling.

4.3.1 Arbeidsongeschiktheidspensioen, premievrije voortzetting en nabestaandenpensioen

Arbeidsongeschiktheidspensioen

AVO partijen hebben ervoor gekozen om zoveel mogelijk elementen van de huidige regeling (recht op arbeidsongeschiktheidspensioen) die het fonds nu kent in stand te houden in de nieuwe pensioenregeling. Deze regeling wordt gefinancierd uit de premie en geeft onder voorwaarden een aanvullende uitkering op basis van een klassensysteem.

.....

Het arbeidsongeschiktheidspensioen bedraagt bij volledige arbeidsongeschiktheid (80-100%) de som van:

- 10% van de bruto pensioengrondslag tot maximaal het bedrag van de WIA-uitkeringsgrens;
- 80% van het deel van de bruto pensioengrondslag dat uitgaat boven het bedrag van de WIA-uitkeringsgrens.

Het arbeidsongeschiktheidspensioen wordt, behoudens voor wie de ingangsdatum van het arbeidsongeschiktheidspensioen ligt voor 1 april 2028, uitgekeerd tot de AOW-leeftijd.

Premievrije opbouw tijdens arbeidsongeschiktheid

In de huidige pensioenregeling loopt de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid door zonder dat voor de deelnemer premie wordt afgedragen. In de nieuwe pensioenregeling is geen sprake van voortzetting van pensioenopbouw, maar van voortzetting van premie inleg. Bij premievrije voortzetting in verband met arbeidsongeschiktheid wordt (behoudens voor degenen voor wie de ingangsdatum van arbeidsongeschiktheid ligt voor 1 april 2018) rekening gehouden met premie inleg tot de AOW-leeftijd. Zo loopt de opbouw van het persoonlijke pensioenvermogen van de arbeidsongeschikte deelnemer door.

Op 12 september 2024 heeft het bestuur als volgt besloten over hoe het pensioenfonds omgaat met arbeidsongeschiktheidspensioen, premievrije voortzetting en nabestaandenpensioen¹⁹, namelijk om:

- Bij ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen (behoudens voor degenen voor wie de ingangsdatum van het arbeidsongeschiktheidspensioen ligt voor 1 april 2018) rekening te houden met een uitkering tot de AOW-leeftijd.
- Bij premievrije voortzetting in verband met arbeidsongeschiktheid (behoudens voor degenen voor wie de ingangsdatum van het arbeidsongeschiktheidspensioen ligt voor 1 april 2018) rekening te houden met premie inleg tot de AOW-leeftijd.
- Alle resultaten op arbeidsongeschiktheid vanaf 1 januari 2026, inclusief de resultaten die betrekking hebben op wijziging van de AOW-leeftijd en op wijziging van de van toekomstige premie inleg, via de operationele reserve te verwerken.
- De compensatie voor de op 1 januari 2026 arbeidsongeschikte deelnemers te financieren uit de reeds bestaande voorziening toekomstige opbouw en als deze niet toereikend is, uit de dekkingsgraad.
- Nader onderzoek te doen naar het beleggingsbeleid passend bij de voorziening toekomstige premie inleg en daarna dit beleggingsbeleid vast te leggen.

Nabestaandenpensioen (partner- en wezenpensioen)

Het partnerpensioen bij overlijden van een deelnemer voor pensionering wordt verzekerd op basis van risicodekking. Het partnerpensioen bij overlijden voor pensionering is een percentage van het pensioengevend inkomen. De hoogte van het partnerpensioen is niet afhankelijk van de diensttijd. Het partnerpensioen wordt afgeleid van het pensioengevend inkomen en de deeltijdfactor op het moment van overlijden.

AVO partijen hebben voor het partnerpensioen bij overlijden vóór de pensioendatum gekozen voor een niveau van 24 % van het salaris (voor KLM en KFA), daarnaast hebben deelnemers de mogelijkheid om vrijwillig 11% (KLM en KFA) of 22,5% (KHS) bij te verzekeren.

Door de wijziging van het partnerpensioen in het nieuwe stelsel verandert de dekking voor de deelnemers. Bij beëindiging van de deelname vóór de pensioendatum wordt de risicodekking automatisch maximaal 6 maanden voortgezet ten laste van het pensioenfonds. De risicodekking wordt naar keuze en voor rekening van de gewezen deelnemer daarna voortgezet, maximaal tot het moment van daadwerkelijke pensionering.

Partnerpensioen bij overlijden na pensionering

De pensioenregeling kent geen separaat partnerpensioen bij overlijden na pensionering. Op de pensioendatum hebben deelnemers de keuze hoe het opgebouwde persoonlijk pensioenvermogen aan te wenden. Een van de keuzemogelijkheden is aanwending voor zowel een ouderdompensioen als een

---

¹⁹ Artikel 46 lid 2h Besluit PW

latent partnerpensioen. De hoogte van het partnerpensioen is maximaal 70% van het ouderdompensioen dat na uitruil resteert.

Wezenpensioen bij overlijden voor pensionering

Het wezenpensioen bij overlijden van een deelnemer voor pensionering wordt (net als bij het partnerpensioen) verzekerd op basis van risicodekking. Het wezenpensioen bij overlijden voor pensioneren is 15% van het pensioengevend inkomen voor KLM en KFA en 10% van het pensioengevend inkomen voor KHS. Als de wees geen ouders/verzorgers meer heeft wordt het wezenpensioen verdubbeld. Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot de 25-jarige leeftijd van de wees, ongeacht de vraag of de wees wel of niet studeert.

Voor voortzetting van de dekking van het wezenpensioen na einde deelneming gelden dezelfde verplichtingen als voor het partnerpensioen zoals hiervoor opgenomen.

Op 12 september 2024 heeft het bestuur besloten om het nabestaandenpensioen uit hoofde van eerbiedigende werking als volgt vorm te geven:

- Bij invaren de nominale aanspraak te verhogen uit het collectieve vermogen van het pensioenfonds;
- De “oude” aanspraak jaarlijks met een vast percentage ter grootte van 2% te indexeren;
- Het jaarlijks resultaat dat volgt uit de collectieve voorziening eerbiedigende werking via de operationele reserve (het eigen vermogen) toe te delen;
- Nader onderzoek te doen naar het beleggingsbeleid van de collectieve voorziening eerbiedigende werking.

4.4 Uitvoering pensioenovereenkomst

Het pensioenfonds heeft de uitvoering van de in het transitieplan vervatte pensioenovereenkomst getoetst aan wet- en regelgeving, waarbij in het bijzonder is gekeken naar een eventuele aantasting van het eigendomsrecht alsmede de gelijke behandelingswetgeving.

4.4.1 Eigendomsrecht

Het recht op eigendom is beschermd in artikel 17 van het [Handvest Grondrechten EU](#) en artikel 1 van het Eerste Protocol bij het [Europees Verdrag van de Rechten van de Mens](#). Het pensioenfonds herkent en erkent dat de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten een concreet vermogensrecht belichamen. Daarom zijn de pensioenaanspraken en -rechten als ‘eigendom’ in de zin in artikel 17 van het [Handvest Grondrechten EU](#) en artikel 1 van het Eerste Protocol bij het [Europees Verdrag van de Rechten van de Mens](#) aan te merken. Het pensioenfonds heeft zich daarbij expliciet een beeld gevormd van de aard en de gevolgen van een mogelijke inbreuk van eigendom. Een en ander vanuit het perspectief dat het bestuur en de overige organen van het pensioenfonds de belangen van alle betrokkenen dienen te beschermen en te behartigen.

Het pensioenfonds komt op basis van jurisprudentie tot de conclusie dat het eigendomsrecht niet absoluut is en dat, onder voorwaarden, aanpassing mogelijk is. Bij het verzoek van KLM/KFA/KHS tot een interne collectieve waardeoverdracht heeft het pensioenfonds overwogen dat hier sprake is van het handelen van de werkgever en/of sociale partners. De Wet Toekomst Pensioenen geeft aan dat wijziging van het eigendomsrecht (de regulering ervan) mogelijk is als de werkgever en/of sociale partners hierom verzoeken.

Het pensioenfonds overweegt dat de mogelijkheid van omzetten van de hiervoor benoemde opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten (invaren) bij wet is voorzien en volgt uit een breed maatschappelijk debat en een daaropvolgend akkoord. De uitkomst die leidde tot het brede maatschappelijk akkoord had niet alleen betrekking op het tweede pijlerpensioen, maar bevatte ook afspraken over – onder meer – de aanpassing van de AOW-leeftijd aan de levensverwachting en duurzame inzetbaarheid. In het Pensioenakkoord kwamen het kabinet en werkgevers- en werknemersorganisaties overeen om de

.....

afspraken die betrekking hadden op de tweede pijler van het pensioenstelsel gezamenlijk uit te werken. De uitkomst van deze gezamenlijke uitwerking is neergelegd in de Wet Toekomst Pensioenen. En het implementatieplan is de uitkomst van een daaropvolgend gesprek in de onderneming. De wetsgeschiedenis bij de Wet Toekomst Pensioenen bevat een ruime onderbouwing dat deze maatschappelijke ontwikkeling gewenst en nodig is in het kader van de bestendige toekomst van het pensioenstelsel.

Vanuit Europees, verdragsrechtelijk perspectief is aanpassing van eigendomsrecht volgens het pensioenfonds mogelijk. Er is ook niet gebleken dat de omzetting van opgebouwde pensioenaanspraken en – rechten in bepaalde situaties tot onevenredig nadeel leidt voor deelnemers, gewezen deelnemers, aanspraakgerechtigden of pensioengerechtigden.

4.4.2 Gelijke behandeling compensatie

De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de pensioenovereenkomst dient te voldoen aan de eisen en normen die worden gesteld in gelijke behandeling-wetgeving (de Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen en de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij de arbeid). Dit geldt niet alleen voor de premie, maar ook voor de verschillende elementen die de basis vormen van de nieuwe pensioenregeling, de verdeling van het vermogen bij het invaren alsmede de compensatie voor de overgang naar de leeftijdsonafhankelijke premie. Al deze elementen zijn betrokken in de beoordeling van de evenwichtigheid op totaalniveau. Daar waar sprake zou kunnen zijn van onderscheid is dit mede gegeven de wettelijk voorgeschreven evenwichtige transitie objectief gerechtvaardigd: er is een legitiem doel voor het gemaakte onderscheid en het gemaakte leeftijds onderscheid is passend en noodzakelijk voor het bereiken daarvan.

De overstap naar de nieuwe pensioenopbouw met een leeftijdsonafhankelijke premie brengt bijvoorbeeld met zich mee dat deelnemers minder pensioen opbouwen dan bij het voortzetten van de doorsneesystematiek het geval zou zijn. Een evenwichtige transitie vergt dat deelnemers die nadeel ondervinden van de overstap op een premieregeling met een leeftijdsonafhankelijke premie adequaat worden gecompenseerd. Voor adequate compensatie kan het dan ook noodzakelijk zijn om bepaalde leeftijdsgroepen in meerdere of mindere mate te compenseren.

4.4.3 Overige wet- en regelgeving

In de verschillende (deel)besluiten die ten grondslag liggen aan de opdrachtaanvaarding en het invaarbesluit is opgenomen aan welke wettelijke voorwaarden een en ander dient te voldoen. In het door DNB voorgeschreven invaarsjabloon zal bovendien inzichtelijk moeten worden gemaakt dat wordt voldaan aan de verschillende wettelijke voorschriften. DNB toetst hierop.

De pensioenregeling dient daarnaast ook fiscaal ‘zuiver’ te zijn. Om dit te waarborgen wordt het pensioenreglement voordat deze in werking treedt aan de belastingdienst voorgelegd. Op grond van artikel 19c Wet LB zal aan de competente belastinginspecteur gevraagd worden om te beslissen dat de pensioenregeling voldoet aan de fiscale wet- en regelgeving.

4.5 Evenwichtigheid invaren

Bij invaren is geen sprake van een gelijke aanpassing van de uitkeringen van de pensioengerechtigde deelnemers. Er is derhalve binnen de groep gepensioneerde deelnemers sprake van herverdeling. Dit wordt door het bestuur als evenwichtig beschouwd. Wel wordt, mede in verband met de uitlegbaarheid, rekening gehouden met een gelijke aanpassing van de verschillende voor de gepensioneerde deelnemers geldende pensioenen.

Het in te varen vermogen is gelijk aan de som van de:

- Persoonlijke pensioenvermogens;
- Het eigen vermogen (exclusief de operationele reserve);

.....

- De solidariteitsreserve;
- De kosten voor compensatie;
- De operationele reserve;
- De kostenvoorziening;
- Overige voorzieningen en overige passiva die direct na het invaren aanwezig zijn in het fonds.

De effecten van de wijziging van de pensioenovereenkomst en de wijze waarop wordt omgegaan met opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten zijn berekend door de vervangingsratio op de pensioendatum en gedurende de uitkeringsfase bij ongewijzigd voortzetten van de pensioenovereenkomst af te zetten tegen dezelfde ratio's bij de gewijzigde pensioenovereenkomst, inclusief het invaren van de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten. Het bestuur heeft tevens gekeken naar de uitkomsten van de netto profijt berekeningen.

Voor iedere groep deelnemers is per leeftijdscohort in kaart gebracht wat de effecten exclusief en inclusief de compensatie zijn.

Onderstaande tabel toont de evenwichtigheidsbeoordeling van het bestuur bij een dekkingsgraad van 130% en van 110%.

Vershil in evenwichtigheid tussen invaardekkingsgraad 130% en 110%

Bij een dekkingsgraad van 130% zijn er plussen bij het invaren voor met name de oudere deelnemers. Een relatief groot deel van het vermogen gaat naar de gepensioneerden en zij merken dit ook direct in de portemonnee. Daarom is daar een dubbele plus opgenomen. Als de dekkingsgraad 110% is bij invaren, gaat (vrijwel) al het vermogen boven de 100% naar reserves en compensatie. Die 100% is financieel gelijkwaardig aan de aanspraak c.q. het recht nu, vandaar dat in dat geval overal de neutrale '0' is ingevuld. Overigens krijgen actieven van 40+ wel degelijk een toevoeging op hun individuele pensioenvermogen, nl. de compensatie. Maar omdat die al in de regel "Compensatie" is vermeld, komt die hier niet ook nog terug.

	Deelnemers				Slapers			Gepensioneerden	
	30	40	50	60	40	50	60	70	80
Pensioenregeling	0/+	0/-	-	-	0	0	0	0	0
Invaren (dg 130%)	0	0/+	+	+	0/+	+	+	++	++
Invaren (dg 110%)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Solidariteitsreserve (baten en lasten)	0	0	0	0	0	0	0	0/+	0/+
Compensatie	0/-	0/+	+	+	0/-	0/-	0/-	0/-	0/-
Voorrangsregels	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 14. Evenwichtigheidstabel met invaardekkingsgraad 130% en 110%

Toelichting per groep (en leeftijden binnen deze groepen)

Deelnemers

- De pensioenregeling is voor jonge deelnemers positief, omdat er een langere beleggingshorizon is en er relatief weinig nadeel is van de overgang naar een leeftijdsonafhankelijke premie. Vanaf leeftijd 40 is het voordeel van de langere beleggingshorizon iets verkleind en ontstaat een nadeel

.....

door de overgang naar de leeftijdsonafhankelijke premie. Dit nadeel werkt door tot de pensioendatum, maar naarmate de leeftijd op het transitie moment dichterbij de pensioendatum komt weegt dit nadeel relatief minder zwaar. De compensatie is bedoeld om voormelde nadeel te ondervangen.

- De deelnemers hebben gedurende het deelnemerschap geen voor- of nadeel door de solidariteitsreserve. Hooguit kan gesteld worden dat een deel van het te verdelen vermogen op het transitie moment wordt bestemd voor een vulling van de solidariteitsreserve, maar dit betreft feitelijk het onverdeelde vermogen dat ook onder het huidige FTK niet aan de deelnemer toekomt tijdens het deelnemerschap (wordt bijvoorbeeld ook niet betrokken in de waardering bij een individuele waardeoverdracht).
- Bij invaren wordt een deel van de bestaande buffer toegevoegd aan de persoonlijke pensioenvermogens van de deelnemers. Dit heeft een positief effect. De mate van dit positieve effect wordt beïnvloed door de gehanteerde spreidingstermijn en de hoogte van de dekkinggraad bij invaren. De gehanteerde spreidingstermijn bij het invaren bepaalt het vermogen dat wordt toebedeeld op het invaarmoment. Jonge deelnemers profiteren meer van een langere spreidingstermijn dan oude deelnemers en gepensioneerden. Het afwijken van de wettelijke standaard spreidingsperiode van 10 jaar is daarbij in het nadeel (of beter gezegd: minder in het voordeel bij het toedelen van de bestaande buffer) van de jongste deelnemers. Naarmate de leeftijd toeneemt van de deelnemers wordt dit nadeel kleiner. Hierbij dient aangetekend te worden dat in absolute termen het nadeel voor de jongste deelnemers zeer beperkt is, simpelweg omdat er nog niet veel opbouw heeft plaatsgevonden.

NB: zoals eerder al vermeld, als de dekkinggraad lager dan 110% is, is het genoemde positieve effect er niet, omdat er dan naast het 100% vullen van de persoonlijke pensioenvermogens en de reserves geen vermogen meer over is uit de buffer om te verdelen.

Slapers

- De invloed die de nieuwe pensioenregeling heeft voor de slapers is beperkt, omdat er geen sprake is van een nieuwe opbouw en de wijziging naar een leeftijdsonafhankelijke premie ook geen negatieve gevolgen heeft voor de slapers. Hooguit geldt de werking van de nieuwe pensioenregeling voor in te varen aanspraken door in de resultaten op de pensioendatum en daarna.
- Dat uit de middelen van het fonds gelden worden ingezet voor de compensatie voor de overgang naar een leeftijdsonafhankelijke premie heeft een (beperkt) negatief effect voor deze groep. Hierbij dient bovendien aangetekend te worden dat een deel hiervan wordt gefinancierd uit de premiereserve die reeds bestemd was voor de actieve deelnemers (en dus niet voor slapers).
- Hetgeen geldt voor de deelnemers met betrekking tot de solidariteitsreserve en de effecten van het invaren en de daarbij gehanteerde spreidingstermijn geldt op overeenkomstige wijze voor de slapers.

Gepensioneerden

- De nieuwe pensioenregeling heeft als gevolg voor de gepensioneerden dat hun uitkering (tot op zekere hoogte) beschermd wordt door de SR. Daarnaast zullen gepensioneerden het effect van invaren op hun uitkering direct merken; uiteraard afhankelijk van de hoogte van de dekkinggraad op het invaarmoment.
- Ook hier geldt dat middelen van het fonds worden ingezet voor de compensatie voor de overgang naar een leeftijdsonafhankelijke premie slechts een (beperkt) negatief effect heeft voor deze groep. Hierbij dient aangetekend te worden dat een deel hiervan wordt gefinancierd uit de premiereserve die reeds bestemd was voor de actieve deelnemers.
- Daartegenover staat dat een deel van het te verdelen vermogen op het transitie moment wordt bestemd voor vulling van de solidariteitsreserve. Dit heeft een (beperkt) positief effect op de gepensioneerden.
- Het toevoegen van een deel van de bestaande buffer aan de persoonlijke pensioenvermogens van de deelnemers heeft zoals gezegd een positief effect. Dit effect wordt versterkt (ten opzichte van

de wettelijke default) indien een kortere spreidingstermijn wordt toegepast. Dit is in het voordeel van de gepensioneerden (en leidt tot de plussen in het overzicht).

NB: zoals eerder al vermeld, als de dekkingsgraad lager dan 110% is, is het genoemde positieve effect er niet, omdat er dan naast het 100% vullen van de persoonlijke pensioenvermogens en de reserves geen vermogen meer over is uit de buffer om te verdelen.

Totaalbeoordeling evenwichtigheid aan de hand van vervangingsratio's

Het bestuur is van mening dat voor de totaalbeoordeling van de evenwichtigheid vooral gekeken moet worden naar de vervangingsratio's over de gehele uitkeringsduur, inclusief compensatie, zowel in de mediaan als in de slecht weer scenario's. Deze vervangingsratio's gaan niet alleen uit van de verwachte startuitkering op de pensioendatum (momentopname) maar ook van alle uitkeringen daarna. Door te kijken naar het relatieve verschil ten opzichte van de uitkomsten onder het FTK (regel 5) wordt gehoor gegeven aan het kwantitatieve normenkader van het bestuur.

Dekkingsgraad 130% – spreiding 10 jaar bij invaren va 123% – uitkeringsduur - benadering									
	lft 30 actief	lft 40 actief	lft 50 actief	lft 60 actief	lft 40 slaper	lft 50 slaper	lft 60 slaper	lft 70 pens	lft 80 pens
1. Mediaan FTK	84%	85%	87%	85%	18%	24%	31%	70%	69%
2. Mediaan WTP excl.	94%	88%	84%	87%	23%	26%	34%	82%	84%
3. Mediaan WTP incl.	94%	91%	91%	92%	23%	26%	34%	81%	83%
Absoluut verschil 3 -/ - 1	10%	6%	3%	7%	5%	2%	3%	11%	14%
Relatief verschil 3 / 1 -/ - 100%	12%	7%	4%	8%	27%	9%	9%	16%	20%
1. 5% FTK	50%	50%	50%	55%	8%	12%	20%	55%	60%
2. 5% WTP excl.	44%	42%	44%	55%	6%	11%	21%	66%	72%
3. 5% WTP incl.	44%	43%	47%	58%	6%	11%	20%	65%	71%
Absoluut verschil 3 -/ - 1	-6%	-7%	-3%	4%	-2%	-1%	1%	9%	11%
Relatief verschil 3 / 1 -/ - 100%	-12%	-14%	-5%	7%	-21%	-11%	5%	17%	18%

Figuur 8. Verschil in vervangingsratio's tussen FTK en WTP (over de hele uitkeringsduur)

De figuur toont dat de relatieve verhoging in de mediaan voor de gepensioneerden van 70 en 80 jaar wat hoger is dan voor de 50- en 60-jarige actieven. Dit is een direct gevolg voor de keuze van wijze van spreiden bij invaren, waarbij het uitgangspunt is geweest dat de relatief oude deelnemers gecompenseerd zouden moeten worden voor hun indexatieachterstand. Ook de relatief jonge deelnemers kunnen een hogere vervangingsratio tegemoetzien, omdat zij nog een lange beleggingshorizon hebben, zij een gering kapitaal hebben om in te varen en zij gecompenseerd worden voor de afschaffing van de doorsneepremie.

Daarnaast valt de relatief forse verhoging op van de 40-jarige slaper. Voor deze slaper wordt de komende jaren nog belegd met een redelijk risicovol profiel. Het verschil met de 40-jarige actieve deelnemer wordt veroorzaakt door de premie die jaarlijks nog voor deze laatste deelnemer wordt betaald. Het bestuur ziet dit soort verschillen als inherent aan het nieuwe pensioensysteem, met nauwelijks mogelijkheden om deze verschillen te corrigeren. Naar de mening van het bestuur zijn deze verschillen echter wel uitlegbaar.

De groep van relatief oude actieve deelnemers hebben een relatief grote indexatieachterstand en ondervinden nadeel van het afschaffen van de doorsneepremie. Voor beide onderdelen wordt deze groep gecompenseerd, maar het positieve verschil door de spreiding bij invaren is voor deze deelnemer een stuk minder dan voor de gepensioneerden omdat de buffer bij de oudere actieven alleen wordt meegegeven over het invaarkapitaal, en niet over de toekomstige (nog in te leggen) premies en over de compensatie voor het afschaffen van de doorsneepremie. Het gevolg is dat hoe ouder een deelnemer is, hoe meer voordeel deze ondervindt van de relatief korte fictieve spreidingstermijn bij invaren.

Mede op basis van het bovenstaande is geconcludeerd dat er voldaan wordt aan de wettelijke randvoorwaarden en ook aan het kwantitatieve normenkader voor evenwichtigheid van het bestuur zelf.

.....

Oordeel van het bestuur over evenwichtigheid

Het bestuur is van oordeel dat de transitie van KLM, KFA en KHS als geheel evenwichtig is, inclusief de overstap op een gewijzigde pensioenregeling, de afspraken omtrent compensatie en de keuze om in te varen.

5 Transitie-FTK en overbruggingsplan

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het pensioenfonds rekening heeft gehouden met de gevolgen voor deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden van gebruikmaking van het Transitie-FTK en overbruggingsplannen²⁰.

Ook wordt hier beschreven hoe het pensioenfonds rekening heeft gehouden met de gevolgen voor deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners of pensioengerechtigden wanneer gebruik is gemaakt van de mogelijkheid in het jaar 2022 en 2023 toeslag te verlenen bij een beleidsdekkingsgraad vanaf 105%²¹.

5.1 Besluitvormingsproces toepassen transitie-FTK (incl. betrokken gremia)

Nadat in 2022 besloten was om gebruik te maken van de AMvB voor verruimde toeslagverlening, heeft het bestuur op 28 maart 2024 besloten gebruik te willen maken van het transitie-FTK.

Bij dit besluit heeft het bestuur de mogelijkheid om eerder te kunnen indexeren zwaarder gewogen dan de grotere kans op korten in negatieve scenario's en de communicatieve aandachtspunten.

Op 27 juni 2024 stelde het bestuur het overbruggingsplan vast en besloot dit, na kennis te hebben genomen van de positieve opinies van de sleutelfunctiehouders actuarieel en risicobeheer en van het op 13 juni 2024 ontvangen positieve advies van het verantwoordingsorgaan, het overbruggingsplan bij DNB in te dienen. Dit is op 28 juni 2024 gebeurd.

Op 26 september 2024 ontving het pensioenfonds de instemmingsbeschikking van DNB op overbruggingsplan.

5.2 Effecten van transitie-FTK en invloed op besluitvorming transitie

Het al dan niet kunnen gebruiken van het transitie-FTK heeft geen invloed gehad op de besluitvorming over de transitie zelf. Andersom heeft het voornemen tot invaren wel invloed gehad op:

- Het in 2022 genomen besluit om van de AMvB gebruik te maken om een extra toeslag te kunnen verlenen. Hiermee is rekening gehouden met het (toen reeds bestaande) voornemen tot invaren per 1 januari 2026.
- Het in 2024 genomen besluit om het transitie-FTK te kunnen gaan gebruiken wanneer nodig.

Cijfermatig heeft alleen de extra toeslag van 2,34% die in 2022 is verleend door toepassing van de AMvB in dat jaar, (beperkt) effect op het invaren. Door deze extra toeslag is de dekkingsgraad eenmalig gedaald met 1,3%-punt, waardoor de dekkingsgraad op het moment van invaren ook lager zal zijn dan die zou zijn geweest zonder deze extra toeslag. Bij de dekkingsgraad zoals die tot op het moment van voltooiën van dit implementatieplan bekend is, heeft dit geen invloed op de (toepassing van de) voorrangsregels bij het aanwenden van het vermogen bij invaren.

---

²⁰ Artikel 46 lid 2f Besluit PW

²¹ Artikel 46 lid 2g Besluit PW

5.3 Effect van toeslagverlening tussen 2022 en invaarmoment

Effect in 2022

Het bestuur heeft per 1 januari 2022 (met terugwerkende kracht) gebruik gemaakt van de mogelijkheid om toeslag te verlenen op basis van de AMvB. Hiervoor heeft het bestuur de belangen van alle groepen deelnemers zowel kwalitatief als kwantitatief afgewogen en generatie effecten in kaart gebracht.

De effecten van de toepassing van de AMvB per 1 januari 2022 waren als volgt:

- De verwachting dat de dekkingsgraad bij invaren ongeveer 1,3%-punt lager ligt als gevolg van de extra toeslagverlening van 2,34% in 2022.
- Tegenover de dekkingsgraadverlaging staat een toename van het pensioenresultaat voor gepensioneerde deelnemers.
- De impact van de extra toeslagverlening van 2,34% per 1 januari 2022 is positief voor gepensioneerde en gewezen deelnemers en negatief voor actieve deelnemers. Dit laatste houdt verband met het feit dat per 1 januari 2022 de toeslagmaatstaf voor actieve deelnemers niet gelijk was aan de toeslagmaatstaf voor de gewezen en gepensioneerde deelnemers. Voor actieve deelnemers gold per die datum nog de loonindex van de werkgever. Die was per 1 januari 2022 0%. Het bestuur van het pensioenfonds heeft AVO partijen einde 2021 gewezen op het verschil in maatstaf en de gevolgen daarvan. In 2022 is de maatstaf voor toeslagverlening aan actieve deelnemers daarom gewijzigd en gelijkgesteld aan de maatstaf voor gewezen en gepensioneerde deelnemers.

Naast de kwantitatieve effecten heeft het bestuur ook kwalitatieve argumenten en de door het bestuur gedefinieerde principes (waardevast, solidair en stabiel) betrokken bij de besluitvorming.

- Een belangrijk argument was dat de gestegen dekkingsgraad voldoende ruimte gaf voor het gebruik van de AMvB en de impact op de dekkingsgraad te verantwoorden was.

Effect in 2023

Per 1 januari 2023 is geen gebruik gemaakt van de AMvB voor wat betreft het toeslagbesluit.

Effect in 2024

Per 1 januari 2024 was een toeslag niet mogelijk, omdat de toename van de maatstaf negatief was. In 2024 heeft het bestuur van het pensioenfonds een verzoek bij DNB ingediend om gebruik te kunnen maken van het transitie-FTK bij het te nemen toeslagbesluit einde 2024 voor de toeslagverlening per 1 januari 2025.

Het bestuur heeft op 5 december 2024 een besluit genomen over de toeslagverlening per 1 januari 2025. De besluitvorming heeft plaatsgevonden op basis van de regels van het transitie-FTK. Omdat de beleidsdekkingsgraad per 30 november 2024²² ten minste gelijk was aan de grens voor toekomstbestendige indexatie (TBI-grens)²³ leidt toeslagverlening op basis van het transitie-FTK tot dezelfde toeslag als op basis van het reguliere FTK. Besloten is een volledige toeslag te verlenen ter hoogte van 2,6%. Hierdoor daalde de dekkingsgraad met 3,4%-punt.

Effect in 2025

Over de toeslagverlening per 1 januari 2026 dient het bestuur nog te besluiten.

---

²² de geprognosticeerde beleidsdekkingsgraad per 30 november 2024 is 135,0%

²³ de TBI-grens (grens voor volledige toeslagverlening onder FTK zonder rekening te houden met transitie-FTK) per 31 oktober 2024 is 137,1%

5.4 Beschrijving en onderbouwing evenwichtigheid indexatiebeleid

Het transitie-FTK beoogt een soepele overgang naar het nieuwe pensioencontract. Het transitie-FTK biedt pensioenfondsen de mogelijkheid om de keuzes over het verhogen en verlagen van pensioenen te bezien vanuit het perspectief van het nieuwe pensioencontract en daarmee de mogelijkheid eerder en sneller te indexeren. Tegelijkertijd neemt in het transitie-FTK evenwel ook de kans op korten toe. Als de dekkinggraad zakt onder het niveau van de minimale inwaardekkinggraad, dient onmiddellijk gekort te worden zodanig dat de dekkinggraad weer op dit minimale niveau terecht komt. Het bestuur heeft geoordeeld dat toepassing van het transitie-FTK in het belang is van actieve, gewezen en pensioengerechtigde deelnemers.

6 Transitieplan op hoofdlijnen

6.1 Besluitvormingsproces rondom transitieplan

Het pensioenfonds heeft twee transitieplannen ontvangen: 1) het transitieplan voor KLM grondpersoneel; en 2) het transitieplan van KLM Health Services (KHS).

6.1.1 Het transitieplan voor KLM grondpersoneel

Het transitieplan voor KLM grondpersoneel is op 5 april 2024 definitief vastgesteld. Hieraan voorafgaand is het transitieplan in concept reeds gedeeld met het pensioenfonds voor een eerste beoordeling van de opzet en technische uitwerking hiervan. Het hoorrecht van de Vereniging Gepensioneerden KLM heeft conform artikel 150g Pensioenwet plaatsgevonden en is opgenomen als bijlage 3 bij het transitieplan²⁴. De betrokken vakbonden hebben ingestemd met het transitieplan (conceptversie 0.99).

KLM Flight Academy nam reeds deel aan de pensioenregeling voor het KLM grondpersoneel en heeft het pensioenfonds gemeld dat het transitieplan voor het KLM grondpersoneel op gelijke wijze geldt voor KFA. KFA heeft het pensioenfonds geïnformeerd dat op 16 april hier overeenstemming met de werknemersvertegenwoordiging van KFA over is bereikt.

Het verantwoordingsorgaan (VO) en de Raad van Toezicht (RvT) zijn sinds december 2020 betrokken bij de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Beide organen zijn betrokken bij het beoordelingskader evenwichtigheid en het toetsingskader opdrachtaanvaarding van het bestuur, bij de beoordeling van het concept transitieplan v0.9 (en ook eerdere concepten) en zijn steeds geïnformeerd over het voorgenomen fondsbeleid. Over elke belangrijke stap in het bestuurlijke proces zijn beide organen geïnformeerd en heeft – daar waar nodig – ook een nadere toelichting plaatsgevonden.

Op 12 september 2024 heeft het bestuur een voorgenomen besluit tot invaren en opdrachtaanvaarding genomen. Met betrekking tot het besluit tot invaren is vervolgens aan het VO advies gevraagd en de RvT om instemming.

- Op 5 oktober 2024 heeft het bestuur een eerste reactie van het VO ontvangen met daarin op een aantal punten een verzoek om nadere toelichting.
- Na de reactie van het bestuur op 18 oktober 2024 heeft het VO vervolgens op 25 oktober 2024 een unaniem positief advies gegeven aan het bestuur over het voornemen van het bestuur tot invaren en op de voorgenomen aanwending van het vermogen.
- Op 21 november 2024 reageerde het bestuur op het positieve VO advies en liet daarbij weten nog met een aanvulling te komen in de vorm van a) een protocol bijzondere groepen en implementatievraagstukken van AVO-partijen b) bandbreedtes bij de kwantitatieve maatstaven.
- Op 10 december 2024 zond het bestuur over bovengenoemde twee onderwerpen een aanvullende adviesaanvraag aan het VO, met daarbij de vraag of het VO zijn eerdere advies wenste aan te vullen.
- Op 18 december 2024 liet het VO weten unaniem positief te adviseren over het voornemen van het bestuur het addendum op het transitieplan 1.0 integraal mee te nemen in de opdrachtaanvaarding.
- Op 2 december 2024 liet de RvT aan het bestuur weten voornemens te zijn goedkeuring te verlenen aan het door het bestuur voorgenomen besluit tot invaren inclusief het aanwenden van het vermogen van het pensioenfonds voor de drie ontvangen aanvragen van KLM Grondpersoneel, KFA en FHS. Aan deze voorgenomen goedkeuring stelde de RvT een aantal voorwaarden.
- Op 11 december 2024 liet het bestuur aan de RvT weten op welke wijze aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan; diezelfde dag maakte de RvT op grond daarvan aan het bestuur bekend dat aan de gestelde voorwaarden was voldaan en dat de goedkeuring van de RvT daarmee definitief was geworden.

---

²⁴ Ook nadien heeft nog afstemming plaatsgevonden met de Vereniging Gepensioneerden daar waar er aanvullingen dan wel wijzigingen op het transitieplan plaatsvonden.

6.1.2 Het transitieplan van KLM Health Services (KHS)

Het transitieplan van KHS is voor een belangrijk deel gelijk aan het transitieplan van KLM grondpersoneel. Op een aantal specifiek punten zijn er evenwel afwijkingen. De verschillen die hierdoor optreden zijn apart benoemd en hierover heeft voorafgaan aan de opdrachtaanvaarding afstemming met KHS plaatsgevonden. Ten aanzien van de arbeidsongeschiktheidspensioenregeling is daarbij vanuit KHS toegezegd dat deze geharmoniseerd zal worden met de regeling zoals deze gaat gelden voor KLM grondpersoneel.

Er heeft zich geen vertegenwoordiging van de gepensioneerden van KHS gemeld voor de uitoefening van het hoorrecht. Bij het pensioenfonds is ook geen vereniging van gepensioneerden bekend die dit hoorrecht zou kunnen uitoefenen.

De werknemersvertegenwoordiging van KHS heeft op 3 april 2023 ingestemd met het transitieplan van KHS, waarna KHS deze op 12 april 2023 heeft voorgelegd aan het pensioenfonds.

Het bestuurlijke proces ten aanzien van het transitieplan van KHS is gelijk aan het transitieplan van KLM (gegeven de gelijke opzet), hetgeen betekent dat het transitieplan van KHS ook is betrokken in de adviesaanvraag aan het VO en het instemmingsverzoek aan de RvT.

6.2 Evenwichtigheidskader

Het bestuur heeft - vooruitlopende op de opdrachtaanvaarding - een toetsingskader opdrachtaanvaarding opgesteld. In het toetsingskader opdrachtaanvaarding is het evenwichtigheidskader apart benoemd. Hierin zijn onder meer kwalitatieve en kwantitatieve principes en doelstellingen beschreven die een belangrijke rol spelen bij de uiteindelijke besluitvormingen de daarbij behorende beoordeling van de evenwichtigheid. Voorgenomen (deel)besluiten zijn hieraan getoetst en uiteindelijk is de evenwichtigheid ook in z'n totaliteit op basis van dit evenwichtigheidskader beoordeeld. De evenwichtigheidsprincipes en doelstellingen zijn bovendien maatgevend geweest voor de (nadere) invulling van de doelstellingen van sociale partners.

Het toetsingskader opdrachtaanvaarding is vooruitlopend aan de totstandkoming van het transitieplan met arbeidsvoorwaardelijk overleg gedeeld, zodat partijen hiermee bij de uitwerking van het transitieplan rekening mee konden. Gedurende het proces van opdrachtaanvaarding is het toetsingskader nader aangevuld en aangescherpt, waarbij het VO en RvT ook input op dit kader hebben gegeven. De sleutelfunctiehouders hebben gedurende het proces van opdrachtaanvaarding kennisgenomen van het evenwichtigheidskader en de berekeningen die daaraan ten grondslag liggen (ter toetsing van de kwantitatieve normen).

Principes	Doelstellingen
Waardevast	<ul style="list-style-type: none"> We willen dat het ingegane pensioen zo veel mogelijk jaarlijks wordt verhoogd (koopkrachtbescherming) in lijn met de prijsinflatie. Wel binnen een nominaal kader, waarbij met name de nadruk ligt op de uitkeringsfase We willen dat indexatieverwachtingen uit het verleden alsnog zoveel als mogelijk recht worden gedaan
Solidair	<ul style="list-style-type: none"> De pensioenregeling draagt bij aan het uitdragen van de verbondenheid van alle belanghebbenden binnen het pensioenfonds We willen daarbij pechgeneraties en pechgroepen voorkomen
Stabiel	<ul style="list-style-type: none"> We willen kort voor de pensioendatum en vanaf de pensioendatum zo min mogelijk een verlaging van de (in het vooruitzicht gestelde) pensioenen

Figuur 9a. Kwalitatief evenwichtigheidskader - principes

Tevens zijn er twee randvoorwaarden benoemd:

Begrijpelijk	<ul style="list-style-type: none"> De keuzes die we maken in de transitie en voor de nieuwe pensioenregeling moeten begrijpelijk zijn voor onze deelnemers Waar mogelijk, kiezen we voor eenvoud
Uitvoerbaar	<ul style="list-style-type: none"> De keuzes die we maken voor de nieuwe pensioenregeling moeten uitvoerbaar zijn, tegen aanvaardbare kosten

Figuur 9b. Kwalitatief evenwichtigheidskader - randvoorwaarden

De pensioenwet schrijft voor dat een netto-profijtberekening inzicht biedt voor het evenwichtigheidsvraagstuk en dat de pensioenverwachting (vervangingsratio) wordt betrokken in de beoordeling. Daarnaast kunnen aanvullende analyses een nader inzicht bieden. Het bestuur heeft zich er bij aanvang voor uitgesproken om naast de hiervoor genoemde analyses (netto-profijt en pensioenverwachting) ook de volgende analyses te betrekken:

- kans en mate van kortingen;
- ingegane uitkeringen bij invaren niet lager dan vóór invaren;
- slechtweersscenario's (5% slechtste scenario's);
- de uitkomsten van het onderzoek naar de risicobereidheid en de vertaling hiervan naar een beleggingsbeleid;
- spreiding van pensioenresultaat op en gedurende uitkeringsfase.

Het bestuur heeft in dit verband ook een 'eigen' kwantitatief normenkader vastgesteld.

Kwantitatief normenkader
Onderlinge verschillen tussen leeftijdscohorten en deelnemersgroepen in termen van vervangingsratio's cq. pensioenverwachtingen (op de pensioendatum en gedurende de uitkeringsfase) zijn zo beperkt mogelijk en uitlegbaar.
Uitkomsten van pensioenresultaten in verwacht en slechtweersscenario's zijn uitlegbaar voor verschillende leeftijdscohorten en deelnemersgroepen in vergelijking met de huidige regeling.
Aanvaardbaarheid van de uitkomsten wordt getoetst door te kijken naar verwachte pensioenuitkering en kansen op daling van de uitkering voor de verschillende leeftijdscohorten en deelnemersgroepen
Netto profijt effecten worden wel in ogenschouw genomen, maar worden ondergeschikt geacht aan andere maatstaven bij de beoordeling van de transitie-effecten. Wel met de randvoorwaarde dat geen enkel leeftijdscohort en geen enkele deelnemersgroep er qua netto profijt op achteruit mag gaan.

Figuur 10. Kwantitatief normenkader evenwichtigheid

Het kwalitatieve en kwantitatieve normenkader zijn gebruikt voor de verschillende deelbesluiten en bij de uiteindelijke totale besluitvorming ten aanzien van de evenwichtigheid van de transitie.

6.3 Toetsing op uitvoerbaarheid

Het pensioenfonds heeft beoordeeld of de pensioenregeling tegen aanvaardbare kosten kan worden uitgevoerd. Hierbij is naar het volgende gekeken:

1. Maakbaarheid: is de beoogde pensioenregeling maakbaar binnen de technische omgeving van onze pensioenuitvoering?
2. Kosten: zijn de kosten voor realisatie van de benodigde IT functionaliteiten en de hieraan gerelateerde toekomstige uitvoeringskosten aanvaardbaar?
3. Haalbaarheid: zijn de benodigde changes binnen de technische omgeving van onze pensioenuitvoering beheerst en tijdig te realiseren?

De beoordeling heeft hierbij plaatsgevonden aan de hand van het door BSG aangeleverde inrichtingsplan alsmede de gevraagde aanvullende informatie. Uiteindelijk heeft het bestuur vastgesteld dat de pensioenregeling en transitie op een beheerste wijze en tegen aanvaardbare kosten kan worden uitgevoerd door BSG.

6.4 Toets op conformiteit van het transitieplan met wettelijke voorschriften

Het bestuur heeft het transitieplan getoetst aan wet- en regelgeving. Onder andere is stilgestaan bij de eventuele aantasting van het eigendomsrecht ingeval van het invaren van de opgebouwde aanspraken- en rechten alsmede bij de gelijke behandelingswetgeving. Tevens heeft een aparte controle op wet- en regelgeving plaatsgevonden mede op basis van de in het invaarsjabloon benoemde wettelijke voorschriften.

.....

Voor de fiscale toetsing zal een conceptreglement worden voorgelegd aan de fiscale adviseur en kort voor de inwerkingtreding zal aan de competente belastinginspecteur gevraagd worden om op grond van artikel 19c Wet LB te beslissen dat de pensioenregeling ook voldoet aan de fiscale wet- en regelgeving.

Het bestuur meent dat wordt voldaan aan wet- en regelgeving, maar niet is uitgesloten dat de toezichthouders (DNB, AFM en/of belastingdienst) een andere interpretatie van een specifieke wettelijke bepaling hebben. In het uiterste geval kan dit een (nadere) aanvulling op het transitieplan vergen.

6.5 Toelichting op afwijkingen op het transitieplan

Een pensioenfonds heeft een eigen verantwoordelijkheid en zal zelfstandig moeten besluiten of het de opdracht van sociale partners kan aanvaarden. Hierbij toetst het pensioenfonds of de door de sociale partners geformuleerde doelstellingen passen binnen het eigen evenwichtigheidskader en als zodanig past binnen het beoogde fondsbeleid. In dit kader heeft het bestuur gemeend op een drietal punten een afwijkende invulling te moeten geven dan de door sociale partners in het transitieplan opgenomen suggesties, om de betreffende doelstellingen te bereiken. Dit betreft:

1. *Spreidingstermijn*

In het transitieplan is voor de verdeling van vermogen bij invaren een beoogde spreidingstermijn opgenomen van 10 jaar. Hierbij is aangetekend dat het uiteindelijk de keuze is van het pensioenfonds.

Het pensioenfonds heeft de voor- en nadelen van spreiding bij invaren bij verschillende spreidingsperiodes en spreidingsmethodes afgewogen. En daarbij tevens de in het verleden niet toegekende indexaties betrokken. Het bestuur heeft op basis van die afweging besloten om:

- a. tot een dekkingsgraad van circa 126% geen rekening te houden met spreiding bij invaren. Dit is de dekkingsgraad waarbij de benodigde wettelijke reserves waaronder de solidariteitsreserve kunnen worden gevormd, de compensatie kan worden gefinancierd en tevens een aanvulling op het persoonlijk pensioenvermogen (mede in verband met het inhalen van de bestaande toeslagachterstand kan worden gerealiseerd).
- b. voor het deel van de dekkingsgraad boven de hiervoor genoemde circa 126% rekening te houden met de standaard spreidingsperiode van 10 jaar.
- c. de hierboven genoemde gesplitste spreidingperiode te herrekenen naar een uniforme spreidingsperiode die vervolgens kan worden toegepast voor de gehele dekkingsgraad (tot een dekkingsgraad van 130%). Bij een dekkingsgraad van 130% komt dit neer op een uniforme spreidingsperiode van afgerond 3 jaar, bij de huidige dekkingsgraad van ongeveer 5 jaar.

2. *Initiële vulling van de solidariteitsreserve blijft op 5% van het vermogen*

Het arbeidsvoorwaardelijk overleg heeft een aanvullende suggestie gedaan voor de initiële vulling van de solidariteitsreserve, namelijk de suggestie om boven een dekkingsgraad van 130% een initiële vulling van 7,5% toe te passen i.p.v. 5%. Het bestuur heeft conform zijn eigen verantwoordelijkheid vastgesteld dat met de voorgenomen vul- en uitdeelregels van de Solidariteitsreserve en met de voorgenomen initiële vulling van 5%, de doelen van het AVO te behalen zijn, met aanvaardbare uitkomsten op lange termijn.

De suggestie van het AVO voor 2,5% extra initiële vulling is doorgerekend. Hieruit bleek onder meer dat dit niet nodig is om de door sociale partners gestelde doelen te behalen. Ten tweede leidt een hogere initiële vulling van de solidariteitsreserve ertoe dat deze reserve eerder 'overstroomt' (of te wel: het maximum van 10% overstijgt), waarna het overschot naar gepensioneerden gaat, terwijl de initiële vulling door alle deelnemers tezamen is opgebracht. Dit geeft een ongewenste herverdeling, en tast daarmee de evenwichtigheid aan.

De huidige vulling met 5% bij de start voldoet naar de mening van het bestuur aan de evenwichtigheidsprincipes en randvoorwaarden die het bestuur heeft gesteld. Daarnaast is de eis van het bestuur geweest, dat de spelregels van de zorgen voor stabiliserende uitkomsten, voor de

gepensioneerden van nu én die van later. Ook daar voldoet de voorgenomen vulling van 5% aan, net als aan de wettelijke vereisten.

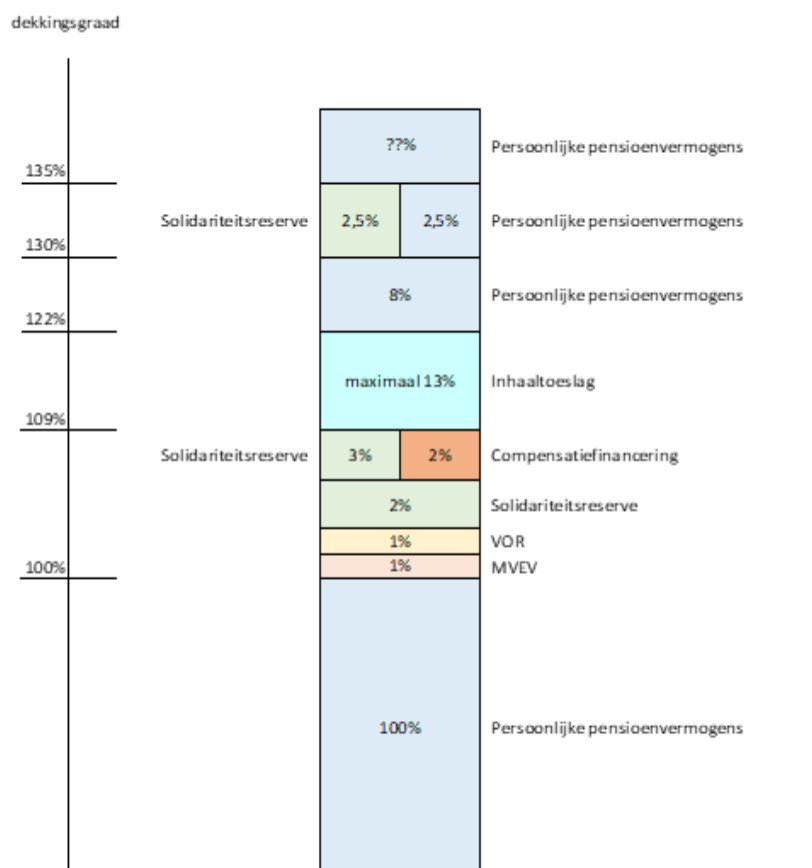
3. *Micro langlevensrisico niet via solidariteitsreserve*

In het transitieplan is als doelstelling van de solidariteitsreserve ook het langlevensrisico benoemd. Voor het micro langlevensrisico geldt evenwel dat een individuele pensioengerechtigde voor 100% beschermd is voor het microlanglevensrisico, maar dat het hierop behaalde sterfteresultaat wordt toebedeeld aan de deelnemers via de toedeelregels.

Voorafgaand aan de formele opdrachtaanvaarding zijn deze afwijkende invullingen met het arbeidsvoorwaardelijk overleg gedeeld en voorzien van een nadere toelichting. Ook in de opdrachtbevestiging zal hier aandacht aan worden geschonken.

6.6 Financiële grenzen (dekkingsgraad) voorwaardelijk aan transitieplan

De door sociale partners gewenste standaard verdelings- en voorrangsregels bij het invaren zien er grafisch als volgt uit.

Figuur 11. Door AVO gewenste verdelings- en voorrangsregels bij invaren

Uit de figuur blijkt het volgende.

1. Eerst worden de persoonlijke pensioenvermogens gevuld met 100% van de individuele pensioenverplichtingen.
2. Daarna worden de wettelijke bestemmingen MVEV en VOR gevuld (beide circa 1%).
3. Daarna wordt de eerste 2% van de solidariteitsreserve gevuld.
4. Daarna worden parallel (gelijkmatig) de resterende 3% van de solidariteitsreserve gevuld alsmede het benodigde bedrag van de compensatiefinanciering van circa 2%.

5. Daarna wordt de compensatie voor in het verleden gemiste indexaties gefinancierd (thans maximaal 13%, definitief te bepalen op van de stand per 31 december 2025).
6. Daarna worden de persoonlijke pensioenvermogens aangevuld met maximaal 8%.
7. Daarna wordt parallel (gelijkmatic) extra 2,5% in de solidariteitsreserve gestort alsmede 2,5% extra in de persoonlijke pensioenvermogens.
8. Het eventuele restant aan buffers bij heel hoge dekkingsgraad wordt volledig toegevoegd aan de persoonlijke pensioenvermogens.

De onder punt 7 genoemde extra vulling van de solidariteitsreserve met maximaal 2,5% bij een dekkingsgraad hoger dan 130% is door sociale partners ingegeven als een extra waarborg om de gestelde doelen te bereiken, ook als sprake is van minder dan gemiddelde economische scenario's.

Zoals hiervoor onder 'Toelichting op afwijkingen op het transitieplan' reeds is opgenomen, heeft het bestuur besloten – mede in verband met de evenwichtigheid – af te wijken van het verzoek om bij een dekkingsgraad hoger dan 130% de solidariteitsreserve extra te vullen met 2,5%.

6.6.1 Nadere bandbreedtes

In augustus 2024 heeft de Nederlandsche Bank (hierna: DNB) de beleidsuitingen aangevuld om daarmee de bestaande wet- en regelgeving verder te verduidelijken. De twee belangrijkste verduidelijkingen zijn ten eerste dat de complete besluitvorming in het transitieplan vraagt om bandbreedtes op de maatstaven waarmee in beeld wordt gebracht of fondsen de gewenste doelstellingen bereiken. Ten tweede dient een pensioenfonds te monitoren of het nog binnen de kaders van de complete besluitvorming kan handelen.

De hierna geformuleerde bandbreedtes zijn het resultaat van een iteratief proces waaraan vertegenwoordigers van het AVO en het pensioenfonds hebben deelgenomen. De bandbreedtes zijn vervolgens opgenomen in een addendum bij het transitieplan KLM en het bestuur heeft deze bandbreedtes vastgesteld in de bestuursvergadering van 5 december 2024. KHS heeft in een aparte brief deze bandbreedtes ook van toepassing verklaart voor haar transitieplan.

Zowel AVO partijen als het bestuur hebben aangegeven bij de beoordeling van de nieuwe regeling de focus te willen leggen op vervangingsratio op de pensioendatum en gedurende de uitkeringsfase. Daarnaast is en wordt gekeken naar de kans en mate van korting in de uitkeringsfase. Ook is gekeken naar de uitkomsten van de netto profijtberekeningen. Op basis hiervan zijn de volgende bandbreedtes vastgesteld.

1. *Bandbreedte bij vervangingsratio*

Het uitgangspunt is dat de vervangingsratio voor bestaande deelnemers in de mediaan onder WTP hoger zal zijn dan onder het FTK. Dit komt door een combinatie van nieuwe regeling, invaren en compensatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek.

Voor nieuwe deelnemers en dan met name oudere toetreders is deze voorwaarde niet realistisch in verband met het afschaffen van de gelijke pensioenopbouw. Deze nieuwe deelnemers hebben immers geen verhoging bij invaren en ontvangen ook geen compensatie voor afschaffing van de doorsneesystematiek.

Ondergrens 1: de vervangingsratio gedurende de uitkeringsfase is in de mediaan voor bestaande deelnemers onder WTP minimaal gelijk aan die onder het FTK.

Ondergrens 2: de vervangingsratio gedurende de uitkeringsfase is in de mediaan voor nieuwe deelnemers onder WTP maximaal 7% lager (relatief) dan die onder het FTK.

Bovengrens 1: de vervangingsratio gedurende de uitkeringsfase is in de mediaan voor bestaande actieve deelnemers (relatief) maximaal 20% hoger dan onder FTK. Voor jonge slapers mag dit meer zijn, omdat dit inherent is aan de aard van de regeling in het nieuwe pensioenstelsel

(lifecyclebeleggen). Bij oplopende dekkingsgraden mag deze maatstaf ook hoger zijn voor pensioengerechtigde deelnemers; de bestaande buffer wordt dan immers aan hen toegekend. In het transitieplan wordt gekeken naar een slechtweersscenario waarbij rekening wordt gehouden met het 25%-percentiel. Omdat aan deelnemers wordt gecommuniceerd over uitkomsten in het 5%-percentiel, worden de grenzen ook gerelateerd aan het 5%-percentiel.

Ondergrens 3: de vervangingsratio gedurende de uitkeringsfase is in het 5%-percentiel voor deelnemers onder WTP maximaal 10% lager (relatief) dan die onder het FTK.

2. *Bandbreedte bij netto profijt*

Uitkomsten (ten opzichte van FTK) liggen in principe voor elke deelnemersgroep tussen de -5% en 20%. Voor jonge gewezen slapers wordt een overschrijding van de bovengrens geaccepteerd, omdat dit inherent is aan de aard van de regeling in het nieuwe pensioenstelsel (lifecyclebeleggen). Ook wordt dit geaccepteerd voor de onderschrijding van nieuwe toetreders ouder dan 35 jaar in verband met het afschaffen van de doorsneesystematiek/gelijke pensioenopbouw.

Voor specifieke groepen (zie hiervoor) geldt dat deze buiten de gestelde bandbreedtes kunnen vallen. De reden hiervoor is verklaarbaar en uitlegbaar en zo kan voorkomen worden dat de bandbreedtes onevenredig ruim gesteld moeten worden, waarmee de waarde van de bandbreedtes teniet wordt gedaan.

Binnen de hiervoor benoemde bandbreedtes wordt in voldoende mate voldaan aan de transitiedoelstellingen, rekening houdend met de aangegeven voorrangsregels. En liggen de transitie effecten binnen de afgesproken grenzen.

6.7 Afspraken als financiële grenzen transitieplan worden overschreden

In het transitieplan is een minimale dekkingsgraad van 109% opgenomen. Het pensioenfonds heeft voor de eigen opdracht aanvaarding een minimale dekkingsgraad van 104% vastgesteld. De facto wordt bij een dekkingsgraad lager dan 109% in overleg getreden met AVO. NB: bij de meest recente doorrekeningen is de grens van 109% (zijnde de grens waar de eerste vijf doelen bij invaren gerealiseerd kunnen worden), berekend op 111%. Dat betekent dat bij een dekkingsgraad onder de 111% per 1 juli 2024 partijen met elkaar in overleg zullen treden.

Er is geen maximale dekkingsgraad bepaald.

7 Communicatie

Zie het bijgevoegde communicatieplan.

8 Externe geschilleninstantie

Het pensioenfonds is aangesloten bij een externe geschilleninstantie²⁵. De aan de externe geschilleninstantie voor te leggen geschillen gaan over de uitvoering van het pensioenreglement door de pensioenuitvoerder. Onder de uitvoering van het pensioenreglement wordt ook de uitvoering van het implementatieplan en de collectieve waardeoverdracht naar de gewijzigde pensioenregeling verstaan (het invaren). Het gaat hierbij nadrukkelijk niet over geschillen ten aanzien van de afspraken die door sociale partners zijn gemaakt over de inhoud van de pensioenregeling. Uitgangspunt voor de gang naar de externe geschilleninstantie is dat eerst de interne route bewandeld is, door gebruik te maken van de interne klachtenprocedure. In het geval een redelijke termijn, bedoeld in artikel 14j van het Besluit uitvoering PW en Wvb wordt overschreden, dan bestaat de mogelijkheid om de klacht rechtstreeks aan de externe geschilleninstantie voor te leggen.

---

²⁵ Artikel 14i Besluit uitvoering PW

.....

9 Overzicht bijlagen bij het implementatieplan

Bij dit plan horen de volgende bijlagen.

- 9.1 Communicatieplan
- 9.2 Risicoanalyse datakwaliteit
- 9.3 Evenwichtigheidskader
- 9.4 Haalbaarheidsanalyse
- 9.5 Transitieplan
- 9.6 Rapportage externe accountant of IT auditor voorafgaand aan invaarbesluit
- 9.7 Rapportage externe accountant of IT auditor na het invaarmoment
- 9.8 Rapportage SFH (actuarieel, interne audit, risk)
- 9.9 Advies/goedkeuring VO, RvT
- 9.10 Analyse financieel/economische scenario's incl. aanbevelingen
- 9.11 Besluitvorming evenwichtige transitie
- 9.12 Besluitvormingsdocument gebruik standaard methode
- 9.13 Documentatie op grond waarvan het besluit tot invaren is genomen
- 9.14 Overbruggingsplan
- 9.15 Invaarmelding invaarbesluit DNB

.....